

۲ پادشاهلار کتابی

موقدّمه

«پادشاهلار» کتابی یهودا و ائسرایيل پادشاهلیقلارینین تاریخئنی داوم اتدئر. کتابدا کى حادىتلر مىلاددان اول، دو قۇزونجو عصرئى اورتالاریندان، ۵۸۶ ينجى ائلده یهودا پادشاهلیغىنин سوقوطونا قدر اولان دئورو أحاطه ادىر. کتابدا ھمچىشىن ۷۲۲ ينجى ائلده ائسرایيل پادشاهلیغىنин سوقوطو تصوئر ادىلەر.

یهودا و ائسرایيل پادشاهلارى ائلە خالقىن تارىيى و فاسىزلىغى اوزوندن، مئئىن باشىنا يو بلالار گلمئشىدى. اورشائىن داغىدىلماسى و یهودا خالقىنин اكثەرىتىشن اسېر ادئلمەسى ائسرایيللى لرئىن تاریخىنده لاب موھوم حادىتلەردىن بىرى دئر.

«پادشاهلار» کتابىندا ائليانىن جانشىنى اولان الشع، رب طرفىندن پىغمېرىلەيە سېچىلەر.

کتابىن مضمۇنۇ

- بۈلۈنۈش سلطنت ۱:۱-۱۷:۴
الشَّعُورِ بِيَغْمَرٍ ۱:۱-۸:۱۵
یهودا و ائسرایيل پادشاهلارى ۸:۸-۱۶:۱۷-۴:۶
سامئەنن سوقوطو ۵:۱۷-۵:۴۱
یهودا پادشاهلیغى ۱:۱۸-۱:۲۵-۳۰
خېرىقىيدان يوشئىيا قدر اولان دئور ۱:۱۸-۱:۲۱-۲:۲۶
يوشئيانىن حۆكمانلىق اتمەسى ۱:۲۲-۲:۲۳-۳:۳۰
یهودانىن آخرىننجى پادشاهلارى ۲۳:۲۱-۲۴:۲۰
اورشائىن سوقوطو ۲۵:۱-۳:۳۰

۹ پادشاه بئر آلی باشى ائله آلی آدامىنى ائليانىن يانينا گۈندىرىدى. آلی باشى اونون يانينا گىلدى. ائلىا تېھنەن باشىندا اوستۇرمۇشدو. آلی باشى اونا ددى: «اي تارى آدامى، پادشاه دىشىر آشاغى دوش». ^{۱۰} ائلىا آلی باشى ياخاوب ورئب ددى: «اگر من تارى آدامى يام، گۈيىدىن اود ياغسىن، سىنى و آلی آدامىنى تلف اتسىئن!» او واخت گۈيىدىن اود ياغدى، آلی باشى ائله آلی آدامىنى تلف اتدى. ^{۱۱} پادشاه باشقما بئر آلی باشى ائله آلی آدامىنى اونلارا ددى: «اي تارى آدامى، پادشاه بله ديشىر: «تىز آشاغى دوش». ^{۱۲} ائلىا اونلارا جاخاوب ورئب ددى: «اگر من تارى آدامى يام، گۈيىدىن اود ياغسىن، سىنى و آلی آدامىنى تلف اتسىئن!» او واخت گۈيىدىن تارىينىن اودو ياغدى، آلی باشى ائله آلی آدامىنى تلف اتدى. ^{۱۳} پادشاه گىنئەن اچقونجو بئر آلی باشى ائله آلی آدامىنى گۈندىرىدى. اچقونجو آلی باشى گىلشب چاتىدىقدا، ائلىانىن قاباگىندا دئزه دوشدو و اونا يالوارىپ ددى: «اي تارى آدامى، خاھىش ادئم، مىئم و بو آلی قولونون جانىنا يازىيغىن گىلسىن». ^{۱۴} باخ، گۈيىدىن اود ياغىب اوّل گلن ائكى آلی باشىنى و اونلارىن ھەرھەستىئن آلی آدامىنى تلف اتدى. ائندى مىئم جانىما يازىيغىن گىلسىن. ^{۱۵} او واخت رېئن مەلەبىي ائلىا يام ددى: «اونونلا بىرلىككەدە آشاغى دوش، اوندان قورخىما». ائلىا قالخىب آشاغى دوشدو و آلی باشى ائله بىرلىككەدە پادشاھىن يانينا گىلدى. ^{۱۶} اونا ددى: «رب بله ديشىر: «ائسرايىتلە سۆزۈنۈ سوروشماغا تارى يوخدور كى، عقرونو آلالاھى بىلەزبىدان سوروشماق اچقون قاصلەر گۈندىردىن؟ بونا گۈرە ده اوستۇندا

رېئن ائسرايىتلە پادشاھى آخزىيانى جزاڭاندىرىرىر

۱ آخابىن اۇلۇمونىن سونرا مواب ائسرايىتلەن ضىندىئە عوصىيان قالدىرىدى.

۲ پادشاه آخزىيا سامىھەدە كى سارايبىنن بالاخانادا كى مۇشىبەك پېنجرەسەنندىن يىخىلىپ ناخوشلادى. او، قاصلەر دالىنجا گۈندىرئب اونلارا ددى: «گەلئىن، عقرون آلالاھى بىلەزبىدان * سوروشون، آيا يو ناخوشلوقدان صاغالاجاگام؟» ^۳ لاكتىن رېئن مەلەبىي تىشىلى ائلىا يام ددى: «فالخ سامىھە پادشاھىنин قاصلەرلىشىن پېشوازىننا چىخ و اونلارا دە: «ائسرايىتلە تارى يوخدور كى، عقرون آلالاھى بىلەزبىدان سوروشماغا گەلەزىنتىز؟» ^۴ بونا گۈرە ده رب بله ديشىر: «اوستۇنداھ اوزاندىيغىن ياتاقدان قالخا بىلەميمە جىكسىن، قطعن اۋەلەجىكسىن!» سونرا ائلىا گىتدى.

۵ قاصلەر پادشاھىن يانينا قايتىدىقدا، پادشاه اونلارا ددى: «ئىئىھ گىرى قايتىدىنiz؟» ^۶ اونا دىھلەر: «بئر آدام بىزئەلمە راستلاشىدى و بىزە ددى: «سەزى گۈندەرن پادشاھىن يانينا قايدىدېپ اونا دىئىن كى، رب بله ديشىر: ائسرايىتلە تارى يوخدور كى، عقرون آلالاھى بىلەزبىدان سوروشماق اچقون قاصلەر گۈندىردىن؟ بونا گۈرە ده اوستۇنداھ اوزاندىيغىن ياتاقدان قالخا بىلەميمە جىكسىن، قطعن اۋەلەجىكسىن!» ^۷ پادشاه اونلاردا سوروشدا: «سەئىنلە راستلاشان و سەزە بى سۈزۈلىرى دىئىن آدام نە قىيافەدە ئىدى؟» ^۸ اونا دىھلەر: «أىتنىندا توكلو بئر پاتار اولان آدام ئىدى، بىلەن دە دەرى قورشاق باغلامىشىدى». پادشاه ددى: «او، تىشىلى ائلىا يام ددى.

۲:۱ «مئلچىكلەرن آغاسى» معناسىندا اولوب ائسرايىتلەلى لرئن بىلەزبىول (اوجا بېرئن آغاسى) آدلى بئر فىلەسەطلى بوتونە وردىنكلەرى اددىر.

کى، سىندن آل چىكمەرم». اونلار گىتدىلر.
 ۷ پىغمېرىلر اولو لادارىنداڭ آلى آدام گىتىب
 او زاقدا اونلارىن موقابىلىنىد دايىاندى. اونلار
 دا اوردون چايىين يانىندا دايىاندىلار.^۸ ائليا
 جو بەستىنى گۇتۇردو و اوپۇ بو كوب سويا
 ووردو. سو ائكى يە آپىرىلدى و اونلار قورو
 يرئىن اوستوندن كىچدىلر.^۹ اونلار كچندىن
 سونرا ائليا ئىشىعىن سوروشىدۇ: «من سىن
 يانىندان گۇتۇرولمەدەن، مىندن بىر شى ئىستەتە;
 سىن ئوچۇن نە إدئم؟» ئىشىع ددى: «لوطەن
 سىنده اولان روح، ائكى قات مىندە اولسىن».
 ۱۰ ائليا ددى: «سەن چىتىن بىر شى ئىستەتەن.
 اگر سىن يانىندان گۇتۇرولدىويمو گۇرەسەن،
 سىنتىلە بله اولا جاق، يوخسا بو اولما يايىق».۱۱
 اونلار دانىشا دانىشا كىدرىك قىلتىن اودلۇ
 بىر عارابا و اودلۇ آتالار گۇرۇندىلر و اونلارى
 بىش-بىشىنىد آپىرىدىلار. ائليا فېرلانان بىلە
 گۇئىيە قالدىرىلدى. ۱۲ ئىشىع بونو گۇرۇب
 قىشىقىرىدى: «آتام، اى آتام! ائسرا يائىش ئاراباسى
 و آتلى لارى!» و ائليانى داها گۇرمەدى. او
 واخت اۆز پاتارالارىنى گۇتۇردو و اونلارى
 جىريپ ائكى يە بىلە.

۱۳ سونرا ائليانىن آيتىشىن دوشىن جو بەنهى
 گۇتۇرۇب گرى دۇندۇ و اوردون چايىينىن
 قىراغىندا دايىاندى. ۱۴ ائليانىن آيتىشىن دوشىن
 جو بەنى گۇتۇرۇب سويا ووردو و ددى:
 «ائليانىن تارىسى رب ھازارادىپ؟» او دا
 جو بەنى سويا ووراندا، سو ائكى يە آپىرىلدى.
 ئىشىع اورادان كىچدى.

۱۵ آرئحادا اولان پىغمېرىلر اولو لادارى اونو
 او زاقدان گۇرۇب دەتلىر: «ائليانىن روحۇ
 ئىشىعىن اوستوندەدئر». اونلار ئىشىعىن
 پېشوازىنا گىلدىلر و اونون قاباغىندا يە قدر
 تعظىم اتدىلر. ۱۶ اونا دەتلىر: «باخ، بۇ قوللارىنین
 يانىندا آلى اڭىنەد وار، لوطفىن قوى گىتىب
 آغانى ئاخтарسىنلار. بلکە رېتىن روحۇ اونو
 قالدىرىپ داغلارىن، يَا دا درەلرئن بىشىتە

او زاندېغىن ياتاقدان قالخا بىئلمىيە جىكسىن،
 قطعن اۋلە جىكسىن!»^{۱۷}

۱۷ بىلە جە آخىزا ائليانىن دەئىيى رېتىن سۈزۈنە
 گۇرە ئۇلدۇ. او غلو اولمادىغى اوچۇن يېرئىنە
 قارداشى يورام پادشاھ اولىدۇ. بۇ دا يەھۇدا
 پادشاھى پەھوشاپاط اوغلۇ پەھورامىن
 پادشاھلىغىنин ائكىنجى ئىللەندە ئۇلدۇ.^{۱۸}
 آخىزانىن اتىئىي قالان ائشلىر مىگر ائسرا يەل
 پادشاھلارىنин سالامەل كىتابىندا يازىلما يېيدىر؟

ائليانىن گۇئىيە آپارىلما سى

۲ ائليا، ئىشىعە ئىتلەگالدان گىتدى. بۇ او
 زامان باش وردى كى، رب ائليانى
 عنقرئب فېرلانان بىلە گۇئىيە آپاراجاچ ئىدى.
 ۱۹ واخت ائليا ئىشىع ددى: «خاھىش
 ادئرم بورادا قال، چونكى رب منى بىت
 ائلە گۇنۇرئر». ئىشىع ددى: «وار اولان ربە
 و سىن جانىنا آند اولسىن كى، سىندن آل
 چىكمەرم». اونلار بىت ائلە گىلدىلر.^{۲۰} بىت
 ائلەدە اولان پىغمېرىلر اولو لادارى ئىشىعىن يانىنَا
 گىلەپ اوندان سوروشىدۇلار: «آيا بىئىرسىن
 رب بۇ گون آغانى سىن باشىن باشىن اوستوندىن
 گۇتۇرەجك؟» ئىشىع ددى: «بلى، بىئىرم،
 ساکتەت اولون».
 ۲۱ ائليا اونا ددى: «ئىشىع، خاھىش ادئرم
 بورادا قال، چونكى رب منى آرئحايا گۇنۇرئر».
 آما ئىشىع ددى: «وار اولان ربە و سىن جانىنا
 آند اولسىن كى، سىندن آل چىكمەرم». اونلار
 آرئحايا گىلدىلر.^{۲۲} آرئحادا اولان پىغمېرىلر
 اولو لادارى ئىشىعىن يانىنَا گىلەپ اوندان
 سوروشىدۇلار: «آيا بىئىرسىن رب بۇ گون آغانى
 سىن باشىن اوستوندىن گۇتۇرەجك؟» ئىشىع
 جاواب بىردى: «بلى، بىئىرم، ساکتەت اولون!»
 ۲۳ او واخت ائليا اونا ددى: «خاھىش
 ادئرم بورادا قال، چونكى رب منى اوردون
 چايىينىن يانىنَا گۇنۇرئر». ئىشىع ددى:
 «وار اولان ربە و سىن جانىنا آند اولسىن

آتاسى و آناسى كىمى دىشىلى، چونكى آتاسىنىن دوزلتىئى بىغى سوتونونو آرادان آپاردى. ۳ آما هر حالدا نبات اوغلو يەربعامين ائسرايىلله ائدرىئى گوناھلارдан يايپىشىد؛ اونلارдан آل چىكمەدى.

موابىلى لارين عوصيان قالدىيرماسى

^۴ موآب پادشاهى مىسۇع قويون پېشىدىرىدى. او، ائسرايىل پادشاھيناھر ائل يۈز مىن قوزو و يوز مىن قوچون يۇنۇن گۈندۈردى. ^۵ آخابىن اۈلۈمۈندىن سۇنرا، موآب پادشاهى ائسرايىل پادشاھينىن ضىدئەنە عوصيان قالدىيردى. ^۶ او واخت پادشاه يورام سامئىرەدن چىخدى و بوتون ائسرايىللە لرى يىغىدى. ^۷ سۇنرا گىدئب يەھودا پادشاهى پەھۋاشافاطا خېر گۈندۈردى و اونا ددى: «موآب پادشاهى منىم ضىدئەمە عوصيان قالدىيرىپ. آيا مىشىلە بىرلىكىدە موابىن ضىدئەنە گەدرىن؟» پەھۋاشافاط جاواب وردى: «گەدرەم، منى اۋزۇن كىمى، خالقىمى خالقىن كىمى، آتالارىمى آتالارين كىمى حساب ات.» ^۸ يورام سوروشدو: «هانسى يوللا چىخاھق؟» او جاواب وردى: «ادوم چۈلۈنون يولو ائلە.» ^۹ ائسرايىل پادشاهى، يەھودا پادشاهى و ادوم پادشاهى گىدئب او يولو يىدى گون گۈزدەلر. عسگىرلەر دىلارينجا گلن حىوانلار اوچون سو يوخ ائدى. ^{۱۰} او واخت ائسرايىل پادشاهى ددى: «آى آمان! رب بى اوچ پادشاهى بىئر يەر چاگىرىپ كى، اونلارى موابىلى لارا تىلسەن اتسئن.» ^{۱۱} پەھۋاشافاط سوروشدو: «بورادا رېتىن بىئر يېغمىرى يۆخدۈر كى، اونون واسطەسى ائلە رېدىن مىصلحت آلاق؟» ائسرايىل پادشاھينىن اعيانلاردان بىرى جاواب ورئب ددى: «شافاط اوغلو ئىشىع بورادادىر. او، ائلييانىن ئىشىع سو تۈركىدى.» ^{۱۲} پەھۋاشافاط ددى: «اوندا رېتىن سۈزۈ وار.» بىلە جە ائسرايىل پادشاهى، پەھۋاشافاط و ادوم پادشاهى ئىشىع يانينا گىتدىلار.

آتىبىدىر؟» ئىشىع ددى: «گۈندارمه يېشن.» ^{۱۷} آما اونلار او قدر عناناد اندىلر كى، ئىشىع اوتانىب ددى: «گۈندارئن،» آلى نفر گۈنداردىلار و اونلار اوچ گون آختىاردىلار، آنجاق ائلييانى تاپا بىتلەمەدىلر. ^{۱۸} سۇنرا ئىشىع يانينا كى، آرئحادا قالمىشىدى، قايتىدىلار. ئىشىع اونلارا ددى: «من سىزە دىمەدئم كى، گىتمەيىش؟»

ئىشىع سوپۇ تەمىز اتمەسى

^{۱۹} شهرئىن آداملارى ئىشىع ددىلر: «آgamىن گۈرددىو كىمى بو شهرئىن يىرى ياخشىدىر، آنجاق سوپۇ پېشىدىر، تورپاغى شىر ورمىر.» ^{۲۰} او ددى: «منە تزە بىئر قاب گىتىئن و اونون ائچىنە دوز قويون.» بۇنۇ اونا گىتىرىدىلر. ^{۲۱} او، بولاغا چىخدى، دوزو اورا يا آتىب ددى: «رب بىلە دېشىر: «بو سولارى تەمىز اتمىشىم، آرتىق اوندا اۈلۈم و شەرسىزلىك اولما ياجاق.» ^{۲۲} ئىشىع ددىسى سۈزە گۈرە بۇ سو بۇ گونە قدر دە تەمىز قالىر.

ئىشىع لاغا قويان اوغلانلار

^{۲۳} ئىشىع اورادان بېت ائلە فالخىدى. او يوللا دوشىندە كېچىك اوغلانلار شهردن چىخىدىلار و اونو لاغا قويوب ددىلر: «گۈرە فالخ، كېچىل، كېچىل!» ^{۲۴} او آرخايىا دۇنوب اوغلانلارى گۈرەدۇ و اونلارى رېتىن آدى ائلە لەعتىلەدى. مىشەدن ائكى دېشى آبي چىخىب اونلاردان قىرخ ائكى نفرى پارچالادى. ^{۲۵} ئىشىع اورادان گىرەل داغىينا گىتدى، اورادان دا سامىئەرە قايتىدى.

ائسرايىل پادشاهى يورام

پەھۋاشافاطين پادشاھلىغىنىن ^{۲۶} اون سكىتىنجى ائلىشىنە، آخاب اوغلو يورام سامئىرەدە ائسرايىل اوستوندە پادشاه اولدو و اون ائكى ائل پادشاھلىق اتدى. ^{۲۷} او، رېتىن گۈزۈنده پېنس اولان ائشلەر اتدى، گىرچى

اوردوگاهينا گلدىكلرى واخت، ائسرايىلللى لر قالخىب موآبلى لارى قىردىلار. موآبلى لار اونلارين قاباغىندان قاچدىلار. ائسرايىلللى لر قاباغا گىدئب موآب تورپاغىينا گىئردىلر و موآبلى لارى قىردىلار.²⁵ اونلار شەھرلرى داغىخىدىلار، هر كىس ياخشى بىر زمئىه داش آتىب اورانى دولدوردو. بىلەجە بوتون بولاقلارين گۈزۈنۈ توتدولار و هر ياخشى آغاچى گىدئل. فقط قىرخىستەن داشلارى يىرئىنەد قالدى، آنجاق ساپاندىچىلار اونو دا موحاصىرەيە آلىب ووردولار.²⁶ موآب پادشاهى دؤۈشىدە مغلوب اولدوغۇنو گۈرنىدە، اۆزو ائلە يىدى يوز نفر قىلىنجىلى آدام گۈئىردو كى، ادوم پادشاهىنىن قوشۇنۇ يارىب قاچىنلار، لاتكىن بونو ادە بىلمەدەن.²⁷ سونرا او، ائلک اوغلۇنۇ كى، اونون يىرئىنە سلطنت ادەجك ائدى، گۈئىردو و دووارىن اوسىتنەدە اونو ياندىرما قوربانى تقدىم ائدى. او واخت ائسرايىلللى لرئىن ضىدائى بئۇيوك بىر قىضب اوياندى، اونلار دا اورانى ترک ائىب، اۆز اولكەلرئىن قايتىدىلار.

دول آروادىن زىتون ياغى

٢ پىغمېرلر افولادلارىتىدان اولان بىر آدامىن آروادى إلشىعە فرياد ائىب ددى: «سەنن قولون آرئم اولدو! بىتلەرسىن كى، او قولون ربىن قورخوردو. ائندى بىر طلبكار گلشب كى، ائكى اوغلۇمو اۆزۈنە قول گۈئىررسون». ² إلشىع اوندان سوروشىدۇ: «سەنن اوچۇن نە ادئم؟ منه دە گۈرۈم، ئوئىشىدە نە يىئن وار؟» آرواد جاواب وردى: «بىر قاب زىتون ياغىندان باشقابا بو كىتىزىشنى اوئىنەد ھېچ نە يوخىدۇر». ³ إلشىع ددى: «گەت بوتون قوشۇلارىنidan بوش قابلاڭ بورج آل، آز قاب يوخ، چوخ! ⁴ سۇنرا اچەھرى كىر، اۆزۈنۈن و اوغوللارىنىن دالىنجا قاپىنى باغلا، اۆز ياغىنى بوتون بو قابلا را تۈك و اونلارى دولدوروب بىر طرفە قوى!»

١٣ إلشىع ائسرايىل پادشاهىندان سوروشىدۇ: «مندىن سەن نە؟ آنانىن پىغمېرلرئىن يانينا گەت» ائسرايىل پادشاهى اونا ددى: «يوخ! چونكى رب بىر اوج پادشاهى بىر يەر چاغىرىپ كى، اونلارى موآبلى لارىن آئىنە تسلىم اتسىن». ¹⁴ إلشىع ددى: «حوض سوروندا دوردوغۇم وار اولان قوشۇنلار رېشىنە آند اولسون كى، يەھودا پادشاهى يەھوشافاطا حۈرمىت اتمەسىدەم، نە سەن بىخارىدىم، نە سەن گۈرەدەم». ¹⁵ ائندى مىشىم يانىما چىنگ چالان بىر آدام گىتىرئىن». گىتىرئىن آدام چىنگ چالاركىن، رېشىن قۇوتى إلشىعەن اوسىتۇنە گىلدى. ¹⁶ او ددى: «رب بىلە دېشىز: "بو درەنئىن هر يىرئىنە خىندقلار قازىن". ¹⁷ چونكى رب بىلە دېشىز: "سەن كۈلەك و ياغىش گۈرەمىيە جىكىشتىز، لاكىن بىر دە سو ائلە دولاجاق. سەن، مال- حىوانىنىز و حىوانلارىنىز دويونجاق سو ائچە جىكىشتىز". ¹⁸ بى، رېشىن گۈزۈنەدە آسان بىر شى دىر. او، موآبلى لارى دا سىئە تسلىم ادەجك. ¹⁹ بوتون قالالى شەھرلرى و سەچمە شەھرلرى ووروب داغيدا جاقيسىز، هر ياخشى آغاچى گىسە جىكىشتىز، بوتون بولاقلارىن گۈزۈنۈ تو تاجاقيسىز و هر ياخشى زەمىنى داشلارلا دولدورا جاقيسىز». ²⁰ چاباھى كۈن سحر، تقدىم گىتىرئىن زامان، بىشىن ادوم يولوندان سو گىلدى و تورپاقي سو ائلە دولدو. ²¹ بوتون موآبلى لار اشىئەتلىرى كى، پادشاهلار اونلارلا ووروشماغا گلېلىر. سلاح داشىبيا بىئىن هر كىسى و اونسالارдан ياشدا بئۇيوك اولانلارى چاغىرىدىلار. اونلار سرحدە دايandyilalar. ²² موآبلى لار سحر تىزدىن دوران زامان گونش چىخىب، سولارين اوسىتۇنە شەفق سالىمىشدى. اونلار قاباقلارىتىداكى سولارى قان كىمى قىرمىزى گۈرددول. ²³ او واخت دەتلىر: «بو قاندىر، يقىن پادشاهلار بىر بىرلىرى ائلە ووروشوب، بىر بىرلىنى قىرىپىلار. ائندى، اى موآبلى لار، گەتكى غازاتە!» ²⁴ آما ائسرايىل

فصىلدە قوجاغىندا بىر اوغلۇن اولاچاق». آرواد ددى: «يوخ، اى آغام تارى آدامى، كىتىزئە يالان دىمە!»^{١٧} إلشىعەن دىئىي كىمى آرواد بوبىلو اوللۇ و بىر ائل سونرا همئن فصىلدە بىر اوغانلى دوغدۇ.

^{١٨} اوشاق بۇئىودۇ. او بىر گون آناسىنىن يانينا كى، بىنچىنچتلەر بىرلەككەدە اىشلەيشىدى، گىتدى. ^{١٩} او، آناسىنا ددى: «باشىم آغرى بىر، باشىم!» آناسى نۆكىر ددى: «اونو آناسىنىن يانينا آپار». ^{٢٠} نۆكىر اونو گۇئىتۈرۈپ آناسىنىن يانينا گىتىرى. او، گون اورتايما قدر آناسىنىن دېلىرى اوستوندە قالدى و سونرا اوللۇ. ^{٢١} آرواد يوخارى چىخىب اوشاغى تارى آدامىنىن ياتاغى اوستونه اوزاندىرىدى، سونرا قاپىنى دالىنجا اۋرتوب چىخدى. ^{٢٢} او، أرئىنى چاغىرىب ددى: «نۆكىرلەندىن بىرى ائلە منه بىر إشىك گۇئىدەر. تىز تارى آدامىنىن يانينا گىدېب، قايدا جاگام». ^{٢٣} آرى ددى: «نه اوچون بو گون اونون يانينا گىدېرسىن؟ نە تزە آى مراسىمى، نە دە سېت گۇنودور». آرواد ددى: «عىبىي يوخ». ^{٢٤} او، إشىھىي پالانلايىب نۆكىرئەن ددى: «سۇر و من سەن دەمىئىنچە دايامىما». ^{٢٥} او گىتدى و گىرمىل داغىينا، تارى آدامىنىن يانينا گىلدى. تارى آدامى آروادى اوزاقدان گۇردوكدە، نۆكىرى گەخزىئە ددى: «باخ، شونمىلى آرواد بورايانا گىلش. ^{٢٦} ائندى اونون پېشوازىينا قاچ و سوروش: «تجەسىن، آيا ياخشى سان، أرئى ياخشى دىر؟ اوغلۇن ياخشى دىر؟» آرواد جاوابدا ددى: «ياخشى يق». ^{٢٧} آرواد داغا چىخىب تارى آدامىنىن يانينا گىلدى و اونون آياقلارينا سارىلدى. گەخزى ياخىنلاشدى كى، اونو گرى ائته لهشىن. آما تارى آدامى ددى: «اونو بوراخ، چونكى اورەبى، ائچىندە چوبالا يېرى. رب بونون سېئىنى گەنلىدېب و منه بىنلەئەمە يېب». ^{٢٨} آرواد ددى: «من آغامدان مىڭ اوشاق ائستەدئم؟ مىڭ «منى آلداتما» دىمەدئم؟» ^{٢٩} إلشىع گەخزىيە

آرواد اونو ترك ادئب قاپىنى ئۆزۈنۈن و اوغوللارينىن دالىنجا باغلادى. اوغوللارى قابالارى اونون يانينا گىتىرىدەللىر، او دا دولدووردو.^{٣٠} قابالار دولدوقدا او، اوغوللارينىن بىرئەن ددى: «منه داها بىر قاب دا گىتىر». اوغلو اونا ددى: «داها قاب قالىمادى». او واحى زيتون ياغى گىستىلىدى. ^{٣١} آرواد گىلەپ بونلارى تارى آدامىنا خېر وردى. او دا ددى: «گت، زيتون ياغىنى ساتىپ بورجۇنو ور. قالانى ائلە ده اوغوللارينلا بىرلەككەدە كەچئىسىن».

إلشىع و شونمىلى آرواد

^{٣٢} بىر گون إلشىع شونمىدىن كەچىرىدى. اورادا واپلى بىر آرواد ياشاييردى و آرواد إلشىعى يىك يەمە دعوت اتدى. سوزنالا، إلشىع ھە دەفە كەچىنە، يىك يەمە اوچون اورايانا گەدرىدى. ^{٣٣} آرواد ائنەن ددى: «باخ، ائندى بىنلەئى كى، هەمىشە يانىمىزدان كەچىن بىر آدام موقۇس بىر تارى آدامى دىر. ^{٣٤} كەل دامدا اونا كەچىك بىر اوتاق دوزلەك، اورايانا اوچون ياتاق، مىز، تخت، بىر دە چىراق قوياقتىكى، بىزە گەلنەدە اورادا قالسىن». ^{٣٥} بىر گون إلشىع اورايانا گەلدى و دامداكى اوتاغا چىخىب اورادا ياتدى. ^{٣٦} سونرا نۆكىرى گەخزىيە ددى: «شونمىلى آروادى چاغىر». او، آروادى چاغىردى و آرواد اونون موقابىلتىدە دايامىدى. ^{٣٧} إلشىع نۆكىرئە ددى: «ائندى آروادا دە: «باخ، بىنۇش اوجۇن بو قدر زىحەت چكىبىسىن. من سىنن اوچۇن نە ادە بىلەرم؟ سىنن حاقىندا پادشاهلا يادا دە، نە ادە بىلەرم؟» آرواد ددى: «باخ، بىنۇش اوجۇن نە ادە بىلەرم؟» آرواد ددى: «يوخ، لازىم دېئل، من اۆز خالقىملا بىرلەككەدە ياشاييرام». ^{٣٩} إلشىع سوروشدو: «اگر إلهدئىر، اونون اوچۇن نە ادە بىلەرم؟» گەخزى جاواب وردى: «دۇغۇرسۇ، اوغلو يوخىدور، آرى دە قوجادىر». ^{٤٠} إلشىع ددى: «آروادى چاغىر». گەخزى آروادى چاغىردى و او گىلەپ قايدا دوردو. ^{٤١} إلشىع ددى: «بىر ائلدىن سونرا بىر

اۋوّلادلارى اوچون شوربا پئشىر». ^{٣٩} اونلاردان بىرى اوت يىغماق اوچون چۈلە چىخدى. بىر چۈل ئىنه بى تاپىق اوندان آتىك دولوسو قىرئب بالقاپاق يىعىدى و گىشىپ شوربا قازانىنا دوغرادى. بونۇن نه اولدوغۇنۇ بىلمىردىلر. ^{٤٠} شوربانى يىمك اوچون آداملادا وردىلر. شوربا يېتىنلر قىشىقىرىپ دەتلىر: «قازانداكى يىمكىدۇن پىشك، اۋلەرئك، اى تارى آدامى!» ^{٤١} چىڭ كىس اوندان يېھى بىلمەدى. ^{٤٢} إِلْشَعْ ددى: «اون گىڭرئىن». سونرا اونو قازانا آتىب ددى: «آداملاار اوچون تۆك، پىشىنلر». قازاندا ضررلى بىر شى اولمادى.

الْشَّعْن يوز آداما چُورك ورمەسى

٤٢ بىل شالشادان بىر آدام گىلدى. او، تارى آدامى اوچون ائلک ثىمردىن ائيشىرىمى كۆمە آرپا چۈرەبىي و اۆز مەحصۇلوندان سونبۇلر گىتىردى. ^{٤٣} اونسا خىدمەت ادن ددى: «بۇنو يوز آدامىن قاباغىنا نىجه قوياق؟» ^{٤٤} إِلْشَعْ ددى: «آداملاارا ور، پىشىنلر. چونكى رب بله دىش: «يىشە جىكلەر، حله آرتىق دا قالاجاق». ^{٤٥} بله جە يەمەيى اونلارىن قاباغىنا قويدۇ. رېئن دىئىي كىمى اونلار يىدئىر و يىمك آرتىق قالدى.

نَعْمَانِيْن جُوزَامَدَان شَفَّا تَابِمَاسِي

أرام پادشاهىنин قوشۇن باشچىسى **٥** نَعْمَانَ آغاْسِينِيْن يانىندا حؤرمەت و اعتىبار صاحبى ئىدى، چونكى رب اونۇن واسىطەسى ئائىلە آراما ظفر ورمىشدى. او، جىسور بىر دئيوشچو ئىدى، لاكتىن جوزاملى^{*} ئىدى. ^٦ آراملى لار دىستەرلە چىخىب ائسرايىش توريا غىينىدان كىچىڭ بىر قىزى اسېر گۇئۈرمۇشدولار. بو قىز نَعْمَانِيْن آروادىنین يانىندا قالىردى. ^٧ او، خانىميانا ددى: «كاشكى

ددى: «بېلىنى باغلا و عاصامى آللەن گۇئۈرۈپ گت. اگر بىر آداملا راستلاشاسان، اونا سالام ورمە و سىنە سالام ورمەن سالامىنى دا آلما. گت، عاصامى اوغلاقلارنىن اوزۇنۇن اوستونە قوى.» ^٨ اوغلانىن آناسى ددى: «وار اولان رېھ و سىنە جانىنى آند اولسون كى، سىنەن آل چىكمەرم» ^٩ إِلْشَعْ قالخىب اونسۇن دالىنجا گىتىدى. ^{١٠} گەخزى اونلاردان قاباق گىتدى و عاصامى اوغلانىن اوزۇنۇن اوستونە قويدۇ، آنجاق نه بىر سىن، نه دە بىر جاواب اولىدۇ. گەخزى قايىتىدى كى، ^{١١} إِلْشَعْ كۆرسۇن و اونا خېرى ورسىن كى، «اوغلان دېرئىلمەدى».

^{١٢} إِلْشَعْ اوه گىتىدى. باخ، ائلەن اوغلان اونون ياتاغى اوستونەدە اوزانمىشىدى. ^{١٣} او ائچەرى گىتىپ قاپىنى اونلارىن اوزۇنە باغلادى و رېھ دوعا اتدى. ^{١٤} سونرا ياتاغا قالخىب اوشاغىن اوستونە آيتىلدى. آغزىنى اونون آغزىنىن، گۇزىلرئىنى اونون گۇزىلرئىنى، اوووجلارىنى اونون اوووجلارىنىن اوستونە قويدۇ. اوشاغىن اوستونە سەرئىلدى و اوشاغىن بىدنى قىزىشىدى. ^{١٥} إِلْشَعْ ياتاقدان دوشوب اودە او طرفە بىو طرفە گىزدى. سونرا گىنە ياتاغا قالخىب اونون اوستونە آيتىلدى. اوغلان يىدى دە فە آسقىرىپ گۇزىلرئىنى آچدى. ^{١٦} إِلْشَعْ گەخزىنى چاغىرىپ ددى: «شۇنىمىلى آروادى چاغىر». او، آروادى چاغىردى. آرواد ^{١٧} إِلْشَعْ يانىنا گلنە، او ددى: «آل اوغلۇنۇ». آرواد گلېش ^{١٨} إِلْشَعْ آياقلارينا دوشىدۇ. يە قدر آيتىش اوغلۇنۇ گۇئۈرۈدو و گىتىدى.

الْشَّعْن شَورَبَانِي تَمَزَ اتَمَهَسِي

^{١٩} إِلْشَعْ گەنلەگالا قايىتىدىقدا، اۈلکە يە قىتىلىق دوشىمۇشىدۇ. پىغمېرلىر اۋوّلادلارى اونون قاباغىندا اوتورموشدولار. او، ئۇنكىنە ددى: «بئۇيوك قازانى اوجاجا قوى و پىغمېرلى

فرپر، ائسراييلن بوتون سولاريندان داها ياخشى دىئل؟ مگر اونلاردا يويونوب تمىز اولا بىلمىدئم؟» بلهجه حئىصلە دئۇب گتدى.

^{۱۳} تۇماننى آداملارى اونون يانينا گىلدەر و اونونلا دانيشىپ دىئلر: «اي آتامىز، اگر پىغمۇر سنه بئۇيوك بىر شى امر اتىسىدى، مگر اونا عمل اتمىدئن؟ بىس نه قدر چوخ ائندى كى، سنه «يويون و تمىز اول» دىئر». ^{۱۴} بوندان سونرا تۇمان تارى آدامىينىن سۆزۈنە گۈرە اوردون چاپىنا إنتب، يىدى دەھ سويا بايتىپ چىخىدى. اونون بدۇنى صاغالدى و بېر كۈرپە بىدنى كەمى تەمىز اولىدو.

^{۱۵} تۇمان بوتون دستەسى ائلە گىئنە تارى آدامىينى يانينا گىلدى و اونون قاباغىندا دايانيپ دىدى: «باخ، ائندى بىلدەم كى، ائسرايىلدن باشقى، دونيانىن هەچ بىر يېئنە تارى يوخدۇر. بويور، ائندى بى قولونون ھەدىئەستىنى گۇتۇر». ^{۱۶} لاكىن إشىع دىدى: «خوضوروندا دوردۇغۇم وار اولان ربە آنند اولىسۇن كى، هەچ نە گۇتۇرمىھە جىيم». تۇمان گۇتۇرمىي تاڭىد اتدى، لاكىن إشىع ائستەمەدى. ^{۱۷} تۇمان دىدى: «اگر گۇتۇرمۇرسىن، اوندا قوى بو قولونا بورادان ائكى قاطىپ يوکو تورپاق و رەئىسىن. چونكى بو قولون آرتىق آىرى لآلەھالارا يوخ، فقەت ربە ياندۇرما قوربانلارى و قوربانلار گىشەجك.

^{۱۸} آنچاق رب بو ائشى قولونا باغيشلاسىن: آgam پادشاھ پىستىش اوچون رئمۇن معبدىئە گىئىنەدە، مئم ئائىمە سۋىيەكەنئر. من دە رئمۇن معبدىئە سىجىدە اتىمەلىيەم. اورادا سجىدە اتىئىمەي رب قولونا باغيشلاسىن». ^{۱۹} إشىع اونا دىدى: «سالامات گت». تۇمان اونون يانيندان چىخىپ بىر آز يول گتدى.

^{۲۰} آما تارى آدامى إشىعنى نۇكىرى گىخىزى دوشۇندو: «باخ، آgam ائستەمەدى كى، بو

آgam سامىئەرەدە اولان پىغمۇرئىن يانيندا اولىسايدى. او زامان پىغمۇر اوونون جوزامىنا شفا ۋىردى». ^{۲۱} تۇمان گىدى و آغاسى ائلە دانىشىپ اونا دىدى: «ائسرايىل تورپاگىندا اولان قىز فىتلان و بەھمان دىدى». ^{۲۲} آرام پادشاھى دىدى: «گت، من ائسرايىل پادشاھىنا بىر مكتوب گۈندەرم». تۇمان اۆزۈ ائلە آلتى مئن شىكىل^{۲۳} قىزىل، اون تالانت^{۲۴} گوموش و اون دىست پالتار گۇتۇرۇپ گتدى. اورادا بله يازىلماشىدى: «ائندى بى مكتوبلا برابر قولوم تۇمانى دا يانينا گۈنارمىشىم كى، سىن اونون جوزامىنا شفا ورەسەن». ^{۲۵} ائسرايىل پادشاھى مكتوبو اوخوياندا پالتارىنى جىرىپ دىدى: «مگر من تارىيام كى، اولدوروب دئرئىلەم؟ نېيە بى آدام مىتم يانىما سۆز گۈنارىئى كى، بېر آداما جوزامىنداش شفا ورەم؟ دئقت ادىن و گۇرون كى، مئمەلە داعوا اتمك اوچون نىجه بەھانە آختارىر».

^{۲۶} تارى آدامى إشىع ائسرايىل پادشاھىنى اوز پالتارىنى جىرىدىيغىنى اشىئىنەدە اونا خېر گۈنارىئى دىدى: «نە اوچون پالتارىنى جىرىدىن؟ قوى ائندى او مىتم يانىما گلسىن و بىلسىن كى، ائسرايىلەدە بېر پىغمۇر وار». ^{۲۷} تۇمان آتلارى و دئۇيوش عاراباسى ائلە گىلدى و إشىعنى اوئىشنى قاپسىندا داياندى. ^{۲۸} إشىع اونون يانينا قاھىنەدە گۈنارىئى دىدى: «گت، اوردون چاينىدا يىدى دەھ يوپۇن، بىنىشنى صاغالىپ جوزامىدان تەمىز اولارسان». ^{۲۹} آما تۇمان قىبلەنېش گتدى و دىدى: «باخ، گومان ادەرەت كى، إشىئە چىخىپ يانىما گەلەجك، دوروب تارىيسى رېشىن آدى ائلە چاغىرىپ ئىشنى جوزاملى يېئن اوستوندە يەللىھ يېش شفا ورەجك. ^{۳۰} مگر دەمشقئىن چايلارى أبانا و

یانیندا قالدیغیمیز بىئزه چوخ داردىر. ^۲ قوى اوردون چاينىن كنارينا گىدك، هەرمىش بىر آغاچ كىسب گىتكەر و قالماق اوچون اورادا اۋۇزمۇزه پىر دوڑلەك». ^۳ ئىشىع ددى: «گىدئن». ^۴ اونلاردان بىرى ددى: «خاھىش ادئرم، سەن دە بىر قولارىنلا گل». ^۵ ئىشىع ددى: «گەلەرم». ^۶ اونلارلا گىتدى. اونلار اوردون چاينىن قىرايغىنا گىلدەلر و آغاچ گىسمىيە باشلادىلار. ^۷ اونلارдан بىرى آغاچ گىستەنە بالىنانىن دەمىرى سوپىا دوشدو. او قىشقىرىپ ددى: «واي، آ GAM! اونو بورج آلمىشىدىم». ^۸ تارى آدامى سورو شدو: «هارايا دوشدو؟» او، ئىشىع دوشىن يرى گۈرستىدى. ^۹ ئىشىع بىر بوداق گىسب اورايا آتدى و دەمىر سوپىون اوزونە چىخدى. ^{۱۰} ئىشىع ددى: «اونو گۈتور». ^{۱۱} آدام آلتىنى اوزادىب اونو توتدۇ.

آراملى لارين قىصدى

آرام پادشاهى ائسرايائىلنىن ضىندىئەن موحارىبە ادئرىدى. او اعيانلارى ائلە مصلحتەنى شېت ددى: «فەتلان و بەھمان يerde اوردوگاه قورارام». ^{۱۲} تارى آدامى ائسراييل پادشاهينا خبر گۈنەنرەب ددى: «موواظىب اول كى، او يردن كچمەسىن، چونكى آراملى لار اورايا إنترلر». ^{۱۳} ائسراييل پادشاهى تارى آدامىنىن دەئىيى يرە خبر گۈنەنرەدى. بلەجه پادشاه اونون خېردارلىق اتىدىي يىرلەد دەھەرلە ئۆزونو قورودو. ^{۱۴} آرام پادشاهى بوندان چوخ قىضىلىدى و اعيانلارينى چاغىرىپ اونلاردان سورو شدو: «منه دىشىن گۈزك، بىزئەمكىنلەرن ائسراييل پادشاهينا طرفدار اولان كەمدەر؟» ^{۱۵} اعيانلاردان بىرى ددى: «ھەنگىم، آغام پادشاه. ائسراييلدە اولان پىغمەر ئىشىع ددى كى، ائسراييل پادشاهينا ياتاق او تاغىندا دەئىن سۆزلىرى بىللەر». ^{۱۶} پادشاه ددى: «گىدئن گۈرون، او هارادادىر كى، من

آراملى نەعماندان گىتىرىتىي شىبي گۈtorsون. وار اولان رېبە آند اولسون كى، اونون دالىنجا قاچىب اوندان بىر شى آلا جاگام». ^{۱۷} گەھرى نەعمانين دالىنجا قاچىدى. نەعمان دالىنجا بىر نفرئىن گىلدەئىنى گۈرنەد، اونو پىشواز اتمك اوچون عارابادان دوشوب ددى: «خىش اولا؟» ^{۱۸} گەھرى ددى: «خىتىرىدئر. آغاڭ منى گۈنەنرەدى كى، سەن دىئەم: «إِلَه ائنْدِيْجَه إِفَرَاهِيْمَنْ دَاغْلِيْقَ بُؤلَكَه سَنَدَنْ يَانِيْمَا پِيْغَمْبَرَلَدَنْ اُولَانْ اِئْكِيْ جَاهَوَنْ اوْغَلَانْ گَلَدَى. خَاهَنَشَ اِدَئَرَمْ، اُولَانْ اِئْكِيْ بَئَرْ تَالَانْتَ * گُومُوشَ وَ اِئْكِيْ دَسَتْ پَالَارَ وَرَرْ». ^{۱۹} نەعمان ددى: «بويور ائكى تالانت گۈتور». اونا تأكىد ادئب ائكى تالانت گُوموشو ائكى توربايا قويوب باغلاadi و ائكى دست بالتارلا بىتلەتكەد نۆكىلەنەن انكىشىنە وردى. نۆكىلر گەھرىئىن قاباگىندا بونلارى داشىدிலار. ^{۲۰} ^{۲۱} تېپىه چاتاندا گەھرى شىلىرى اونلارين ئىندىن آلىپ اوئىنه قوييدو. نۆكىلرى گرى گۈنەنرەدى و اونلار گىلدەلر. ^{۲۲} سونرا آغاسى ئىشىع ئىن يانينا گىدېب قاباگىندا داياندى. ^{۲۳} ئىشىع اوندان سورو شدو: «هارادان گەللىرىنىن، گەھرى؟» گەھرى جاواب وردى: «بو قولون ھەچ يىرە گىتمەدى». ^{۲۴} ئىشىع اونا ددى: «او آدام سەنى پىشواز اتمك اوچون عاراباسىندا دوشىنە او رەيىم مگر اورادا دىنلىدى؟ مگر ائندى گُوموش گۈtorsونكى، بالتار، زيتون و اوزوم باغلاارى، قويوب-كچى، مال-حىوان، نۆكىلر و كىتلەر ئەلماق واختى دىر؟ ^{۲۵} بونا گۈرە دە نەعمانين جوزامى ابدى اولاراق سەنە و سەنەن سىلسەنە ياپىشاجاق. ^{۲۶} گەھرى قار كىمى جوزاملى اوlobe اونون حوضوروندان چىخدى.

بالىنانىن سو اوستونە چىخىمىسى

بئر گون پىغمەرلر اۇولادلارى ئىشىع شىكايىت اتىلەر: «باخ، ائندى سەنە

اونلارین قاباغينا چۈرک و سو قوى کى، پىئىتەنچىتلەر و سونرا اۇز آغالارينىن يانىنا گىتسىتلەر». ^{۲۳} او، آراملى لار اوچون بېرىك بىر ضىيافىت وردى و اونلار پىئىتەنچىندىن سونرا اونلارى گۈندەرى و اونلار اۇز آغالارينىن يانىنا گىندىلەر. آراملى لارين دىستەللى بىر داها ائسرايىل تورپاگينا گلەمدەلەر.

سامىھەدە آجليق

^{۲۴} بىر مودەت سونرا آرام پادشاھى بىن ھەددە بوتون قوشۇنۇن يىغىب چىخىدى و سامىھەنى موحاصىرە يە آلدى. ^{۲۵} سامىھەدە بېرىك بىر آجليق اولىدۇ. شهرى او قدر موحاصىرەدە ساخالامىشىدىلاركى، بىر اىشىڭ باشى هىشتاد شىكَل^{*} گوموشە و بىر كابىن دۈرددە بىرى^{*} قدر گۈپىرچىن پىشى^{*} بش شىكَل^{*} گوموشە ساتىلىرىدى. ^{۲۶} بىر دەفه ائسرايىل پادشاھى قالا دووارىنин اوستۇندن كىچىنە بىر آرواد فرياد ادئب اونا ددى: «آغام پادشاھ، كۆمك ات!» ^{۲۷} پادشاھ ددى: «رب سنه كۆمك اتمەسە، من سنه نىجه كۆمك ادئم؟ خىمنىن يوخسا اوزوم سىخاندان؟» ^{۲۸} سونرا پادشاھ اوندان سوروشىدۇ: «نە ئىستەيئرسىن؟» او جاواب وردى: «بو آرواد منه دەمىشىدى: "سن اۇز اوغلۇنۇ ور، بو گون يېتىك، مەنم اوغلۇمۇ دا صاباح يېتىرئىك."» ^{۲۹} اوغلۇمۇ پېشىرىت بىدئىك. او گونون صاباحى اونا ددىم: "اۇز اوغلۇنۇ ور، يېتىك." آما او، اوغلۇنۇ گىشىلەئىب». ^{۳۰} پادشاھ آروادىن سۈزلىرىنى اشىندىنە پالتارىنى جىرىدى. او بو واخت قالا دووارىنин اوستۇندن كەچىرىدى و خالق گۈرددو كى، اونون آيشىندە چول وار. ^{۳۱} پادشاھ ددى:

آدام گۈئىرەتپ اونو توتوم.» پادشاھا دىتىلىدى: «او، دوتانىدىر!» ^{۳۲} پادشاھ اورايا آتلار، دۇيوش عارابالارى و چوخلۇ قوشۇن گۈئىرەتپ و اونلار گىچە اىكىن گلەپ شهرى موحاصىرە يە آلدىلار.

^{۱۵} تارى آدامىنا خەندىت ادن سحر تىزدى دوروب باپىرا چىخىدى و گۈرددو كى، شهرىن اطرافىنى قوشۇن، آتلار و دۇيوش عارابالارى موحاصىرە يە آلىپ. او، تارى آدامىنا ددى: «واى، آقام، نە ادەجىئىك؟» ^{۱۶} إشىع جاواب وردى: «قورخىما، چونكى بىزئىملە اولانلار، اونلارلا اولانلاردان چو خەدورلار.» ^{۱۷} سونرا گۈزلىرىنى آچ كى، گۈرسۇن.» رب نۈكىرئىن گۈزلىرىنى آچدى و او گۈرددو كى، داغ آتلار و اولدۇ دۇيوش عارابالارى ائلە دولودور. اونلار إشىعى أحاطە يە آلمىشىدىلار. قوشۇن اونا طرف اىندە، إشىع رېتە دوعا ادئب ددى: «لوطنىن بىر آدامىلارى كورات.» إشىعىن سۈزۈنە گۈرە رب اونلارى كوراتدى. ^{۱۹} إشىع اونلارا ددى: «يۈل بىر دېتىل، شهر دە بىر دېتىل. دالىمجا گلەن، سىزى، آختارىدىغىنiz آدامىن يانىنا آپارىم.» إشىع اونلارى سامىھە يە گىشىرىدى. ^{۲۰} اونلار سامىھە يە گىشىنە إشىع ددى: «يارب، اونلارين گۈزلىرىنى آچ كى، گۈرسۇنلر.» رب اونلارين گۈزلىرىنى آچدى و اونلار گۈرددولر كى، سامىھەنىن اورتاسىينىدايدىلار. ^{۲۱} ائسرايىل پادشاھى اونلارى گۈرەنە إشىعىدىن سوروشىدۇ: «مەنم آتام، اونلارى قىرېپ مەحو ادئم؟» ^{۲۲} إشىع جاواب وردى: «اونلارى قىرمىما ياجاقسان. مىگر قىلىنجىن و اوخ- كامانىنلا اسىر اتدىئىن آدامىلارى قىرارسان؟

۲۵:۶ تىرىئىن ۹۲۰ گرم

۲۵:۶ تىرىئىن ۰/۳ لىنىتلىك اۇلچو

۲۵:۶ و يا «كېچى بىنۇزو توخومو»

۲۵:۶ ۵/۵۷ تىرىئىن ۵/۵۷ گرم

قالارقى. اۇلدورسەلر ده، اولەرئىك». ^۵ اونلار آراملى لارين اوردوگاهينا گتمك اوچون آخشام قالخىب آلاقارانلىغىندا اونون كىنارىنا گىلدىلر. اورادا هچ كىس يوخ ائدى. ⁶ چونكى رب آراملى لارين اوردوسوна دؤيوش عارابالارينىن گورولتوسونو، آتalarين تايپلىسىنى و بۇيوك قوشۇنۇن سىستىنى اشتىدىرىمىشدى. اونلار بىرىشىرلەرنە دەمىشىلر: «ائىسرايىشل پادشاهى، خىت و مئصىر پادشاهلارىنى اوجرتىلە توتوب كى، بىنۋى ئوستوموزە گللسەنلر». ⁷ اونلار آخشام آلاقارانلىغىندا قالخىب قاچمىشىدىلار. چادىرلارينى، آتalarينى، اشىشكىلىنى، حتاً بوتون اوردوگاهى اولدوغو كىمئى بوراخمىشىدىلار. جانلارىنى قورتارماق اوچون قاچمىشىدىلار. ⁸ بو جوزاملى لار اوردوگاهين كىنارينا گلېب بىر چادىردا گىردىلر و بىش ائچدىلر. اورادان قىزىل، گوموش و بالتار گۇتۇرۇب گىتدىلر و اونلارى گىزلىدىلر. سونرا قايدىيىب آيرى بىر چادىردا گىردىلر. اورادان دا شىيل گۇتۇرۇب گىتدىلر و اونلارى دا گىزلىدىلر.

۹ اونلار بىرىشىرلەن دەتلىر: «اتدىئىمئىز ياخشى دىئىل، بو گون مۇزە گۈنۈدور، آما بىز ساکىت قالماشىق. اگر سحر آچىلاتا قدر گۈزەلىك، باشىمizza جزا گلر. گلئىن گىدك و سارارى آداملارىنا بو خىرى بىتلەتىك». ¹⁰ بىله جە اونلار گلېب شهرىن قاپىچىلارىنى سىسلەدەلر و اونلارا بىتلەتىب دەتلىر: «آراملى لارين اوردوگاهينا گىتدىك. باخ، اورادا هچ كىس يوخ ائدى، انسان سىسى ده گلمىرى. آنجاق باغلى آتalar، باغلى اشىشكىلر و اولدوغو كىمئى قالان چادىرلار وار ائدى». ¹¹ قاپىچىلار قىشقىرىپ بو خىرى سارارى ائچەرئىستىندا اولان آداملارا بىتلەتىلر. ¹² پادشاه كجه اىكىن قالخىب اعيانلارينا ددى: «ائىدى سىزە دئىھەرم

«اگر بو گون شافاط اوغلو إلشىئىن باشى چىنин اوستونىدە قالسا، تارى منه بله و بوندان داها بىتىئىنە المسن». ¹³

۱۴ ئىشۇغ اۆز اۇندە اوتormوشدو، آغساقالالار دا اونون يانىندا آيىشىمىشىدىلر. پادشاه حوضوروندان بىر قاصىد گۈناردى. آقا قاصىد اونون يانىندا گلەمەدن قاباق ئىشۇغ آغساقالالار ددى: «آيا گۇرورسۇنۇز بىر قاتىل مىتم باشىمى كىسمك اوچون نجه آدام گۈنارىب؟ باخىن قاصىد گلنەن قاپىنى باغلايىن و اونو ائچەرى بوراخمايىن. مىگر اونون دالىسيجا آغا سىينىن دا آياق سىلىرى گامىت؟» ¹⁵ ئىشۇغ حەلە اونلارلا دانىشارىگەن، قاصىد اونون يانىندا گلېب ددى: «باخ، بولانى گۈنارىن رىدئى. نە اوچون داها رىدىن كۆمك گۈزىك؟»

۱۶ ئىشۇغ ددى: «رېئىن سۆزۈنۈ إشىدىن، رب بله دېشىر: « صباح بىر ساعتالاردا سامىئە دروازا سىيندا بىر اۇلچو نارىن اون بىر شىكىلە^{*}، اىكى اۇلچو آرپا دا بىر شىكىلە ساتىلاجاق». ² او سىركەد كى، پادشاه اونون آللە سؤىگىردى، تارى آدامىنا جاواب ورئب ددى: «باخ، رب گۈيىلەرde پىنچەرلەر آچسا دا، مىگر بىئاش اولا بىلر؟» او واخت تارى آدامى ددى: «باخ، سىن گۈزلىنىلە بونو گۈرە جىكسن، لاكىن اوندان بىمەجىكسن». ¹⁷

موحاصىرەتىن آخىرى

۱۸ شهر دروازا سىينىن قاپىغىندا دۆرد جوزاملى آدام وار ائدى. اونلار بىرىشىرلەن دەتلىر: «نە اوچون بىز اۇلنى قدر بورادا اوتوروپ قالاق؟» ⁴ دىسەك شهرە گىزىك، شهرەدە اولان آجلىقىدان اۇلە جىئىك، اگر بورادا قالساق، بورادا دا اولە جىئىك. بونا گۈرە دە گلئىن آراملى لارين اوردوگاهينا گىدئب تىسلەم اولاق. اگر بىنزى صاغ بوراخسالار، صاغ

شونملى آروادىن قايتىماسى

(سال. ٢٠-١: ٢١)

لِشْعَ اوغلو نو دئرئىلتىئى آروادا
دانيشىب اونا ددى: «فالخ اوز او
 آھىلنله بىرلەكىدە گت و قالا بىلەجىش يىرده
 قال. چونكى رب آجليق گۈنارمە قرار ورئب
 و يىدى ائل اولكەمە آجليق اولاچاق». ^٢ آرواد
 قالخىب تارى آدامىينىن دەشىي كىمى اتدى و
 او آھلى ائلە بىرلەكىدە گدئب فەلىشىطلى لرئن
 اولكەستىندە يىدى ائل قالدى. ^٣ يىدى ائلدىن
 سونرا، آرواد فەلىشىطلى لرئن اولكەستىندەن
 قايتىدى. او، اوئىنى و زەئىشنى ائستەمك
 اوچون پادشاھين يانينا گىتدى. ^٤ او واخت
 پادشاه تارى آدامىينىن نۆكىرى گەھزى ائلە
 دانيشىب اونا دىشىرىدى: «خاھئىش ادئرم،
 لِشْعەن اتدىيى بوتون بؤيوک ايشلىرى منه
 دانىش». ^٥ او، لِشْعەن اولۇنۇ نوجه دئرئىلتىئىنى
 پادشاھا دانىشىديغى واخت، اوغلو دئرئىن
 آرواد دا اوئىنى و زەئىشنى ائستەمك اوچون
 پادشاھا يالوارماغا باشلادى. گەھزى ددى:
 «آغام پادشاه، بو اله او آروادىدیر، لِشْعەن
 دئرئىلتىئى اوغلو دا باخ، بودور». ^٦ پادشاه
 آرواددان سوروشاندا او، پادشاھا هر شىرى
 دانىشىدى. پادشاه اونا بىر ساراى خەندەتچىسى
 ورئب ددى: «اونون هر شىېشى قايتار، اولكەنە
 تىرك اتدىيى گۈندن ائندىيە قدر زەئىشىن
 يىشىدىيى بوتون مەھصولو اونا ور».

لِشْع و آرام پادشاھلارى

^٧ لِشْع دەشقە گىلدى. آرام پادشاھى
 بىن ھەدە ناخوش ائدى. اونا خېر ورئب دەتلە:
 «تارى آدامى بورايىا گلېب». ^٨ پادشاه خەزاالە
 ددى: «لِشْنە بىر ھەدىيە گۈتۈرۈپ تارى
 آدامىينىن گۈرۈشۈونە گت و اونون
 واسئەتەسى ائلە رېبدن سوروش: «آيا بو
 ناخوشلوقدان صاغالاجاعام؟» ^٩ خەزال اونون

كى، آراملى لار بىزە نە ادىئىر: اونلار بىڭىزلىرى كى،
 بىز آجىق، بونا گۈرە دە اوردوگاھدان چىخىب
 چۈلەدە گۈزلىئىلەر و دېئىلە: «شەردىن چىخاندا
 اونلارى دئرى توپارىق و شەرە گىرەرەك». ^{١٠}
^{١١} اعيانلارдан بىرى جاواب ورئب ددى: «قوى
 بىز نوجه آدام شەرەدە قالمىش آتلارادان يېشىنى
 گۈتۈرسەن و اونلارى گۈنۈرەك. قوى گەۋە
 گۈرسەنلەر. اونلارين دا عاقېتى قالان بوتون
 ائسرايەل جاماعتىينىن عاقېتى كىمى اولاچاق،
 چونكى بوتون ائسرايەل جاماعتى هلاك
 اولاچاق». ^{١٢} اونلار آتلار قوشلۇمۇش ائكى
 دەۋىيۇش عاراباپسى گۈتۈرۈدۈر. پادشاه اونلارى
 آرام قوشۇنۇن دالىنجا گۈنۈرەب ددى: «گەئىن
 گۈرۈن». ^{١٣} اونلار آراملى لارين دالىنجا اوردون
 چايىقا قدر گەتىلەر. بوتون يول، آراملى لارين
 ئەلسەكتەن آتىدىقلارى پاتار و اشىالارلا دولو
 ائدى. قاصىدلەر گىرى قايدىب پادشاھا بو
 خېرى بىلدەردىلەر. ^{١٤} بىلەجە خالق چىخىب
 آراملى لارين اوردوگاھىنى غارت اتدى. رېن
 دەئىيى كىمى بىز اولچۇ نارىين اون بىز شىكىلە،
 ائكى اولچۇ آرپا دا بىز شىكىلە ساتىلىدى.

^{١٥} پادشاه، آئىنە سۈيگەن سرکەرنى دروازانىن
 آغزىنا قويىدۇ. آما خالق دروازانىن آغزىندا اونو
 آياق آلتىندا تاپىدالادىلار و او اوللۇ: نوجه كى،
 تارى آدامى، پادشاھين اونون يانينا گلدىيى
 واخت دەئىشىدى. ^{١٦} تارى آدامىينىن پادشاھا
 دەئىيى كىمى اوللۇ. او دەئىشىدى: «ساباح
 بو ساعاتلاردا سامىئە دروازا سىيندا ائكى
 اولچۇ آرپا بىز شىكىلە، بىز اولچۇ نارىين اون
 بىز شىكىلە ساتىلاچاق». ^{١٧} سرکەردە تارى
 آدامىنا جاواب ورئب دەئىشىدى: «رب گۈپىلەدە
 پنجرەلەر آچسا دا، مىگر بىوش اولا بىتلە؟»
 تارى آدامى دا دەئىشىدى: «باخ، سەن گۈزلىئىلە
 بونو گۈرە جىكسىن، لاكتىن اوندان يېمەجىكسىن». ^{١٨}
^{١٩} هەمئىن ايش دە اونون باشىينا گلدى؛ خالق
 اونو دروازانىن آغزىندا آياق آلتىندا تاپىدالادى
 و او اوللۇ.

دا، آخاب نسلشتن اندیئی کئمی، ائسرایشل پادشاهلارینین يولو ائله گندى، چونكى آخابىن قىزى اوونون آروادى اندى؛ ېھورام ربىن گۈزۈنده پىش اولان ائشلر اتدى.^{۱۹} آما راب اوژ قولو داودو دون خاطرئە ائستەمەرىدى كى، يەودانى مەحو اتسىن. چونكى وعدە ورمەشىدى كى، داوددا و اوونون نسلشتن ھەمىشەلىك بىر چىراق ورسىن.

^{۲۰} اوونون دۇرۇنداهە دەمەملۇلار عوصىيان قالدىريپ يەودانىن اسارتى آتىنىدان چىخدىيالار و اوژلىرىنە بىر پادشاه قويىدولا.^{۲۱} او واخت ېھورام بىتون دۇيۇش عارابالارى ائله بېڭىشكە صاعئەرە گەتدى. گىجه ائتكن قالخىب اوونو ھە طرفدن آحاطە ادن دەمەملۇلارى و عارابا سرکرەھەلىرىنى قىرىدى، لاڭىن قوشۇنۇ اوژ چادىرلارينا قاچىدى.^{۲۲} بىلە جە دەمەملۇلار بى گونە قدر يەودانىن ضىدەنە عوصىيان قالدىريپ. هەمئىن واخت لېئىنا شهرى دە عوصىيان قالدىرىدى.

^{۲۳} ېھورامىن قالان ائشلرى، و اندىئى ھە شى بارەدە مىگر يەودا پادشاهلارينىن سالنامەرلىك كىتابىندا يازىلمىسىدیر؟^{۲۴} ېھورام اۋلۇپ آتالارى ائله ياتدى و داودو دون شەھرئىندە، آتالارينىن يانىندا باسىدىرىلىدى. اوونون يەئە اوغلو آخزىيا پادشاه اولدو.

يەودا پادشاهى آخزىيا

(سال. ۶-۲۲)

^{۲۵} ائسرایشل پادشاهى آخاب اوغلو يورامىن پادشاهلىغىينىن اوئىكىنچى ائلىنىدە، ېھورام اوغلو آخزىيا يەودا اوستوندە پادشاه اولدو. آخزىيا، پادشاه اولدۇغو واخت، ائثيرمى ائكى ياشىندا ائدى و اورشائىمەدە بىر ائل پادشاهلىق اتدى. آناسىنин آدى ئەلتىلما، ائسرایشل پادشاهى عومرىئىن نۇھوسى اندى.^{۲۶} آخزىيا دا آخاب نسلشتن يولو ائله گەتدى و اونلار كىمى ربىن گۈزۈنده پىش اولان ائشلر اتدى، چونكى آخاب نسلشتن كورەگىنى اندى.

گۆرۈشۈيونە گەتدى. ائلىنىدە كى ھەدىئە ائله بىرلەنگەدە دەمشقىن بىتون ياخشى شىلرئىن دېرىخ دۆھ يۈكۈ ھەدىئە گۇئىتۈرۈپ گىلدى و اوونون قاباغىندا دوروب دى: «اوغلۇن أرام پادشاهى بىن ھەدد منى سىشىن يانىنا گۈنۈرئب دېشىن: «آيا بى ناخوشلۇقدان صاغالاجام؟»^{۲۷} ۱۰ ئىشىع اونا ددى: «گەت، اوغا دە كى، «خەمن صاغالاجاقسان». لاڭىن رب منه گۈرسەدېب كى، او قطۇن اولەجك»^{۲۸} ۱۱ تارى آدامى خەزىلە او قدر گۈزۈن دەتكىدى كى، خەزىل اوتاندى. تارى آدامى سونرا آغلادى.^{۲۹} خەزىل سورۇشدو: «آغام نە اوچۇن آغلاپىر؟» او جاواب وردى: «اونا گۈرە كى ائسرایشل اۋلۇلارىنى سىشىن ادەجىشىن پېشلىقىنى بىلەشم: اونلارين قالالارىنى اود ووراچاقسان، جاوانلارىنى قىلىنجلا اۋلۇدورە جىكىسن، اوشاقلارىنى داشلارا چىرپاچاقسان و بويلو آرۋادلارين قارىنلارىنى بېرتاچاقسان»^{۳۰} ۱۳ خەزىل سورۇشدو: «بو ائت قولۇن كەندىئى كى، بى بؤيۈك ائشى اتسىن؟»^{۳۱} ئىشىع جاواب وردى: «رب منه گۈرسەدېب كى، سىن أرام اوستوندە پادشاه اولاجاقسان»^{۳۲} ۱۴ خەزىل ئىشىعى ترك ادېب آغا سىنин يانىنا گىلدى. آغا سىنى اوندان سورۇشدو: «إِنْتَسَعَ سَنَهُ نَهْ دَدِي؟» او جاواب وردى: «منه ددى كى، سىن قطۇن صاغالاجاقسان»^{۳۳} ۱۵ او گونون صاباحى خەزىل بىر اۋرتوك گۇئىتۈرۈپ سويا باتىرىدى، آغا سىنин اوزۇنۇن اوستونە چىكىدى و او، اۋلۇ. اوونون يەئە خەزىل پادشاه اولدو.

يەودا پادشاهى ېھورام

(سال. ۲۰-۲۱)

^{۳۴} ائسرایشل پادشاهى آخاب اوغلو يورامىن پادشاهلىغىينىن بىشىجى ائلىنىدە، ېھوشافاط يەودا پادشاهلىغىينىن بىشىجى ائلىنىدە، اوئىكىنچى ائلىنىدە، اونلار كىمى ربىن دا پادشاه اولماغا باشلادى.^{۳۵} او، پادشاه اولدۇغو واخت، اوتوز ائكى ياشىندا ائدى و اورشائىمەدە سىڭىز ائل پادشاهلىق اتدى.^{۳۶} او

اىسرابىئىلde آخابدان بوتون كىشىلرى، ائستر قول اولسون، ائستر آزاد، گىسب آتاباجامع. ۹ آخابين نسلنىي نياط اوغلو يرۇبعامين نسلى و آخبيا اوغلو بىغانىن نسلى كىمى ادھىجم. ۱۰ ائزىلىي يېزىرەل زمىئىندە اتلىر يېھىچك و اوно باسىرلان اولمايماجاق.» سونرا او، قاپىنى آچىب قاچدى.

۱۱ يېھو چىخىپ آغاسىينىن ئۆكۈرلەتىن يانينا گىلدى. اونلاردان بىرى يېھودان سوروشدو: «خىئر اولا؟ بو ذلى سىئىن يانينا نه اوچون گىلدى؟» يېھو اونلارا ددى: «اونون نجه آدام اولدوغونو و نه دئىھىجىتى ياخشى بىتلەستىن». ۱۲ اونلار دەللەر: «يالان دېئرسىن! اونون نه دەئىنەن بىزە بىتلەدر.» يېھو ددى: «منە فتلان و بەھمان ددى. ددى كى، رب بىل دېش: «سنى اىسرابىئىل اوستوندە پادشاھىقى اوچون ماسح اتىمەشم.» ۱۳ هامى تىز قالخىب اۋز پالتارىنى گۇتۇردو و اونلارى پىئەلەكتىن اوستونە، يېھونون آياغى آلتىنا سەردى. اونلار گەمنى چالىب دەللەر: «يېھو پادشاھىدرا!»

يېھونون يورامى اولدورمهسى

۱۴ ئىتمىشى اوغلو يېھوشافاط اوغلو يېھو، يورامىن ضىئىنە قىصىد حاضىرلادى. بو واخت يورام بوتون ائسرايىتللى لرلە راموت- گىلعادى آرام پادشاھى خزاڭىن هو جوموندان موھافەظت ادئرەتلر. ۱۵ آنجاق يورام پادشاھ يېزىرەلە قايىتىمىشدى كى، خزاڭىن ضىئىنە ووروشار肯 آراملى لارىن اونا ووردوقلارى يازالارдан صاغالىسىن. يېھو ددى: «اگر سىز منىمەلە راضىيسىنiz، قوى شەرى ھىچ كىس ترک اتىمەسەن كى، بىو خېر يېزىرەلە گەذب چاتماسىن.» ۱۶ يېھو عازابايا مئىش بىزىرەلە كىتدى، چونكى يورام اورادا ياتىرىدى. يېھودا پادشاھى آخزىبا گلمىشدى كى، يورامى گۇرۇسون. ۱۷ يېزىرەلە بورج اوستوندە دوران گۇزىچى، يېھونون اورايا ياخىنلاشان فوجونو

او، آخاب اوغلو يوراملا بىتلەتكەدە راموت- گىلعادا گىتدى كى، آرام پادشاھى خزاڭىن ضىئىنە ووروشىسون. آراملى لار يورامى يارالا迪لار. ۲۹ يورام پادشاھ يېزىرەلە قايتىدى كى، راموت- گىلعاددا آرام پادشاھى خزاڭىن ضىئىنە ووروشار肯، آراملى لارىن اونا ووردوقلارى يارالارдан صاغالىسىن. يېھودا پادشاھى يېھورام اوغلو آخزىبا يېزىرەلە گەلدى كى، آخاب اوغلو يورامى گۇرۇسون، چونكى او، يارالى ائدى.

اىسرايىل پادشاھى يېھو

پىغمەر ئىشۇپ پىغمەر اۋۇلادلارىندان بىئىنى چاغىريپ اونا ددى: «بىلەنى باغلا و بوياغ قاپىنى ئۆتەنە ئۆلپ راموت- گىلعادا گت.» اورايا چاتىنجا ئىتمىشى اوغلو يېھوشافاط اوغلو يېھونو تاپ. گەرئىب اونو قارداشلارىنىن آراسىندان چاغىر و ائچەرى اوتابغا آپار. ۳ ياغ قاپىنى گۇتۇر و ياغى اونون باشىنا تۆكۈپ دە: «رب بىل دېش: سنى ماسح اتىمەشم كى، اىسرايىل اوستوندە پادشاھ اولاسان.» سونرا قاپىنى آچىب قاچ و اورادا دورما.»

۴ پىغمەرئىن ئۆكۈرى اولان بو جاوان اوغلان راموت- گىلعادا گىتدى. ۵ اورايا گلېت گۇردو كى، قوشۇن باشچىلارى بورادا اوتوروبلار. او ددى: «اى سىردار، سىنه سۈزۈم وار.» يېھو سوروشدو: «آرامىزدان كەممە؟» ئۆكۈر جاواب وردى: «سىنه، اى سىردار.» ۶ يېھو قالخىب ائچەرى گىنەدى. ئۆكۈر ياغى اونسون باشىنا تۆكۈپ ددى: «ائىسرايىلنىن تارىسى رب بىل دېش: «سنى رېشىن خالقى اوستوندە، بىلى اىسرايىل اوستوندە پادشاھ اولمىغا ماسح اتىمەشم.» ۷ آغان آخابين نسلنىنى قىرىپ مەحو ادەجىكسىن كى، قوللارىم پىغمېرىلرئ و ربىن بوتون قوللارىنىن قان قئصاصىنى ائزىلدىن آليم. ۸ بوتون آخاب نسلى مەحو اولاچاق:

دەمئىشدى: «رب دېش: "دوغرودان دا من دوئن نابوطون و اونون اوغوللارينين قانىنى گۈرۈشىم." رب دېش: "سەندىن بۇ زىئەد قىصاص آلاجاغام." ائىندى رېتىن سۆزۈنە گۈرە اونو گۈتۈر و زەمئىه آت".

پېھونون يەودا پادشاھى آخزىانى ئۇلدۇرمەسى^{۲۶} یەودا پادشاھى آخزىيا بونو گۈردۈكە^{۲۷} پېت حىگان يېلو ائلەھا قاچدى. پېھو اونو تەقىب ادئب ددى: «اونو دا وورون». يېلىعام يانىندا اولان گور يولۇندا اونو عارابادا ووردولار. لاكتىن او، مىڭىندىوا قاچىپ اورادا ئۇلدۇ.^{۲۸} نۆكىلرى اونو عارابا ائلە اورشائىمە گىتىردىلەر و داودۇدون شەھىئىدە، آتالارىينىن يانىندا، اۆز قېبىئىنەدە باسىرىدىلار.^{۲۹} آخاب اوغلو يورامىن پادشاھلىغىيىن اون بىرئىنجى ائلىنىدە، آخزىيا يەودا اوستوندە پادشاھا ئۇلدۇ.

پېھونون ائزىلى ئۇلدۇرمەسى

۳۰ پېھو يېئرەعلە گىلدىكە، ائزىيل بونو اشتىدى. گۆزلىرىنە سورمە سۈرەتلىكىن باشىنا بىزك ووردو و پىنجرەدن بويلانىب باخدى.^{۳۱} پېھو دروازادان گىرەندە، ائزىيل سوروشۇدۇ: «خىشىر اولا، زئمىرىُ، اى آغا سىنى ئۇلدۇرن آدام؟»^{۳۲} پېھو اوزۇنۇ پىنجرە يە طرف قالدىرىپ ددى: «كىم مىئىم طرفداريمدىر، كىم؟» ائىكى-اوچ ساراي خىددەتچىسى بويلانىب اونا باخدىلار.^{۳۳} پېھو ددى: «اونو آشاغى آتىين». ائزىلى آشاغى آتالىلار. اونون قانىنин بىش آزى دووارا و آتالارىن اوستونە سىچىرادى و آتالار اونون جىسىنى آياق آلتنىدا تاپىلايدىلار.^{۳۴} پېھو ائچەرى گىردى و بىئىپ-ائچىدى. و ددى: «بو لunte بىلەتىنە گەلمىش آروادى گۈتۈرون و باسىرىرىن، چونكى پادشاھا قىزىدىر».

گۈرۈب ددى: «بىش فوج گۈرۈرم». يورام ددى: «بىش آتلى گۈرۈب اونلارىن پىشوازىينا گۈندەر كى، سوروشىسون: "خىشىر اولا؟"»^{۱۸} بىش آتلى پېھونون پىشوازىينا چىخدى و اونا ددى: «پادشاھا بله دېش: "خىشىر اولا؟"» پېھو گۈزىتچى خېرىن سەنە نە؟ دۇن، دالىمجا گل.»^{۱۹} يانىنا گىلدى، آنچاق گرى قايتىمادى. «پادشاھا ائشكىنجى آتلىنى گۈندەردى. او دا پېھونون يانىنا گىلب ددى: «پادشاھا بله دېش: "خىشىر اولا؟"»^{۲۰} پېھو ددى: «خىشىر دىن سەنە نە؟ دۇن، دالىمجا گل.»^{۲۱} گۈزىتچى ددى: «قاصلەد اونلارىن قاصلەد اونلارىن يانىنا گىلدى، آنچاق گرى قايتىمادى. عارابا سورمە بىي نىمشى اوغلو پېھونون سورمە بىنه اوخشاسىر، چونكى او، ذلى كىمى سورور».

۲۱ او واخت يورام ددى: «عارضىمى قوش». اونون عاراباسىنى قوشىدۇلار. اىسرايىل پادشاھى يورام و يەودا پادشاھى آخزىيا اۆز عارابالارىندا پېھونون پىشوازىينا چىخدىلار و اونولما يېئرەعللى نابوطون زەمىئىنە راستلاشدىلار.^{۲۲} يورام پېھونو گۈرۈنە سوروشادۇ: «خىشىر اولا، پېھو؟»^{۲۳} پېھو جاواب وردى: «آنان ائزىلىش زىناتكارلىغى و جادوگەركلىرى بو قدر چوخ اولدوغو حالدا، نجه خىشىر اولا بىتلر؟»^{۲۴} يورام عاراباسىنى دئۇنارئب قاچىدى و آخزىيا ددى: «خىيات، اى آخزىيا!»^{۲۵} پېھو اوخ-كامانىنى بوتون قۇوتى ائلە چىكىدى و يورامى كورەيىشىن دەرەنارئب قاچىدى و آخزىيا ددى: «خىيات، او اۆز عاراباسىينا يېخىلىدى.^{۲۶} پېھو سركرەدسى بىندىرە ددى: «اونو گۈتۈرۈپ يېئرەعللى نابوطون زەمىئىنە آت. يادىنا سال، من سەئىلەنە بئرلەتكەدە اونون آتاسى آخابىن دالىنجا گىدرگەن، رب اونون ضىندىنە بله

گلشن». یتمئش نفر شاهزاده اونلارى تربىيە ادن شهرئىن بؤيووك آداملارىنىن يانىندا قالىردىلار.⁷ مكتوب اونلارا چاتاندا اونلار یتمئش نفر شاهزادەنى توتوب اۇلدوردولر و باشلارىنى سىدلەرە قويوب يېزىرعلە، يېھويا گۈندىردىلر.⁸ قاصىدە گىلدى و اونا خىر و رېب ددى: «شاهزادەلرئىن باشلارىنى گىڭىرەللىر». یېھو ددى: «اونلارى ائىكى قالاق ادئب دروازانىن گىڭىرىشىندا سحرە قدر قويون».⁹ سحر واختى یېھو بايپارا چىخدى و قالخىب بوتون خالقا ددى: «سەئىن تەقىرەتلىرى يوخارىدر. باخ، آ GAMىمین ضىئىئەنە من قىد حاضىرلادىم و اوئۇ من اۇلدوردوم. لاكىن بونلارىن ھامىسىنى كېم قىرىدى؟¹⁰ بىلەن كى، آخابىن نىسلەتنىن ضىئىئەنە رېتىن دەئىي سۆزلىرىن ھەج بئرى هەدر گەد بىلمىز. رب اۋۇز قولو ائلىيا واسطەتەسى ائلە دەئىي ائشى ادېبدىر.¹¹ بىلەجە یېھو يېزىرعلەدە، آخابىن سارايىندا اولان آداملارىدان صاغ قالانلارىن ھامىسىنى-اوئۇن بوتون بؤيووكلەرنى، ياخىن آداملارىنى و كاھىتلەرنى قىرىدى، اوئۇن بىر آدامىنى دا صاغ بوراخىمادى.

پەھو پادشاھ آخىزيانىن قوحوملارىنى اۇلدورور

12 یېھو قالخىب سامىرەيە طرف يولا دوشدو. يولدا چوبانلارا عايىد اولان بىت عىقدەن كچنە،¹³ يېھودا پادشاھى آخىزيانى قوحوملارىندا راست گىلدى و اونلارдан سوروشدو: «سەن كەمىشىتىز؟» اونلار جواب وردىلە: «بىنر آخىزيانىن قوحوملارى يېق. گلمىشىك كى، پادشاھين اۇولادلارىنى و آنا ملکەنئۇن اۇولادلارىنى سالامالا ياق».¹⁴ يېھو ددى: «بونلارى دىرى توتون». اونلارى دىرى توتدولار و بو قىرخ ائكى نفر آدامى بىت عىقد قويوسونون يانىندا اۇلدوردولر. يېھو اونلاردان ھەج بىرئىنى صاغ بوراخىمادى.

35 اونلار ائىزىلى باسىدىرماق اوچۇن گىتدىلە. آنجاق اونون كەلەسەنندىن، آياقلارىندا و اوووجلارىندا باشقا ھەج نە تاپمادىلار. 36 گىرى قايدىب يېھويا خبر وردىلە. يېھو ددى: «بو رېئىن سۆزۈدور كى، قولو تېشىلى ائلىيا واسطەتەسى ائلە بىلە دەئىشىدى: يېزىرعلە زەمىشىندا ائىزىلىش آتىلى ئىتلە يىشە جىڭىر. 37 ائىزىلىش جىسى يېزىرعلە زەمىشىنە تۆكۈلموش پېشىن كىمى اولا جاق و ھەچ كىس دەئىي بىلەمەيە جىك كى، بو ائىزىلىدەر».

پەھونون شاهزادەلرى اۇلدورمهسى

اھايىن نىسلەتنىن سامىرەدە یتمئش نفر شاهزادە وار ائىدى. یېھو يېزىرعلە باشچىلارينا، آغساقاللارا و اھايىن نىسلەتنىن اولان اوشاقلارىنى قورويانلارا مكتوبلار يازىپ، سامىرەيە گۈندىرىدى. او بىلە يازىدى: «أغانىزىن شاهزادەلرى سەئىن يانىنizدەدیر، دۇيوش عاربالارىنىز و آتلارىنىز، قالالى شهرئىش و سەلاحلارىنىز وار. بو مكتوب سەرە چاتاندا،¹⁵ آغانىزىزىن شاهزادەلرئىنندىن لەپ ياخشىسىنى، لەپ لايقىئىنى سەچىن و اوئۇ آتاسىنىن تختىندا اوتوردون و آغانىزىزىن نىسلى اوچۇن ووروشۇن».

4 آما اونلار چوخ قورخوب دەئىلە: «باخىن، ائىكى پادشاھ اوئۇن قاباغىندا دايانا بىلەمەدى، بىئى نجه دايانا جاغىقى؟»¹⁶ ساراي رىيسي، شهر باشچىسى، آغساقاللار و اوشاقلارى قورويانلار يېھويا خبر گۈندەرئىب دەئىلە: «بىئى سەئىن قوللارىنىق و بىئە دەئىشىن هەرىشى ادەرئىك، ھەچ كىسى دە پادشاھ اتىمەجىئىك. سەئىن نظرئىنە نە ياخشىدى دىر، اوئۇن ات». 6 يېھو ائتكىنجى مكتوبىندا اونلارا بىلە يازىدى: «اگر سەن ئەتكىنجى راضى اولوب سۆزۈمە قولاق آسىرسىنىز، آغانىزىزىن اوغۇللارىنىن باشلارىنى گۈتۈرۈپ صباح بو واختى يېزىرەلە، يانىما

۲۳ پیهو رکاب اوغلو پهونادابلا بئرلئىكەد بَعْلَ مُعْبَدَتِنَه گَثَرَبَ بَعْلَى پَرْسِتَشَ ادَنَلَرَ دَدَيْ: «آخَارَبَ باخِينَ، بُورَادَا رَبَّيْ پَرْسِتَشَ ادَنَ بَشَرَ نَفَرَ سَتَرَتَلَه اولماسِينَ، فَقَطَ بَعْلَى پَرْسِتَشَ ادَنَلَرَ اوْلسُونَ». ۲۴ سُونَرا اوْنَلَار قوربايالار و ياندیرما قوربايالارى گَثَرَمَك اوچون قاباغا گَلَدَلَر. پیهو باييردا هشتاد آدام قويوموشدو و اوْنَلَارَا دَمَشَدِي: «أَلَّثَنَهُ وَرَدَيْشَمْ بُو آدَامَلَارَدَانَ بَشَرَى كَمَدَنَ قَاجِيبَ قُورَتَارَسَمَ، او آدَامَ عَوْضَنَدَه اُفَزَ جَانِينَيْ وَرَهَجَكَ». ۲۵ ياندیرما قوربايالارى گَثَرَلَمَه سَى آخِيرَا چاتاندا، پیهو كَشْكَچَنَلَرَه و رِيشَلَرَه دَدَيْ: «أَنْجَهَرَى گَثَرَبَ اوْنَلَارِي قَيْرَىنَ، هَجَ كَسَ چَيْخَا بَلَمَه سَىْنَ». كَشْكَچَنَلَرَه و رِيشَلَرَه اوْنَلَارِي قَيْلِينَجَدَانَ كَجَنَرَبَ قَيْرَدِيلَارَ و مِيَئَلَرَئَنَى باييرَا آتَدِيلَار. سُونَرا بَعْلَ مُعْبَدَتِنَ اَنْجَهَرَى اوْتَاغِينَا گَلَدَلَر. ۲۶ بَعْلَ مُعْبَدَتِنَ تَمَثَّلَ سُوتَونَلَارِيَنَى چِيخارِدَيْبَ ياندیردييلار. ۲۷ بَلَهَجَه بَعْلَه قُويُولَانَ سُوتَونَو ييَخِدِيلَار. بَعْلَ مُعْبَدَتِنَه دَه دَاغِيدِيَبَ آيَاقَ يولو اتَدِيلَار، اوْرَا بُو گُونَه قَدَرَ دَه بَلَهَدَر. ۲۸ بَلَهَجَه، پیهو ائسْرَايِيلَدَنَ بَعْلَشَنَ كَؤْكُونَو گَسَدِيَ.

۲۹ اَنْجَاقَ پِيَهُو نِيَاطَ اوْغُلو يَرُوبَعَامِينَ ائسْرَايِيلَه اتَدَرَدَتِيَيْ گُونَاهَلَارَدَانَ، حَتَّى بَيْت اَلَّلَهَ و دَانَدَا اوْلَانَ قَيْزِيلَ دَانَلَارِي پَرْسِتَشَ اتَمَكَدَنَ آلَ چَكَمَهَدِي. ۳۰ رب پیهويَا دَدَيْ: «سَنَ كَؤْزَوْمَدَه دُوْغُرَو اوْلَانَ اَشَلَرَ كَوْرَمَكَلَه ياخشى إِلَهَدَنَ و مَنَمَ اُورَهَيَمَدَه اوْلَانَ هَرَ شَيَهَ كَؤْرَه اَخَايِينَ آدَامَلَارِي اَلَّهَ رَفَتَارَ اتَدَنَ. بُونَا كَؤْرَه دَه دَوْرَدُونَجَو نَسَلَتَنَه قَدَرَ سَتَنَ اُوْلَادَلَارِيَنَ ائسْرَايِيلَ تَخْتَنَدَه اوْتُورَا جَاقَ». ۳۱ اَنْجَاقَ پِيَهُو دَيَقَتَ اتَمَهَدِي كَى، بُوتَونَ قَلَبِي اَلَّهَ ائسْرَايِيلَشَنَ تَارِيَسِيَ رَبَّنَ قَانُونَو اَلَّهَ ياشاسِينَ؛ او يَرُوبَعَامِينَ ائسْرَايِيلَه اتَدَرَدَتِيَيْ گُونَاهَلَارَدَانَ آلَ چَكَمَهَدِي.

پیهو اَخَايِينَ سَامَرَهَدَه اوْلَانَ آدَامَلَارِيَنَى اَؤْلَدُورُور

۱۵ پیهو اوْرادَانَ گَدَنَدَه، رِكَابَ اوْغُلو پهونادابا راست گَلَدِي كَى، اوْنَونَ گُئُرُوشُو يُونَه گَلَرَدِي. و اوْنَو سَالَامَلَيِبَ دَدَيْ: «مَنَشَ اُورَهِيَمْ نَجَهَ سَنَتَلَه دَوْزَدَورَ، آيَا سَنَشَنَ اُورَهِيَشَنَ دَه مَنَمَلَه بَلَهَدَر؟» پهوناداب جَاوابَ وَرَدِي: «بَلَى». پیهو دَدَيْ: «اَكَرَ إِلَهَدَهَرَ، اَلَّشَنِي مَنَهَ وَرَهَ». او، اَلَّشَنِي پِيَهُوْيَا وَرَدِي و پیهو اوْنَو اُفَزَ عَارَابَاسِينَا قَالَدِيرَدِي. ۱۶ سُونَرا دَدَيْ: «مَنَمَلَه گَلَ و رَبَ اوچون گُئُرُستَدَيَتِيْمِ قَيْرَتَى گَلَرَ». اوْنَو پِيَهُونَونَ آرَابَاسِينَا مَنَدَنَرَبَ آپَارَدِيلَار. ۱۷ پیهو سَامَرَهَيَه گَلَدِي و رَبَّنَ اَلَّيَايَا دَدَيَيْ سَوْزَوْ كَشَمِي، اَخَايِينَ سَامَرَهَدَه قَالَانَ بُوتَونَ آدَامَلَارِيَنَى كَامَلَ قَيْرَيْبَ مَحَو اَتَدَى.

پِيَهُونَونَ بَعْلَه سَجَدَه اَدَنَلَرِي اَؤْلَدُورَمَه سَى ۱۸ پیهو بُوتَونَ خَالَقِي بِيَغِيبَ اوْنَلَارَا دَدَيْ: «اَخَابَ بَعْلَه اَزَ سَجَدَه اَتَدَى، اَنْجَاقَ پِيَهُو اَوْنَا چَوْخَ سَجَدَه اَدَهَجَكَ». ۱۹ اَتَدَى بَعْلَشَنَ بُوتَونَ پِيَغَبَرَلَرَئَى، اوْنَو پَرْسِتَشَ اَدَنَلَرَنَ هَامِيسِينَ، اوْنَونَ بُوتَونَ كَاهَنَلَرَئَى مَنَشَ يَانِيمَا چَاغِيَرَينَ؛ هَجَ كَسَ قَالَمَاسِينَ، چُونَكَى بَعْلَه بَرْبُويَكَ قوربايَنَمَ وَارَ. كَمَ گَلَمَسَهَ، صَاعَ قَالَمَايَا جَاقَ. اَنْجَاقَ پِيَهُو بُورَادَا حَيَلَه اَشَلَنَدِي كَى، بَعْلَى پَرْسِتَشَ اَدَنَلَرِي مَحَو اَتَشَنَ. ۲۰ پِيَهُو دَدَيْ: «بَعْلَ اوچون تَقَدِّيَسَ اولو نَمَوْشَ بَشَرَ بِيَغِينَ چَاغِيَرَينَ». اوْنَلَارَ بِيَغِينَ چَاغِيرَدِيلَار. ۲۱ پِيَهُو ائسْرَايِيلَشَنَ هَرَ طَرْفَتَه خَبَرَ كَؤْنَدَرَدِي. بَعْلَى پَرْسِتَشَ اَدَنَلَرَنَ هَامِيسِى گَلَدِي، گَلَمَهَيَنَ بَشَرَ نَفَرَ دَه قَالَمَادِي. اوْنَلَارَ بَعْلَ مُعْبَدَتِنَه گَثَرَدَلَرَ و بَعْلَ مُعْبَدَى آغَزِينَا جَاقَ آدَاما دَولَدَه. ۲۲ پِيَهُو پَالَتَارَلَارَا باخَانَ آدَاما دَدَيْ: «بَعْلَه پَرْسِتَشَ اَدَنَلَرَنَ هَامِيسِى اوچونَ عَبَا وَرَه». بو آدَامَ دَا اوْنَلَارَ اوچونَ عَبَا وَرَدِي.

گُورستدی.^۵ سونرا پهويادع اونلارا امر ادئب ددى: «سَنْزَ بَلَهُ ادْئَنْ: سَبَّتْ گُونُو نُؤوبَه چَكْلِرْئِئِنْ اوْچَدَه بَئْرِي سَارَايِينْ كِشْيَنْئِى چَكْسِئِنْ،^۶ اوْچَدَه بَئْرِي سور دروازاسيندا دورسون، اوْچَدَه بَئْرِي ده كَشْكَچْلَرْئِنْ آرخاسينداكى دروازادا داياسين. بله جه نُؤوبَه ائله سَارَايِينْ كِشْيَنْئِى چَكْشِنْ.^۷ سَنْزَ ائِنْ بُؤْلُويونُوز، حتاً سَبَّتْ گُونُو نُؤوبَه چَكْمَه يِنْلَرْئِنْ هاميسى، پادشاهين طرفنه اوْلوب رېشِنْ معبديشِنْ كِشْيَنْئِى چَكْسِئِنْ.^۸ هر كس سِنْلاحى گُئْرِئِب-چِيَخِيدِيغى واخت اونونلا اولون.»^۹

يوزباشى لار كاهئن پهويادعين امر اتدىي هر شىي اتدىلر: هر بئرى اوْز آداملارىنى، سَبَّتْ گُونُو نُؤوبَه چَكْنَلَرِي و سَبَّتْ گُونُو نُؤوبَه اوْلمايالانلارى گُئْتُورُوب كاهئن پهويادعين يانيما گلدى.^{۱۰} كاهئن يوزباشى لارا پادشاه داودودون نئزِلرْئِى و قالخانلارىنى كى، رېشِنْ معبديشِنْه ائىدى، وردى.^{۱۱} كَشْكَچْلَرْ معبديشِنْ صاغ طرفندىن سول طرفنه قدر، قوربانگاهىن و معبديشِن يانيمندا، پادشاهين اطرافيenda داياندىيلار. هر گىشِن سِنْلاحى آلتىنده ائىدى.^{۱۲} او واخت كاهئن شاهزادهنى ائرهلى چِيَخِارتىدى و تاجى باشينا قويوب شهادتnameنى اونا وردى. اونو پادشاه اولماق اوچون مسح اتدىلر و آل چالىب ددىلر: «ياشاسين پادشاه!»^{۱۳}

اشتندىنده خالقين يانيما، رېشِنْ معبديشِن گُوره اوْ باخىب گُوردو كى، پادشاه رسمه گُوره سوتونون يانيمندا دايانيمىش، رېشِلر و گُورناتى چالانلاردا پادشاهين يانيندادىيرلار. بوتون اولكە خالقى سِوئئىش كَرْهَنَاي چالىرىدى. عَتَلِيا پالتارىنى جىريپ باغيردى: «خيانات! خيانات!»^{۱۴} كاهئن پهويادع قوشون اوچون باشچى اولان يوزباشى لارا امر ادئب ددى:

پيهونون اولومو

رب او دُوورده ائسراييل تورپاغىنى كَسَب كِچْجَلْتَىيَه باشلادى. حَزَال بُوتون ائسراييل حودودلاريندا اونلارى مغلوب اتدى.^{۱۵} اوردون چايىنин شرق طرفندە كى جادلى لار، رعوبىتلە لره و مِنْسَهَلِي لره عايد اولان بُوتون گىلعاد تورپاغىنى كى، آرنون دره سَنْشَنْ كَنَارِينَدا اولان عَرَوْعَرَدَنْ گىلعادا و باشانا قدردئر.

پيهونون قالان ايشلىرى، اتدىيى هر شى و اونون بُوتون قودرتى بارهده مگر ائسراييل پادشاهلارينين سالنامەلر كىتابىندا يازىلمايدى؟^{۱۶} ييهو اولوب آتالارى ائله ياتدى و اونو سامىرەدە باسىرىدىيلار. اونون يرئەنە اوغلو يهواخاز پادشاه اولدو.^{۱۷} پيهونون سامىرەدە ائسراييل اوستوندە پادشاهلىق اتدىي مودت ائىئرمى سَكَنْز ائل ائدى.

يهودا ملکەسى عَتَلِيا

(۱۵:۲۳-۱۰:۲۲)

آخَرِيَانِينَ آنَاسِي عَتَلِيا اوْغَلُونُون اوْلدويونو گُورنَدَه قالخىب بُوتون پادشاه نسلئىن محو اتدى. ^{۱۸} آنجاق پهورام اولدورولن شاهزادەلر آراسىندا آخَرِيَانِينَ اوغلو يوَاشى گَنْزِلَجَه آپاردى و اونو دايهسى ائله بىرلەتكىدە ياتاق اوستاغىندا پرلەشدەرىدى. بله جه يوَاشى عَتَلِيا دان گَنْزِلَتَىدَلَر و او، اوْلدورولمەدى.^{۱۹} او، آتى ائل رېشِنْ معبديشِن دايهسى ائله بىرلەتكىدە گَنْزِلَجَه قالدى و بو زامان عَتَلِيا اوْلُكَه اوستوندە پادشاهلىق ادئرىدى.

يَدِنْجِى ائللىدە پهويادع كارىالي لارين و كَشْكَچْلَرْئِئِنْ يوزباشىلارىنى چاگيرتىرىدى، اونلارى اوْز يانيما، رېشِنْ معبديشِن ائچەرئىشىنە گىتىرىدى. اورادا بو آداملارلا عهد باغلايىب اونلارا آند ائچىدىرى و شاهزادەنى اونلارا

- ۴** يوآش کاهئنلرە ددى: «موقىدّس شىلەر كىمى رېتىن معبىتىنە گىتىرلىن گوموشۇ، سىيماھى يا آلمَا زامانى يېغىلىميش گوموشۇ، هر گىسىن اۋز جانى عوضىئە وردىئى گوموشۇ و رېتىن معبىتىنە گىتىرلىك اوچون هر گىسىن اورهىي اشتىدىئى قدر وردىئى گوموشۇن ھامىسىنى ۵ کاهئنلرەن ھر بىرى اۋز خەزىئەدارىندان گۇتۇرسۇن و معيىدەدە هارادا اچقۇق بىر ير وار، او اچقۇقلارى اۋزلىرى تعمىر اتسىنلر». ۶ آما يوآش پادشاھين پادشاھلىغىينىن ائىرەمى اچقۇنچو ئىللەندىدە، کاهئنلر حله معبىتىن اچقۇقلارىنى تعمىر اتىمەمىشىنلر. ۷ يوآش پادشاھ کاهئن يېھوياداعى و او بىرى کاهئنلر چاغىرىپ اونلاردان سورۇشىدۇ: «نە اوچون سىز معبىتىن اچقۇقلارىنى تعمىر اتمىستىنلى؟ ائندى داھا خەزىئەدارلارىنىزدان اۆزۈنۈز اوچون گوموش آلمايىن، اونو معبىتىن اچقۇقلارىنى تعمىرى اوچون ورئىن». ۸ کاهئنلر راضى اولدولار كى، نە خالقىدان گوموش آلسىنلار، نە دە معبىتىن اچقۇقلارىنى اۋزلىرى تعمىر اتىسىنلر.
- ۹** کاهئن يېھوياداع بىر ساندىق گۇتۇردو و اونون قاپاگىنيدا ذلتىك آچدى. اونو قوربانگاھىين يانىتا، رېتىن معبىتىنە گىشىن يerde صاغ طرفه قويىدۇ. قاپىدا كىشكىچ چىگەن کاهئنلر رېتىن معبىتىنە گىتىرلىن گوموشۇن ھامىسىنى اورا يا قويىردولار. ۱۰ ساندىقدا چوخخلو گوموش اولدولوغونو گۈرنىدە، پادشاھين مئززەسى و باش کاهئن گلائىب رېتىن معبىتىنەدە اولان گوموشۇ سايىپ توربالارا دولدوروردولار. ۱۱ چىڭلىن گوموشۇ رېتىن معبىتىن ئىشىنە نظارت ادن رېتىسلە ورئىتىلەر. اونلار دا بونو رېتىن معبىتىنە ئاشلەيىن دولگىرلە، اوستالارا، ۱۲ بىنالارا، داش يۇنالارا، رېتىن معبىتىن اچقۇقلارىنى تعمىر اتىمك اوچون تختە و يۇنولمۇش داشلار ساتىن آلان آداملارا ورئىتىلەر و معبىتىن بوتۇن تعمىر ائىشلىرىنە
- ۱۳** اونو رەئىفلەرەن آراسىندان چىخاردىن دالىنجا گىلنى قىيلنجلا اۇلدورۇن.» چونكى کاهئن دەمىشىدى: «قوى او، رېتىن معبىتىنە اۇلدورولمەسىن». ۱۴ عەتلىيانى توتدولار، آتلارىن پادشاھ سارايىنا گىزدەيى دروازا ياي پىتىشىنە، اونو اورادا اۇلدوردولر.
- ۱۵** يېھوياداع بىلە پادشاھ و خالق آراسىندا عەهد باغلايدى كى، اونلار رېتىن خالقى اولسۇنلار. او، پادشاھلار خالق آراسىندا دا عەهد باغلايدى.
- ۱۶** بوتۇن اولكە خالقى بىعەل معبىتىنە گىتدى. اونو داغىدېپ قوربانگاھالارىنى و بوتلىرىنى تىشكە-تىشكە ئىدىلەر، بىعەل کاهئنى مەتىانى قوربانگاھالارين قاباگىندا اۇلدوردولر. کاهئن رېتىن معبىتىنە گۈزىتچىلر قويىدۇ. ۱۷ او، يوزباشىلارى، كارىيالى لارى، كىشكىچلىرى، بوتۇن اولكە خالقىنى اۆزۈ ائلە گۇتۇردو. اونلار پادشاھى رېتىن معبىتىنەن گىتىردىلر و كىشكىچلىر دروازاسىنин يولو ائلە پادشاھ سارايىنا گىلدىلەر. يوآش پادشاھلارين تختىنە اوتورو. ۱۸ بوتۇن اولكە خالقى سۈئىندى و شهر ساكتىلەشىدى. چونكى عەتلىيانى پادشاھ سارايىندا قىيلنجلا اۇلدورموشىدۇ.
- ۱۹** يېھودا پادشاھى يوآش (۲۷-۱:۲۴) ۲۱ يوآش پادشاھ اولدوغو واحت يىدى ياشىندا ائدى.
- ۲۰** يېھوونون پادشاھلىغىينىن يىتىنجى ائلىنىدە، يوآش پادشاھ اولدو و اورشلىمەدە قىrix ائل پادشاھلىق اتدى. آناسىنین آدى صىبيا ائدى. صىبيا بېرىشىبادان ائدى. ۲ يېھوياداع کاهئتنىن يوآشى اۋيراتىدىنى دئور عرضىنە، يوآش رېتىن گۈزۈنە دوغۇرۇ اولان ائشلر اتدى. ۳ لاكتىن پىستىشگاھالار آرادان قالدىرىيلىمادى، خالق حله دە پىستىشگاھالاردا قوربان گىتىرېپ بوخور ياندىرىردى.

سامئرەدە ائسرايىل اوستوندە پادشاه اولدو و اون يىدى ائل پادشاھلىق اتدى. ۲ او، ربئىن گۈزۈنده پىش اولان ائشلەرنى و نیاط اوغلۇ يېرىۋاعىمین ائسرايىلە اتدىئەتىيى گوناھلارىن دالىنجا گىتدى، اونلاردان آل چىكىمەدى.

۳ ربئىن قىضىي ائسرايىلەن خىتائىن ئەلەولاندى و اونلارى اوزۇن مۇدەت آرام پادشاھى خىزالىن و خىزالىن اوغلۇ يەن ھەدەن ئىللەن وردى. ۴ او واخت پەھوآخاز رېبە اوز توتوب يالواردى و رب اونو اشتىدى، چونكى ائسرايىللە لرئىن عاذابىنى و آرام پادشاھىنин اونلارا نىچە ظولم اتدىئىنى گۈرۈدۇ. ۵ رب ائسرايىللە لرە بىر قورتارىجى وردى و اونلار آرامىن آسارتى ئەلتىنidan چىخىدىلار. ائسرايىللە لر آوتلەكى كىمى اۋۇز اولئىندە ياشادىلار. ۶ آنجاق اونلار يېرىۋاع نىلسەنن ائسرايىلە اتدىئەتىيى گوناھلاردان آل چىكىمەدلەر و بو گوناھلارىن دالىنجا گىتىدلەر، آشىرا بوتو دە سامئرەدە قالىرىدى. ۷ آلى ئاتلى دان، اون دۆپۈش عاراباسىنidan و اون مىن پىشىدادان باشقا، پەھوآخازىن داها قوشۇنۇ قالمادى، چونكى آرام پادشاھى اونلارى محو ادەب خىرمندە تۇز كىمى اتىشىدى.

۸ پەھوآخازىن قالان ائشلىرى، اتدىئىي هەشى و اونتون قودرتى بارەدە مىگر ائسرايىل پادشاھلارىنىن سالنامەلر كىتابىيىدا يازىلمايىدىر؟ ۹ پەھوآخاز اۇلۇب آتالارى ئاتە ياتدى و اونو سامئرەدە باسىرىدىلار. اونون يىئىنە اوغلۇ يواش پادشاه اولدو.

ائسرايىل پادشاھى پەھوآش

۱۰ يەودا پادشاھى يواشىن پادشاھلىغىنىن اوتۇز يەتنىجى ئىلشىنە، پەھوآخاز اوغلۇ پەھوآش سامئرەدە ائسرايىل اوستوندە پادشاه اولدو و اون آلتى ائل پادشاھلىق اتدى. ۱۱ او، ربئىن گۈزۈنده پىش اولان ائشلەرنى ئىيات اوغلۇ يېرىۋاعىمین ائسرايىلە اتدىئەتىيى بوتون گوناھلاردان آل چىكىمەدى و بو گوناھلارىن دالىنجا گىتدى.

خرجلە يېردىلەر. ۱۲ آنجاق ربئىن معبدئەن گىشىتلەمەش گوموشىن معبد اوچۇن گوموش كاسالار، پىلتە ماشالار، لېنچەلر، گەمنىلار و قىزىيل يَا دا گوموش قابلاڭ دۈزلىلمەتىدى. ۱۴ چونكى گوموشو ائش گۈرۈلەر ورئىدەلەر و اونونلا ربئىن معبدئەن تەممۇر ادەردىلەر. ۱۵ ائش گۈرۈلەر ورمك اوچۇن اللىئەن گوموش ورئىنكلەرى آداملازدا حساب ائستەمەردىلەر، چونكى اونلار صادقتىلە چالىشىرىدىلار. ۱۶ تىقسىر تقدىملىئىن و گوناھ تقدىملىئىن گوموشو ربئىن معبدئەن گىشىتمەدى، چونكى او، كاھنەنلىئىن اندى.

۱۷ او واخت آرام پادشاھى خىزال گىلدى و گىته هوچوم ادېب اورانى آلدى. سونرا او، بېئەنلىدى كى، اورشلەنەمە هوچوم اتسىن. ۱۸ يەودا پادشاھى يواش، آتالارى اولان يەودا پادشاھلارى پەھوشاھلىق، بېھورامىن و آخىزىيانىن تقدىس اتدىيى شىلىرى، ربئىن اۋۇزونون تقدىس اتدىيى شىلىرى، ربئىن معبدئىن و سارايىن خىزئەنلىرىنىن تاپىلان بۇتون قىزىيلى گۈزىرۇب، آرام پادشاھى خىزال گۈنەردى. او دا اورشلەنەن گىرى چكتىلىدى.

۱۹ يواشىن قالان ائشلىرى و اتدىئىي هەشى بارەدە مىگر يەودا پادشاھلارىنىن سالنامەلر كىتابىيىدا يازىلمايىدىر؟ ۲۰ اعيانلارى قالخىب اونون خىتائىنە قىصد حاضىرلادىلار و سەللايا ئىن يولداكى بىت مئلۇدا يواشى ووردولار. ۲۱ اونو اۇلدۇرۇنلار اعيانلارى شەمعات اوغلۇ يوزاكار و شومر اوغلۇ يەۋازاباد اندى. يواش ئۆلدو و اونو داودون شەھىنە، آتالارىنىن يانىندا باسىرىدىلار. اونون يىئىنە اوغلۇ آمەصىيا پادشاه اولدو.

ائسرايىل پادشاھى پەھوآخاز

۱۳ يەودا پادشاھى آخزىيا اوغلۇ يواشىن پادشاھلىغىنىن ئىئىرمى اوچۇنجو ئىلشىنە، بېھونون اوغلۇ پەھوآخاز

سوموکلئن تونخونان واخت دئئلدى و آياق اوسته قالخدى.

۲۲ آرام پادشاهى خزىال، يهوآخازين بوتون عۆمرۇ بويو ائسرايىللە لە ئولدوردۇ. ۲۳ لاكتىن رب ائبراهىم، ائسحاق و يعقوبلا باغلادىغى عەدئىندىن اۇرتى لوطىف و مرحىم گۈرسەدەب اونلاردان اوزۇنۇ دۇئىرەمەدى، اونلارى محى اتمك ائستەمەدى و ائندىئى قدر اۋز حوضۇرۇندان آتمادى. ۲۴ آرام پادشاهى خزىال اولدوکدە، يېئىنە اوغلو بىن ھەدد پادشاه اولدو. ۲۵ يهوآخاز اوغلو يهوآش موحارىئەدە آتاسى يهوآخازين آلتىندىن آليان شەھىرى خزىالشىن اوغلو بىن ھەدئىن آلتىندىن اللى. يهوآش آراملى لارى اوج دەق قىرىپ ائسرايىل شەھىرلەئىنى گرى اللى.

يهودا پادشاهى امىصيا

(سال. ۲۴-۲۵)

۱۳ ائسرايىل پادشاهى يهوآخاز اوغلو يهوآشين پادشاهلىغىنinin ائكتىنجى ائلتىنده، يەودا پادشاهى يواشين اوغلو امىصيا پادشاه اوغلو. ۲ او پادشاه اولدوغۇ واخت، ائثيرمى بش ياشىندا ائدى و اورشىلەمدە ائثيرمى دوقۇز ائل پادشاهلىق اتدى. آناسىنinin آدى يهوغان دان ائدى. يهوغان اورشىلەمدە ائدى. ۳ امىصيا ربىن گۈزۈنە دوغرو اولان ائشلەر اتدى، لakin آتاسى داودو كىمى يوخ، آتاسى يواشين بوتون ائندىكلەرى كىمى اتدى. ۴ آنچاق پىستىشكەھلار آرادان قالدىرىلەمەدى و خالق حلە دە بو پىستىشكەھلاردا قوربان گىتىرېت بىخور ياندىرىردى.

۵ پادشاهلىق ائلنە مۇھىكمەنە، امىصيا، آتاسى پادشاهى اولدورن اعيانلارى اولدوردۇ. ۶ آنچاق موسانىن شىئەت كىتتىبىندا يازىلدىغى كىمى، قاتئلرەن اوغوللارىنى اولدورمەدى، چونكى رب امر ادئب دەمىشىدى: «اوغللارا گۇرە

۱۲ يهوآشين قالان ائشلەرى، ائدىئى هەشى و يەسودا پادشاهى امىصيا ائلە دۇيوشە گۈرسەتىئى قودرت بارەدە مگە ائسرايىل پادشاهلارىنinin سالنامەلر كىتتىبىندا يازىلمايدىرى؟

۱۳ يهوآش اوللوب آتالارى ائلە ياتدى و اونون تختىنده يەرۇبعام^{*} اوئوردۇ. يهوآش سامەتەدە ائسرايىل پادشاهلارىنinin يانىندا باسىرىيلىدى.

يوآشين ظفللىرى و ئىشىعنىن اۇلۇمو

۱۴ إِنْتَسَعَ أُلُومُ جُوْلَى حَالَدَا نَاخْوَشَ لَامِيشَدِي. ائسرايىل پادشاهى يهوآش اونا باش چىكمك اوچون يانىنا گىلدى و اونون اوستۇنە آغالىيپ ددى: «آتام، اى آتام! ائسرايىلەن دۇيوش عارابالارى و آتللى لارى!» ۱۵ إِنْتَسَعَ ددى: «كامان و اوخلار گۇئورۇر». او، كامان پادشاهينا ددى: «كامانى چك». او، كامانى چكدى. إِنْتَسَعَ الْلَّرِئَنِى پادشاهين آللرى اوستۇنە قويدۇ. ۱۷ سۇنرا ددى: «شرق طرفىنە باخان پىنحرمنى آچ». او آچدى. إِنْتَسَعَ ددى: «اونخو آت». او آتدى. قورتولوش اوخدودور، حتا ارامىن ضىندىنە دە قورتولوش اوخدودور! چونكى سىن آراملى لارى اىققەدە آخىرا قدر قىراجاقسان». ۱۸ سۇنرا ددى: «اوخلارى گۇئورۇر». او گۇئوردۇ. إِنْتَسَعَ ائسرايىل پادشاهينا ددى: «يرە وور». او، يەرە اوج دە ووروب دىايىنى. ۱۹ تارى آدامى اونا قىبلەنىب ددى: «بىش-آللى دەق وورمالى ائدىن. او واخت آراملى لارى آخىرا قدر قىرا بىتلەدىن، لاكتىن ائدى اونلارى اوج دە قىراجاقسان».

۲۰ إِنْتَسَعَ اُلُدُو و اونو باسىرىدیلار. موآبلى لارىن دىستەلرى هە باھار فىصلەندە اولكە يە هوچوم گىتىردىلر. ۲۱ بىر دەق بىر نەرى باسىرىاركىن آداملار بىر دستە گۈردىلر و اولۇنۇ إِنْتَسَعَن قېرىئىنە آتدىلار. اۇلۇ إِنْتَسَعَن

ووروشدوغو باردهه مگر ائسرايىل پادشاهلارينين سالنامهلى كتتايىندا يازىلما يىيدىرى؟^{۱۶} يەواش اۇلسوپ آتالارى ائله ياتدى و سامئىرەدە ائسرايىل پادشاهلارينين يانىندا باسىرىپىلىدى. اونون يىرئەن اوغلو يەوبعام پادشاه اولدۇ.

^{۱۷} يەودا پادشاهى يوآش اوغلو آمىصيا ائسرايىل پادشاهى يەھو ائسرايىل پادشاهى يەھو آخاز اوغلو يەھو آشين يانىنا قاصلدilar گۈندەرئىب ددى: «گل، اوز-اوزە گۈروشك». ^{۱۸} ائسرايىل پادشاهى يەھو آش، يەودا پادشاهى آمىصياجا جواب ورئىب ددى: «لوبنانداكى قانقال، لوبناندا اولان سىندر آغاچىنا خېر گۈندەرئىب ددى: «قىزىنى اوغلۇمما آردا ور.» آما لوبناندا اولان بئر وحشى حيوانى اورادان كېچىب، قانقالى آياق آتىندا تاپىلادى. ^{۱۹} آمىصيانىن ضىلتەنە اورشائىمەدە يازىلما يىيدىرى؟ ^{۲۰} اونو آت اوستۇندا كېشىدەن، قىصد حاضىرلادىلار. او، لاكتىشە قاچدى. اونون دالىنجا لاكتىشە آداملار گۈندەرئىب، اورادا اونو اۇلدۇردىلەر. ^{۲۱} اونو آت اوستۇندا كېشىدەن، او، اورشائىمەدە، داودون شەھىتەنە، آتالارينىن يانىندا باسىرىپىلىدى. ^{۲۲} بوتون يەودا خالقى اون آلتى ياشلى عەزىزىيَنِ گۆتۈرۈپ آتاسى آمىصيانىن يىرئەن پادشاه اتدىلەر. ^{۲۳} پادشاه يەودايما قايتارىب اورانى تىتكىدى.

ائسرايىل پادشاهى انكشىجى يەوبعام

^{۲۴} يەودا پادشاهى يوآش اوغلو آمىصيانىن پادشاهلىغىنин اون بشتىجى ائلىنىدە، يەھو ائغلو يەوبعام سامئىرەدە ائسرايىل اوستۇندا پادشاه اولدۇ و قىرغۇز بىر ائل پادشاهلىق اتدى. ^{۲۵} او، رېتىن گۈزۈنە پېنس اولان ائشلەر اتدى و نىبات اوغلو يەوبعامىن ائسرايىلە اتدىردىيى بوتون گوناھلارдан آل چىكمەدى. ^{۲۶} او، خەمات كچىنەنەن گۈزۈنە دەنلىئە قدر ائسرايىل تورپاقلارينى گرى آلدى، نىجه كى، ائسرايىلش تارىسى رب اۇز قولو آمئىتەي اوغلو يۇنوس پىيغمەر واسئطەسى ائله دەنىشدى. يۇنوس گەت خېفەرىلى اتدى. ^{۲۷} چونكى رب

آتالار، آتالارا گۇرە اوغوللار اۇلدۇرولمەسئىن، هر كىس اۇز گوناھينا گۇرە اۇلدۇرولمەلى دئر. ^{۲۸} او، اون مىئن نىفر إدوملىونۇ دوز درەستىنە قىرىپ، سىلەعى موحارىئە ائله آلدى. اونون آدىنى يوقەمال قويىدو و بو گونە قدر دە بله دئر. ^{۲۹} او واحت آمىصيا ائسرايىل پادشاهى يەھو اوغلو يەھو آخاز اوغلو يەھو آشين يانىنا قاصلدilar گۈندەرئىب ددى: «گل، اوز-اوزە گۈروشك». ^{۳۰} ائسرايىل پادشاهى يەھو آش، يەودا پادشاهى آمىصياجا جواب ورئىب ددى: «لوبنانداكى قانقال، لوبناندا اولان سىندر آغاچىنا خېر گۈندەرئىب ددى: «قىزىنى اوغلۇمما آردا ور.» آما لوبناندا اولان بئر وحشى حيوانى اورادان كېچىب، قانقالى آياق آتىندا تاپىلادى. ^{۳۱} بىت شىۋىشەن، اورەيشن كېشىلەنتىپ، إدوملىوارى قىرىپىسان و اورەيشن كېشىلەنتىپ، بونونلا فخر ات و اۇز اۋەننە او توور. نە اوچۇن إله بىر بلا قالدىرسان كى، يەھو دالى لارلا بىڭىشكەن سىن اۋۇزون دە يىخىلاسان؟» ^{۳۲}

^{۳۳} آما آمىصيا قولاق آسمادى. ائسرايىل پادشاهى يەھو آش چىخىپ، يەھو دالى پادشاهى آمىصيا ائله يەھو دادا اولان بىت شىۋىشەدە اۋز-او زە دوردولار. ^{۳۴} يەھو دالى لار ائسرايىللەر لەن قاباگىندا مغلوب اۇلدۇلار و هر كىس اۇز اۋەنە قاچدى. ^{۳۵} ائسرايىل پادشاهى يەھو آش، يەھو دالى پادشاهى آخرىدا اوغلو يوآش اوغلو آمىصيانى بىت شىۋىشە توتىدو. يەھو آش اورشائىمە گلشىپ، اورشائىم دووارىنinin إفرايمەن دروازا سىنەن دەن كونچ دروازا سىنەن قدر دۇرد يوز قول آچىنى * اوچۇرتىدو. ^{۳۶} رېتىن مەبدىئەنە و سارا يىن خىزئەنلەنەنە تاپىلان بوتون قىزىل-گوموشۇ، بوتون اشىالارى آپاردى. گىررو و كان آلدىغى آداملارى دا گۆتۈرۈپ سامئىرە يە قايتىدى. ^{۳۷} يەھو آشىن اتدىيى قالان ائشلەر، اونون قوردىتى و يەھو دالى پادشاهى آمىصيا ائله نىجه

بارهده مگر يهودا پادشاهلارينين سالنامه‌لر كىتابىندا يازىلىممايبىدىرى؟^۷ عَزَّرِيَا اُولوب آتالارى ائله ياتدى و اونو داودون شەھرئىدە، آتالارىنinin يانىندا باسىدىرىدىلار. اونون يىئەن اوغلو يوتام پادشاه اولدو.

ائسرايىل پادشاهى زِكْرِيَا

^۸ يهودا پادشاهى عَزَّرِيَانِين پادشاهلىغىنinin اوتوز سَكْرِنْجِي ائلەنندە، يَرْبِعَام اوغلو زِكْرِيَا سامىرەدە ائسرايىل اوستوندە پادشاه اولدو و آلتى اىي پادشاهلىق اتدى.^۹ او، آتالارىنinin ائدائىي كىشمى، رَثَّىن گُؤزۈنده پىش اولان ائشرى اتدى و نياط اوغلو يَرْبِعَامين ائسرايىل اتدىرىيى گوناھلاردان آل چىكمەدە.^{۱۰} يابش اوغلو شَلَوم اونون ضىئىنە قىصىدە خاضىرلادى؛ اونو خالقىن قاباغىندا ووروب اُلدوردو و يىئەن پادشاه اولدو.^{۱۱} باخ، زِكْرِيَانِين قالان ائشرى بارهده ائسرايىل پادشاهلارىنinin سالنامه‌لر كىتابىندا يازىلىبىدىرى.^{۱۲} رَبِّن يِهُوْيَا دانىشىپ دەئىي سۆز بو ائدى: «دُورْدُونْجُو نىلىشە قدر سىنىن اُولادلارين ائسرايىل تختىندا او توراجا قالار». و بله ده اولدو.

ائسرايىل پادشاهى شَلَوم

^{۱۳} يهودا پادشاهى عَوْزَيَانِين^{*} پادشاهلىغىنinin اوتوز دُوقُوزُونْجُو ائلەنندە، يابش اوغلو شَلَوم پادشاه اولدو و سامىرەدە بىش آىي پادشاهلىق اتدى.^{۱۴} جادى اوغلو مناخم تىرسادان چىخىب سامىرەيە گىلدى. سامىرەدە يابش اوغلو شَلَوم ووروب اُلدوردو و يىئەن پادشاه اولدو.

^{۱۵} باخ، شَلَومون قالان ائشرى پادشاه ائسرايىل سالنامه‌لر كىتابىندا يازىلىبىدىرى.^{۱۶} او واخت مِنَاخِم تىرسادان چىخىب تىفسىخە و اونون

ائسرايىلللى لرئن آجى فلاكتىنى گۈرمۇشدو: نه قول قالميسىدى، نه آزاد. نه ده ائسرايىل اوچون بىش كۆمكچى.^{۲۷} رب دەمىشىدى كى، ائسرايىلش آدىنى گۇيلير آلتىنдан سىلەجك. بونا گۈرە دە يېھواش اوغلو يَرْبِعَامين واسسطەسى ائله اونلارا نىچات وردى.

^{۲۸} يَرْبِعَامين قالان ائشرى، ائدائىي هر شى، اونون قودرتى، نىجه ووروشدوغو و اوللر يهودا يايىد اولان دَمَشَقى و خَمَاتى ائسرايىلله نىجه قايتارماسى بارهده مگر ائسرايىل پادشاهلارىنinin سالنامه‌لر كىتابىندا يازىلىممايبىدىرى؟^{۲۹} يَرْبِعَام اوغلو آتالارى ائسرايىل پادشاهلارى ائله ياتدى و يىئەن اوغلو زِكْرِيَا پادشاه اولدو.

يهودا پادشاهى عَزَّرِيَا

۲ سال. (۲۳-۱:۲۶)

۱۵ ائسرايىل پادشاهى يَرْبِعَامين پادشاهلىغىنinin ائۋەرمى يىدئنجى ائلەنندە، يهودا پادشاهى أَمْصِيَانِين اوغلو عَزَّرِيَا پادشاه اولدو.^۲ او، پادشاه اولدۇمەدە آلى اىشكى ائل پادشاهلىق اتدى. آناسى اورشىلەمدەن ائدى، آدى دا يِكوليا.^۳ عَزَّرِيَا، آناسى أَمْصِيَانِين ائدائىي كىشمى، رَبِّن گُؤزۈنده دوغرو اولان ائشرى اتدى.^۴ آنجاق پرستىشگاھلار آزادان قالدىرىلىمادى، خالق حلمە ده بو پرستىشگاھلاردا قوربان گىتىپ بوخور ياندېرىرىدى.^۵ رب پادشاها بلا گئندىرىدى، إِلَه كى، اولۇمونە قدر جوزاما^{*} دوچار ائدى. پادشاه آيرى بىش اودە ياشايىرىدى. اونون اوغلو يوتام سارايا باخىپ اولكە خالقىنا حۆكم ادئرى. عَزَّرِيَانِين قالان ائشرى و ائدائىي هر شى

۵:۱۵ عنبرانى دىلنندە «جوزام» ترجمە اولموش سۆز، گىشىپ شىكىلەدە چوخ دَرَى ناخوشلوقلارىنى اُوزۈنده توپوردو.
۱۳:۱۵ عَوْزَيَا – عَزَّرِيَانِين آيرى آدى. باخ: ۲ پاد. ۲۶:۱۵-۲۱:۱۴

ائسراييله اتئردىيي گوناھلارдан آل چىكمىدى. ۲۵ رەمەيا اوغلو ېقىخ كى، پەقخيانىن كىشىكچىلار رئيسى ائدى، اوئونون ضىئىئەن قىصد حاضيرلادى. گەلعادلى لاردان آلى نىفرەن كۆمەمىي ائله، سامىئەدە، سارايىن قالاسىندا، اوئونو آركوب و آرىبە ائله بىشىكده ووروب اولدوردو و اوئونون يرئىنە پادشاه اولدو. ۲۶ باخ، پەقخيانىن قالان ائشلىرى و اتىئىنى هەر شى بارەدە ائسراييل پادشاهلارينىن سالنامەل كىتابىيندا يازىلېيدىر.

ائسراييل پادشاهى ېقىخ

۲۷ يهودا پادشاهى عەزىزيانىن پادشاهلىغىنин آلى ائتكىنجى ائلشىنە، رەمەيا اوغلو ېقىخ سامىئەدە ائسراييل اوستوندە پادشاه اولدو و ائثيرمى ائل پادشاهلىق اتدى. ۲۸ او، رېشىن گۈزۈنەدە پىش اولان ائشلەر اتدى و بوتون ئۇمۇر بويو نباتت اوغلو يەربىعامىن ائسراييله اتئردىيى گوناھلارдан آل چىكمىدى. ۲۹ آشور پادشاهى پول * اولكە يە هو جوم اتدى. مىناخىم اونا مەن تالانت * گوموش وردى كى، پادشاهلىغىنى مؤحىكلەندىرەك اوچۇن فول اوئونلا موئققى اولىسۇن. ۳۰ مىناخىم آشور پادشاهينا وارلى آدامالارينىن اوچۇن ائسراييلئىن وارلى آدامالارينىن هامىسيتىندان گوموش يىغىدى، اونلارين ھە بىرئىندەن آللى شىكىل * گوموش آتدى. او واخت آشور پادشاهى بۇ اولكەدە قالمايىپ گرى قايتىدى. ۳۱ مىناخىمن قالان ائشلىرى و اتىئىنى هەر شى بارەدە مىگەر ائسراييل پادشاهلارينىن سالنامەل كىتابىيندا يازىلمايىدۇ؟ ۳۲ مىناخىم اولوب آتالارى ائله ياتدى و يرئىنە اوغلو پەقخيانى پادشاهلارينىن سالنامەل كىتابىيندا يازىلېيدىر.

يهودا پادشاهى يوتام (۹-۲۷)

۳۳ ائسراييل پادشاهى رەمەيا اوغلو ېقىخنى پادشاهلىغىنин ائتكىنجى ائلشىنە، عۆزىزىا اوغلو

سەرحدلەرنىدە ياشايانلارين ھامىسىنى قىرىدى. دروازىلارى اوئونون اوزونە آچمادىيقلارينا گۇرە اوئالارى محو اتدى و اورادا اولان بوتون بويلو آروادلارين قارىنلارينى يېرتىدى.

ائسراييل پادشاهى مىناخىم

۱۷ يهودا پادشاهى عەزىزيانىن پادشاهلىغىنин اوئوز دوقۇزونجۇ ائلشىنە، جادى اوغلو مىناخىم ائسراييل اوستوندە پادشاه اولدو و سامىئەدە اوئان ائل پادشاهلىق اتدى. ۱۸ او، رېشىن گۈزۈنە پىش اولان ائشلەر اتدى و بوتون ئۇمۇر بويو نباتت اوغلو يەربىعامىن ائسراييله اتئردىيى گوناھلارдан آل چىكمىدى. ۱۹ آشور پادشاهى پول * اولكە يە هو جوم اتدى. مىناخىم اونا مەن تالانت * گوموش وردى كى، پادشاهلىغىنى مؤحىكلەندىرەك اوچۇن فول اوئونلا موئققى اولىسۇن. ۲۰ مىناخىم آشور پادشاهينا وارلى آدامالارينىن اوچۇن ائسراييلئىن وارلى آدامالارينىن هامىسيتىندان گوموش يىغىدى، اونلارين ھە بىرئىندەن آللى شىكىل * گوموش آتدى. او واخت آشور پادشاهى بۇ اولكەدە قالمايىپ گرى قايتىدى. ۲۱ مىناخىمن قالان ائشلىرى و اتىئىنى هەر شى بارەدە مىگەر ائسراييل پادشاهلارينىن سالنامەل كىتابىيندا يازىلمايىدۇ؟ ۲۲ مىناخىم اولوب آتالارى ائله ياتدى و يرئىنە اوغلو پەقخيانى پادشاه اولدو.

ائسراييل پادشاهى ېقىخىا

۲۳ يهودا پادشاهى عەزىزيانىن پادشاهلىغىنин آئتكىنجى ائلشىنە، مىناخىم اوغلو پەقخيانى سامىئەدە ائسراييل اوستوندە پادشاه اولدو و ائكى ائل پادشاهلىق اتدى. ۲۴ او، رېشىن گۈزۈنە پىش اولان ائشلەر اتدى؛ نباتت اوغلو يەربىعامىن

۱۹:۱۵ پول – تىنگلتپلىرىنىن آيرى آدى. باخ: ۱ سال. ۵:۲۶.

۱۹:۱۵ تقرىئىن ۳۴/۵ كىلو

۲۰:۱۵ تقرىئىن ۵۷۵ گرم

هوجوم گتئردىلر و آخازى موحاصىرە يە آدىيالار، لاكتىن اونو مغلوب ادە بىلەمە دىلە.^{۱۶} او واخت آرام پادشاھى رىصنىن، الاتى آراما قايتاردى و يەھودالى لارى إلاتدان قۇووب چىخارتدى. ادۇملولار إلاتا گىلدەلر و بو گونە قدر اورادا ياشابىرلار.

۷ آخاز آشور پادشاھى تىڭلىت پېلىرىنى يانىنا قاىصىدلەر گۈندەرېب ددى: «من سىنن قولون و اوغلۇنام گىل، منى اوستومە هوجوم ادن آرام و ائسرايىل پادشاھلارىنىن آلتىندن قورتار». ^۸ آخاز رېتىن معبدىندە و سارايىن خزئەلرئىندە تاپىلان قىزىل-گوموشو گۇتۇرۇب آشور پادشاھينا ھەدىئە گۈندەردى. ^۹ بونا گۈرە دە آشور پادشاھى اونا قولاق آسىدى: دەمىشە هوجوم ادئب اورانى آلدى، اھالىشىنى قىره اسېر آپاردى و رىصنى اولدوردو.

۱۰ آخاز پادشاھ آشور پادشاھى تىڭلىت پېلىرىنى گۈرۈشۈونە دەمىشە گىتدى. او، دەمىشىدە اولان قوربانگاھى گۈرددو، قوربانگاھىن بوتون قورولوشونو و تصویرئىنى كاھىن اورئىيا گۈندەردى. ^{۱۱} كاھىن اورئىيا پادشاھ آخازىن دەمىشىدەن گۈندەرەتىي بوتون شىلەر گۈرە بىر قوريانگاھ دوزىلتى. كاھىن اورئىيا، پادشاھ دەمىشىدەن قايىدىقدا، قوريانگاھى گۈرددو. ياخىنلاشىب قوريانگاھىن اوستونە قالخىدى. ^{۱۲} قوريانگاھىن اوستونەدە اۋز ياندىرىما قوريانىنى و تاخىل تقدىمئى ياندىرىدى، تۆكمە تقدىمئى تۆكادو و بارىش قوريانلارىنىن قانىنى اورايا سېدى. ^{۱۳} رېتىن قاباغىندا اولان بورونج قوريانگاھى معبدىن قاباق طرفىتىن، اۋز قوريانگاھى ائله رېتىن معبدى آراسىندا گتىرىدى و اونو اۋز قوريانگاھىنىن شەمال طرفىتە قويىدو. ^{۱۴} آخاز پادشاھ كاھىن اورئىيا امر ادئب ددى: «سەرئىن ياندىرىما قوريانىنى، آخشامىين تاخىل تقدىملىرىنى، پادشاھىن ياندىرىما

يوتام يەھودا اوستونە پادشاھ اولدۇ. ^{۱۵} پادشاھ اولدوغو واخت، ائىئرمى بش ياشىندا ائدى و اورشىتمەدە اون آلتى ائل پادشاھلىق اتدى. آناسى، صادوق قىزى پىروشا ائدى. ^{۱۶} يوتام، آتاسى عۆزئىيانىن اتدىي كىنى، رېتىن گۈزۈنە دوغرو اولان اشىل اتدى. ^{۱۷} لاكىن پرسىتىشگاھلار آزادان قالدىرىلىمادى؛ خالق حلمە دە بو پرسىتىشگاھلاردا قوربان گتىرې بوخور ياندىرىرىدى. او، رېشىن معبدىنىن يوخارى دروازايسىنى تعمىر اتدى. ^{۱۸} يوتامىن اتدىي قالان اشىلىرى بارەدە مىگر يەھودا پادشاھلارىنىن سالنانامەلر كىتابىندا يازىلمايىيدىر؟ ^{۱۹} رب او دؤوردە آرام پادشاھى رىصنى و رېقىلا اوغلو ېقىخى يەھودانىن اوستونە گۈنۈرمىھ باشلادى. ^{۲۰} يوتام اۋلۇپ آتالارى ائلە ياتدى و آتاسى داودودون شهرئىندە، آتالارىنىن يانىندا باسىرىلىدى. اونون يرئىنە اوغلو آخاز پادشاھ اولدۇ.

يەھودا پادشاھى آخاز

(۲۷-۱:۲۸)

۱۶

رېقىلا اوغلو ېقىخىن پادشاھلىغىنин اون يەئىنجى ائلەتىنە، يوتام اوغلو آخاز يەھودا اوستونە پادشاھ اولدۇ. ^{۲۱} آخاز، پادشاھ اولدوغو واخت، ائىئرمى ياشىندا ائدى و اورشىتمەدە اون آلتى ائل پادشاھلىق اتدى. او، تارىسى رېتىن گۈزۈنە دوغرو اولان اشىل اتىمەدى، نجه كى، آتاسى داودو اتىمىشدى. ^{۲۲} آخاز ائسرايىل پادشاھلارىنىن يولو ائلە گىتدى و حتى اوغلوون دا اوددا قوربان اتدى، نجه كى، رېتىن ائسرايىل اۋلادلارىنىن قاباغىندان قوودوغۇ مەتلەتلىرىن ائيرىنج عمل لرى ائلى. ^{۲۳} او، پرسىتىشگاھلاردا، تېھلىر اوستونە و بول يارپاقلى ھەر آغاچ ئىتىندا قوربان گتىرې بوخور ياندىرىرىدى.

^{۱۵} او واخت آرام پادشاھى رىصنى و ائسرايىل پادشاھى رېقىلا اوغلو ېقىخ اورشىتمەن اوستونە

هر ائل اولدوغو كىمى آشور پادشاهينا خراج ورمهمىشىدى. بونا كۈرە ده آشور پادشاهى اونو توتوب زىندا ندا اسئر ساخلادى.

سامئەنن سوقوطو

۵ آشور پادشاهى بوتون ائلکى يە هو جوم گىتىرى. او، سامئەن ياخينلاشىدى و اورانى اوج ائل مو حاصىرەدە ساخلادى.^۶ هو شىعەن پادشاهلىغىين دوقۇزونجو ائلنى دە، آشور پادشاهى سامئەننى آلدى و ائسرايىللە لرى آشور تورپاغىنا اسئر آپاردى. اونلارى خىلخەدە، خابور چايى ساخلىنى دە كى گوزاندا، و ماد شهرلىنى دە پىرلىشىدى.

۷ بۇ ايش اونا كۈرە ائسرايىل اۇولادلارين باشىنا گىلدى، چونكى تاريلارى رېنن ضىئىنە گوناه اتمىشىدلەر، او رب كى، اونلارى مئصىر پادشاهى فېرعنون اسارتى آلتىندا، مئصىر تورپاغىندان چىخارتىمىشىدى. ائسرايىللە لر آيرى آللەلارا حۆرمەت اتدىلر^۸ و رېنن ائسرايىل اۇولادلارين قابا غىندان قوودوغو مىتلەرنىن قويىدۇغۇ عادتىلەر گۈرە پادشاهلارين يەن قابا غىندان ائسرايىل ياشادىلار.^۹ گىزلىنى دۆز تاريلارى رېنن ضىئىنە دوغرو اولمايان ائشلەر گۈردىلر. بوندان علاوه، بوتون شەھرلىنى دە كىشكىچى بورجوندن قالالى شەھرە قدر اۇزلىرى اوجۇن پىستىشگاھلار تىنكىتلەر.^{۱۰} هەر او جا تېھنىن اوستوندە، بول يارپاقلى هەر آغا جىن آلتىندا اۇزلىرى اوجۇن موقىسى سوتونلار و آشىرا بوتلرى بىرپا اتدىلر.^{۱۱} رېنن اونلارىن قابا غىندان قوودوغو مىتلەرنى دە ئىتىئى كىمى، بوتون بول پىستىشگاھلاردا بوخور ياندىرىدىلار و پىس ائشلەر گۈرۈب رېنى قىضىبە گىتىتلەر.^{۱۲} رېنن اونلارا «بىلە اتىمە يېن» دە ئىش اولدوغۇنا باخما يىپ، بوتله قوللۇق اتدىلر.

۱۳ رب بوتون پىغىبىرلەرنىن و گۈرۈچۈرلەرنىن واسىطەسى ئائىل ائسرايىللە و يەھودىيا انخطار سونون يانينا قاصلىلەر گۈنۈمىشىدى، هەم دە

قوربانىنى و تاخىل تقدىملىرىنى، بوتون ائلکە خالقىنин ياندىرىما قوربانىنى، تاخىل تقدىملىنى و تؤگىمە تقدىملىنى بؤيووك قوربانگاھىن اوستوندە ياندىر. ياندىرىما قوربانلارينىن و آيرى قوربانلارين بوتون قانىنى اونون اوستونە سەپ. آنجاق بورونج قوربانگاھ مصلحتىشمك اوچۇن مىتم او لا جاق». ^{۱۴} كاھىن اورئىيا دا آخاز پادشاهين امر اتىئىي هە شىي يېنئە يېتىرىدى.

۱۷ آخاز پادشاه پايالارين يان لۇوحەلەرنى كىشىپ پايالارين اوستوندەن كىن لرى گۇتوردۇ. حەووضو آلتىندا اولان بورونج اوكۇزلىنىن اوستوندەن قالدىرىپ، بئر داش سكىئىن اوستونە قويىدو.^{۱۵} رېنن معبدىدىن سېت گونو اوجۇن معبدىدە دوڑلەلمىش اوستۇ اوئر تولو يولو، و پادشاهين باييرداكى گىرئىش يېنئى آشور پادشاهيندان اوترى گۇتوردۇ.

۱۹ آخازين اتىئىي قالان اشلىرى يارهەد مىگر يەھودا پادشاهلارينىن سالنامەلر كىتابىندا يازىلما يىپدىرى؟ ^{۱۶} آخاز اولوب آتالارى ائله ياتدى و داودون شەھرەندە، آتالارين يانىندا باسىرىيلدى. اونون يېنئە اوغلۇ خىزقىيا پادشاه اولدو.

ائسرايىلەن آخىر پادشاهى هوشىع

۱۷

يەھودا پادشاهى آخازين پادشاهلىغىين اون ائكىشىنجى ائلىنىدە، إلا اوغلۇ هوشىع سامئەن دە ائسرايىل اوستوندە پادشاه اولدو و دوقۇز ائل پادشاهلىق اتدى.^{۱۷} او، رېنن گۈزۈنده پىس اولان ائشلەتىدە، آنجاق اوزوندىن قاباقكى ائسرايىل پادشاهلىرى كىمى دېتىلدى.^{۱۸} آشور پادشاهى شەلمىنیس هوشىعەن اوستونە هو جوم گىتىرى و هوشىع اونا تابع اولوب خراج وردى.^{۱۹} آما آشور پادشاهى هوشىعەن قىصد حاضىرلا دېغىندان خىردار اولدو، چونكى او هە مئصىر پادشاهى سونون يانينا قاصلىلەر گۈنۈمىشىدى، هەم دە

قولو اولان بوتون پىغمېرلىر واسئطەسى ائله دەئىيى كىمى، نهایت، ائسرايىتللى رىدىن اوز دۇندىرىدى. اونلار اۆز تورپاقلارىيندان آشور تورپاگىنا اسئر آپاردىرىدىلار و بو گونه قدر بىلدەتى.

آشورلولارين سامىزە يە تزە ساكىنلەر كۈچۈرتمەسى

۲۴ آشور پادشاھىي بايىتلەن، كوتادان، عۆمەن، خەماتدان و سېقىرويئىمەن آدامالار گىتىرىب، ائسرايىل ئۇلۇدالارىينين يېئىن سامىزەنىڭ شهرلىرىنىدە پىرلەشىرىدى. اونلار سامىزە يە صاخىب اولدولار و اورانىن شەھەرلىرىنىدە ياشادىلار. ۲۵ اونلار اورادا ياشاماغا باشلايىندا، رىبە حۇرمەت اتىمەدئىلر. رب دە آرالارينا شىرلىرىنىدەردى و شىرلىر اونلاردان بعضى لرىئىنى ئۇلدۇردىلر. ۲۶ اونلار آشور پادشاھىي ائله دانىشىب اونا دەتىلەر: «اسئر ادئب سامىزەنىڭ شهرلىرىنىدە پىرلەشىرىدىشىن مئلىتلەر، بو اۇلکە تارىسىينىن رسم-رسومىلارىنى بىلمىتىلر. او تارى دا آرالارينا شىرلىرىنىدەردى و شىرلىر اونلاردى ئۇلدۇرۇر، چونكى بو آدامالار اۇلکە تارىسىينىن رسم-رسومىلارىنى بىلمىتىلر». ۲۷ آشور پادشاھىي امر ادئب ددى: «اورادان اسئر اتىدئىشىز كاھىتلەرنى بىرئىنى گرى قاياتىرين، گىتىب اورادا ياشاسىن و اۇلکە تارىسىينىن رسم-رسومىلارىنى اونلارلا اوپىرىتىشىن». ۲۸ سامىزەدن اسئر اتىكىلىرى كاھىتلەرنى بىرى گللىك بىت ائلەد ياشادى و ربە نىجە حۇرمەت اتىمە بى اونلارلا اوپىرىتىدى.

۲۹ لاكىن ھە متىل ئۆز آلاھالارىينين بوتونو دوزلىتىدى. اونلارى ياشادىقلارى شەھەرلەدە سامىزەلى لىئىن تىكىنلىكلىرى پىستىشگاھالارىين معبدلىرىنى قويىدولار: ۳۰ باشلىلى لر سوگۇت بىنۇت بوتونو، كوتلولار نىرگەل بوتونو، خەماتلى لار آشىما بوتونو، ۳۱ عۆھەلتەر نېھىز و تېتاق بوتلەرنى دوزلىتىلەر. سېقىرويئىمەلى لر

ورئىب دەئىشىدى: «پىش يولۇنۇزدان دۇنۇن. و بوتون شەرتىعىدە اولان امەرلەئەم و قايدالارىما كى، آتالارىنىنرا امىر اتىدئىم و قوللارىم پىغمېرلىرىنى واسئطەسى ائله سىزە گۈئىنەردىم، عمل ادىن». ۳۴ آمما اونلار بو سۈزلەر قولاق آسمامىشدىلار و تارىلارى رىبە ائمان اتىمەتىن آتالارى كىمى دىتكاباشلىق اتىلەر. ۳۵ اونون قايدالارىنى، آتالارى ائله باغلايدىغى عەھدىنى، و اونلارا وردىيى اخىطارلارى رەت اتىلەر. بوش شى دالىنجا گىدېب بوش آدامالار اولدولار. رب «اطرافىينىزداكى مەتلىلەر كىمى اتىمەيىن» دەئىيى حالدا، اونلار كىمى رفتار اتىلەر. ۳۶ اۆز تارىلارى رېئىن بوتون امەرلەئىندەن اوز دۇنەردى، تۆكمەك تەممىتالارى حىتا ائكى تۆكمەك دانا بوتونو اۆزلىرىنى تارى اتىلەر. آشىرا بىتو دوژلەتىب بوتون گۇئى جىسەئىملەرنى پىستىش اتىلەر و بىلەم قوللوق اتىلەر. ۳۷ سونرا دا اوغوللارىنى و قىزىلارىنى اوددا قوربان وردىلەر، فالچىلىغا و باخچىچىلىغا اوز گىتىردىلەر. رېئىن گۈزۈنە پىش اولان ائشلەر اۆزلىرىنى ساتىب اونو قىضىلىتىردىلەر.

۳۸ بونا گۇرە دە رب ائسرايىتللى لە چوخ قضىبلەنېش، اونلارى اوز حوضۇرۇندان آتىدى. يەھودا قېبئەلىنىنىن باشقۇ، ھەق بىرى قالمادى.

۳۹ يەھودالى لار دا اۆز تارىلارى رېئىن امەرلەئە عمل اتىمەدئىلر و ائسرايىتللى لىئىن قويىدۇغو عادتىلە ياشادىلار. ۴۰ رب بوتون ائسرايىل نىلسەنەن اوز دۇنەردىب اونلارى ذىللى اتىدى. اونلارى تالانچىلارين آڭىنە وردى و نهايت، اونلارى حوضۇرۇندان ايشىھە آتىدى.

۴۱ رب ائسرايىللى داود سولالەسىنەن گىسىب آتىقىدا، ائسرايىتللى لى بىنات اوغلۇ يەربۇعامى پادشاھ اتىلەر. يەربۇعام اونلارى رېئىن يولۇندا زىزىرىدى و اونلارا بؤيۈك گوناھاتىدى. ۴۲ ائسرايىل ئۇلۇدالارى يەربۇعامىن اتىدئىدى. ۴۳ بىتون گوناھلارا گۇرە رفتار اتىلەر و بو گوناھلاردا آن چىكىمەدئىلەر. ۴۴ رب اۆز

یهودا پادشاهی خژقیان
(۱:۳۱، ۲:۲۹، ۱:۲۶)

۱۸ ائسرایل پادشاهی إلا اوغلو
هوشععن پادشاه لیغینین
اوچونجو ائلشنده، آخاز اوغلو خژقیان
یهودا اوستونده پادشاه اولدو.^{۱۰} او، پادشاه
اولدوغو واخت، ائثیرمی بش یاشیندا ائدی
و اورشلمده ائثیرمی دوقز ائل پادشاهیق
اتدی. آناسی زگرئیا قیزی آبی ائدی.
^{۱۱} خژقیان، آتاسی داودون ائتمیلر،
ربین گوزونده دوغرو اولان ائشر ائدی.^{۱۲} او،
پرسنلارین قایدالارینا، حؤکملرئنه، يا دا
سوتونلاری پارچا پارچا ائدی و اشرا بوتونو
گسدي. موسانین دوزلتئی بورونج ائلانی
تشکه-تشکه ائدی، چونکى ائسرایللی لر اونون
آدینى نخوشستان^{*} قويوب او واختا قادر اونا
بوخور ياندیريدىلار.

^{۱۳} خژقیان ائسرایلئن تاريسى ربە اعتنماد
اتدی. اوزوندن اول و سونرا اولان بوتون یهودا
پادشاهلارى آراسىندا اونون كىمئسى اولمادى.
او، رىدىن يايپيشب اونون يولوندان دئۇنمهدى
و ربىن موساپا وردئىي امرلىرىنى عمل ائدی.
^{۱۴} رب ده اونونلا ائدی و هارايا گىدئرى،
اوغر قازانىرىدى. خژقیانى آشور پادشاهين
ضىئىنە عوصيان ائب اونا قوللوق اتمكىن
بويون قاچىرىتى. ^{۱۵} فتنىسطلى لرى غەزە و
اونون سرحدلرئە جىك، كىشكىچى بورجوندن
قالالى شهرە قدر مغلوب ائدی.

^{۱۶} خژقیانين پادشاه لیغینین دئۇردونجو
ائلشنده، يعنى ائسرایل پادشاهى إلا اوغلو
هوشععن پادشاه لیغینین يىدئنجى ائلشنده،
آشور پادشاهى شەلمەنیس سامىئە اوستونه
ھوجوم ائب اورانى موحاصىره يە ئىدى.
^{۱۷} اوج ائلدىن سونرا شهرى آلدىلار.

اوغللارينى سىقۇرىئەم آلالهalarى ادرەم مىلک و
عەممىلک اوچون اودا ياندىرىپىدىلار.^{۱۸} اونلار
ربە ده حۈرمەت ادئرەتلەر. پرسنلارىن
معبدلرئىنده خىئىمت اتمك اوچون اۆز
آرارىنidan كاھنەنلەر سچىن قويدولار.^{۱۹}
اونلار ده حۈرمەت ادئرەتلەر، هم
ده آرارىنidan اسېر اولوندوقلارى مەئلىرىن
روسوملارىندا گۈرە اۆز آلالهalarىندا قوللوق
ادىرەتلەر.

^{۲۰} اونلار بو گونه قدر ده اۆلکى روسوملارىندا
گۈرە رفتار ادئرەلر؛ و ربە حۈرمەت اتەئىلر،
اونلارىن قايidalارىن، حؤکملرئىن، يا دا
شەئىتىنە عمل اتەئىلر. و ربىن يعقوبون
نسىلەنە بويرودوغو امەرلىرى كى، آدىنى ائسراييل
قويمىشدو، يرئەن يەتەمەنلەر.^{۲۱} رې يعقوب
اولادلارى ائله عەمەد باغلايىب، اونلارا امەر
ادىب دەمىشىدى: «باشقىا آلالهalarدا حۈرمەت
اتمەيەن، اونلارا باش آيمەيەن، اونلارا قوللوق
ادىب قوربان گىتىرمەيەن.^{۲۲} لاكىن او ربە
حۈرمەت ائىن كى، سىزى بؤيووك قودرتى
و اوزاتىدىغى الى ائله مەئصىر تورىغاينىدان
چىيخارتىدى و آنجاق اونون حوضۇروندا
آيىلەن و آنجاق اونا قوربان گىتىرن.^{۲۳} سىزىن
اوچون يازدىغى قايidalارا، حؤكمىلەر، قانۇندا
امەرلىرى هەمىشە عمل ائىن و آيرى آلالهalarدا
حۈرمەت اتەمەيەن.^{۲۴} سىزىنله باغلايدىغىم
عەھدى ياددان چىختارمايمىن، آيرى آلالهalarدا
حۈرمەت اتەمەيەن، فقط تارىيىز ربە حۈرمەت
ادىن و او سىزى بوتون دوشمنلىرىنىڭ آئىندان
قورتارار.^{۲۵} آما اونلار بو سۆزلەر قولاق
آسمادىلار و اۆزلىرىنىڭ اۆلکى روسوملارىندا
گۈرە رفتار اتەدلەر.^{۲۶} بىلەجە بى مەئلىرەم ربە
حۈرمەت ادئرەتلەر، هم ده اۆز بولترىنە قوللوق
ادىمەشىدلەر. آتالارى نجه ادئرى، اوغللارى و
نوھلىرى ده بو گونه قدر بىلە ادئرلەر.

خئزقىيانين پادشاهلىغىنин آلتىنجى ائلىنىد، يعنى ائسرايىل پادشاهى هوشىعەعنى پادشاهلىغىنин دوقۇزونجو ائلىنىد سامىرە آلىنىد. ۱۱ آشور پادشاهلىغىندا بىر منصب: «قوشون باشچىسى» تورپاغىينا اسېر آپاردى و اوئنلاردى خىلخادە، خابور چاىي ساخلىنىد كى گۈزاندا، و ماد شهرلىرىنىد پېرىلىنىد. ۱۲ بو ائش اونا گۈزە اوئنلارين باشىنا گىلدى كى، اۋۇز تاريلارى رېتىن سۆزۈندەن ائطاعت اتمەدئىر و اوئون عەھدىنى، رېتىن قولو موسانىن امر اتدىيى هەر شىبي پۈزۈلەر. اوئنلار بونا نە قولاق آسمىشىدیلار، نە دە عمل اتمىشىدئىل.

آشورلولارين يەهودايا هوجوم اتمەسى (۲۲-۱:۳۶، إشعيا)

۱۳ خئزقىيانين پادشاهلىغىنин اون دۇردونجو ائلىنىد، آشور پادشاهى سەنخىرەب، يەهودانىن بوتون قالالى شەھىرلرئە هوجوم ادئب اوئنلارى آلدى. ۱۴ او واخت يەهودا پادشاهى خئزقىيانلاكىشە، آشور پادشاهينا خېر گۈنۈرەب دىدى: «تقصىركارام، اوستومدن گىرى چىكىل، مىندن نە قدر خراج طلب ادھىن، ورەرم». آشور پادشاهى يەهودا پادشاهى خئزقىيادان خراج اوچۇن اوج يۈز تالانت^{*} گوموش و اوتوز تالانت^{*} قىزىيل طلب اتدى. ۱۵ خئزقىيان رېتىن معبدىنىدە و سارايىن خىزىنەلرئىنە تاپىلان گوموشون ھامىسينى وردى. ۱۶ او واخت يەهودا پادشاهى خئزقىيان رېتىن معبدىنىن قاپىلارىنىن و قاپى سوتونلارينىن اوستونە اۋۇزونون اۋرتىدو يو قىزىلى چىخارتىدى و اوئون آشور پادشاهينا وردى.

۱۴:۱۸ تىقىن ۴/۱۰ تون

۱۴:۱۸ تىقىن بىر تون

۱۷:۱۸ آشور قوشونوندا بىر منصب: «قوشون باشچىسى»

۱۷:۱۸ آشور قوشونوندا بىر منصب: «باش سىركىدە» اولا بىتلر

۱۷:۱۸ آشور قوشونوندا بىر منصب، سىركىدەلەرن بىرى

آشور پادشاهلىغىنин اورشائىمى ھەدەلمەسى

۱۷ آشور پادشاهلىغىندا بىر منصب: «رېسارئىسى»، رېشاقدەنى^{*} لاكىشىن بىؤيوک قوشونلا اورشائىمى، پادشاه خئزقىيانين يانىنا گۈنۈردى. اوئنلار چىخىپ اورشائىمى گىلدئىر و پالتار آغارداران زەمىسى يولۇنا، يوخارى حەووضۇن سو كەمەتىن يانىنا قالخىب اورادا دايىندىلار. ۱۸ اوئنلار پادشاهلىغىندا چاگىرىدىلار. سارايى رېشى خەلقىيانا اوغلۇ إلەياقتىم، مەزەزە شىبنا و سالنامەچى آساف اوغلو يواخ اوئنلارين يانىنا گىلدئىل.

۱۹ رېشاقدە اوئنلارا دىدى: «ائندى خئزقىيان دېشىن: «بىؤيوک پادشاه، آشور پادشاهى بله دېشىن، نە يە بىل باغلايىرسان؟ ۲۰ آيا إله دوشۇنورسەن كى، بومبۇش سۆزلىر موحارىبە اوچۇن تدبىر و گوج اولا بىتلر؟ ائندى سەن كىمە بىل باغلايىرسان كى، مىنثم سەيدئىمە عوصىيان دېشىن؟ ۲۱ ائندى باخ، سەن آزىلمىش قامىش چوبۇغۇنا، يعنى مەنچىرى بىل باغلايىرسان. بىتل كى، كىم اونا سۈيگىنسە، اوووجۇنما باتىب دېشىر. مەنچىرى پادشاهى فېرعنون اونا بىل باغلايانلارين ھامىسى اوچۇن بىلەتىر. ۲۲ لاكىن اگر منه دېئىشىتىز: بىز تاريمىز رېبە بىل باغلايىرىق. مەگ بۇ ھەمئىن تارى دېتىلدى كى، خئزقىيانا اونون پەستىشگاھلارىنى و قوربانگاھلارىنى آزادان قالدىرىدى؟ مەگ يەھodalى لارا و اورشائىمىلى لەر دەمەدى كى، فقط اورشائىمىدەكى بۇ قوربانگاھلىن قاباچىيندا پەستىش ادئن؟ ۲۳ ائندى آ GAM آشور پادشاهى ائلە مەرج إله: اگر سەن ائتكى مەن سووارى تاپا بىتلەسىن، من سەنە او قدر آت ورەرم. ۲۴ بىس

پادشاهينين آشندن قورتاردي؟^{۳۴} هاني ختماتين و ارپادين آلاهالارى؟ هاني سفروئيئمن، هئعن و عئانين آلاهالارى؟ مگر اونلار ساميرنهنى منم آشندن قورتاريدىلار؟^{۳۵} بوتون بو آلاهالاردان هانسى اوز اولكەستنى منم آشندن قورتاردى كى، رب ده اورشلىمى منم آشندن قورتارا بىلشىن؟»^{۳۶}

^{۳۶} خالق ساكت قالدى و اونون جاوابيندا هچ بىر سۆز دەمدەي. چونكى پادشاه امر اتىشتىدى: «أونا جاواب ورمەيشن.»

^{۳۷} ساراي رىئىسى ختلقىيا اوغلۇ إلياقىم، مىزە شبنا و سالنامەجى آساف اوغلۇ يوأخ جىرىلىميش پالتارلاردا خىرقىيانىن يانينا گلئىب، رېشاقةنىن سۈزۈرئى اونا چاتىرىدىلار.

پادشاه خىرقىيانىن اشعيادان مصلحت آلماسى
(اشعىار ۷-۳۷)

۱۹ پادشاه خىرقىيانىن بونو اشئندە

پالتارىنى جىريدى و چولا بورونوب ربىن معبدئەنگىردى. ^۲ سونرا ساراي رىئىسى إلياقىمى، مىزە شبنايى و كاهىتلەرن آغساقالالارىنى چولا بورونموش حالدا آموص اوغلۇ پىغمىرى اشعيادىن يانينا گۈئىردى. ^۳ اونلار اشعيادا دىئلر: «خىرقىيا بله دىئر: «بو گون دارلىق، تەقىر و روسوياچىلىق گونودور، چونكى اوشاقلارىن دوغولماسى واختى چاتىب، آنجاق دوغىماغا گوج يوخدور. ^۴ بلکه سىئن تارىن رب رېشاقدەنئ سۈزۈرلەرنى اشئدر، او آدامىن سۈزۈرلەنى كى، اونون آغاسى آشور پادشاهى اونو گۈئىرئىب كى، ياشىيان تارىنى تەقىر اتسىن. و تارىن رب، اشىتىدىسى سۈزۈرلى توپىخ ادرا. اونا گۈرە ده قالانلار اوچون دوعا ات.»^۵ بله جە خىرقىيانى پادشاهين نۆكىرىلى اشعيادىن يانينا گلدىلار. ^۶ اشعياء اونلارا دىدى: «آغانىزدا دىئن كى، رب بله دىئر: «اشىتىدىن آشور پادشاهينين نۆكىرىلەرن سۈزۈرلەرنىن كى، اونوتلام منه كوفر اتىئلر،

نجە اده بىلرسىن كى، آ GAMIN كىچىڭ قولو اولان بىر باشچىنى دفع ادئب دۇيوش عارابالارى و آتلى لار اوچون مىصىرە بىل باغلاپاسان؟^{۲۵} مگر اشندى من بويى و ئەزان اتەمە يەربىن ائستە بى ائله گالمەمەشىم؟ رب منه ددى: بىر اولكەيە هوچوم آپار و اونو و ئەزان ات.»^{۲۶} ختلقىيا اوغلۇ إلياقىم، شبنا و يواخ رېشاقاھى يە دىئلر: «خاھاشىن ادئرئىك، بو قوللارينلا آرامى دىئىنە دانىش، بىز بى دئلى باشا دوشوروك، دووار اوستوندە كى خالقىن اشىتىدىي يەرده بىزئىملە يەھودى دىئىنە دانىشما.»^{۲۷} لاكتىن رېشاقاھى اونلارا ددى: «مگر آgam منى گۈئىرئىب كى، بى سۆزلىرى تەكچە سىئن آغانما و سەن دىئم، و دووار اوستوندە اوتوران بى آداملارا دەمەيىش كى، سىئىنلە بىرلەتكە نجىسلەرنى پىيىت سودوكلىرىنى اچچە جىكلر؟»^{۲۸}

^{۲۸} او واخت رېشاقاھى دوروب يەھودى دىئىنە اوجا سىسلە باغىرىدى: «بۇيوك پادشاهين، آشور پادشاهينين سۆزۈنۈ اشئدىن!»^{۲۹} پادشاه بله دىئر: «قويمىيەن خىرقىيا سىئى آلداتىسىن، چونكى او، سىئى منم آشندن قورتارا بىلەمە جىك.»^{۳۰} قويمىيەن دا كى، خىرقىيا سىئى رىبە آرخايىيەن ادئب دىئن: رب بىزى قطۇن قورتاراجاچ و بى شهر آشور پادشاهينا تىلەم ادئملىمە جىك.»^{۳۱} اونا قولاق آسمایىن! چونكى آشور پادشاهى بله دىئر: «مەتمەلە صولح باغلاپىن و يانىما گلەن. هر كىس اوز ازروم آجاجىيەن و اوز انجىر آجاجىيەن مىھەسەنەن پىيىت اوز قويوسونون سوپىندان ائچىسىن.»^{۳۲} سونرا من گلەن سىئى اولكەنئەز بىزەر بىر اولكەيە، بوغدا، تزە شراب، چۈرك، ازروم باغلاپى، زيتون ياغى و بال اولان بىر تورپاغا آپارارام. بله جە اولكەمەيىت صاغ قالارسىپىنiz. رب بىزى قورتاراجاچ دىئب سىئى آزىزىران خىرقىيابا قولاق آسمایىن.»^{۳۳} مگر مەتلىرىن آلاهالاريندان بىرى اوز اولكەستنى آشور

محو ادیبلر، ۱۸ آلاهالارینی اودا آتیدیلار.
چونکی اونلار تاری دیتلدیلر، ائنسانلار
اونلاری آغاج و داشدان دوزلتمىشدىلر. اونا
گۈرە ده آرادان گىتلەلر. ۱۹ ائندي اى تاريمىز
رب، يالواريرام، بىزى اونون آلتىندن قورتار و
بوتون دونيا پادشاهلىقلارى بىلسىنلىرى كى،
يارب، سىن، فقط سن تاريسان!

آشورلولارين مغلوبىتى بارهده اشىعانيں^۱ پيغمبرلەك اتمەسى (إِشْعَاعاً)

۲۰ او واخت آموص اوغلو إشعايا خىزقىنيا
خبر گۇندىرئب ددى: «ائسرايىلش تارىسى رب
بىلە دىشىر: «آشور پادشاهى سەنخىرئب بارهده منه
اتىدىن دوعانى اشتىدئم». ۲۱ اونون ضىئىئەن
رىبىن دىئى سۆز بودور:
”باكتەرە صەھىون قىزى،
سەنە خور باخىب لاغ ادئر،
اورشلەم قىزى،
سەنن آرخانجا باشىنى تېپەدئب.

۲۲ كىمى سۈپۈپ كوفر ادئبىسى؟
كىمئن ضىئىئەن سەستىنى قالدیرىپسان؟
كىمە لووغالىقلا باخىسان؟
ائسرايىلش موقدىشىن!

۲۳ قاصىدلەئىش واسطەمى ائله ربى تەھۋىر
ادئبىسى:

دىيېسىن:

چوخلو دۇيوش عارابالارىملا
داغلارين زىۋوهسىنە،
لوبانىن لاپ اوزاڭ يىرلەئەنە چىخدىم.
اوجا سىدر آغا جلارىنى،
سەچمە شام آغا جلارىنى گىلدئم،
لاپ آخرى مىكىننە،
ئىمرەلى ياشىل مشەلرئەنە چىخدىم.
۲۴ قويى قازدىم و اوزگە سولارىنى ائچدئم،
مئصىرئىن بوتون چىالارىنى آياغىمىن
دايانى ائله قوروتىدوم.

قولىچما. ۷ باخ، من اونون ائچنە إله بىر روح
قوياجاغام كى، بىر خبر اشىدئب اوز
اولكەسئىھ قاييداچاق و اوز اولكەسئىھ اونو
قىلىنجلا اۇلدورتىدورە جىم».

آشور پادشاهينىن مكتوبو (إِشْعَا)

۸ رېشاقە گىرى قاييدىب آشور پادشاهينىن
لېبنا شهرى اوستونە هوجوم اتدىئىنى گۇردو.
چونكى پادشاهين لاكتىشىن گىرى چىكلەتىئىنى
اشتىمىشدى. ۹ آشور پادشاهينا خىرى چاتىدى
كى، «كوش پادشاهى تىحرىقا سىنن اوستونە
ووروشماغا گللىك». او، خىزقىيانىن يانىنا تەرەدن
قادىتلەر گۇندىرئب ددى: ۱۰ «يەودا پادشاهى
خىزقىيانا بىلە دىشىن: «قىيما بىل ياغلايدىغىن تارىن
سەنی آلدادىب دىشىن: اورشلەم آشور پادشاهينىن
آشىنە ورئىلەم يەجك. ۱۱ باخ، اشىدئبىسىن كى،
آشور پادشاهلارى بوتون اولكەلەر نە ادئبلر،
اونلارى نجه بوسېبوتون وئران ادئبلر. مىگر
سن قورتولا بىلە جىكسن؟ ۱۲ آتالارىمەن محو
اتىدىكلرى مئلىتلەش، حىتا گۈزانىن، خارانىن،
رەصفىن و تىلساردا اولان عىدىلىلىرىن آلاهالارى
مىگر اونلارى قورتاردى؟ ۱۳ هانى خەمات
پادشاهى، أپىاد پادشاهى؟ هانى لاعشرىن،
سېقۇرىيەمئن، ھەنئۇن و عنوانىن پادشاهى؟»

۱۴ خىزقىيان مكتوبو قاصىدلەئىن آلتىندن آلب
اوخودو. او، رىبىن معبدئىنە قالخىب، مكتوبو
رىبىن قاباغىندا يەر سەردى. ۱۵ خىزقىيان رىبىن
قاباغىندا دوعا ادئب ددى: «اي گرۇپلار
اوستوندە آيىلشىن ائسرايىلش تارىسى رب!
بوتون دونيا پادشاهلىقلارىنىن تاريسى
آنچاق سىنسن. گۇيىو و يىرى سىن ياردىپسان.
۱۶ يارب، قولاق ور و اشىت. گۈزونو آچ و
گۈر يارب، سەنخىرئىن سۈزۈلرئەن قولاق اس
كى، وار اولان تارىيما كوفر اتمك اوچون
گۇندىرئب. ۱۷ يارب، دوغروددور، آشور
پادشاهلارى مئلىتلەر و اونلارين تورپاقلارىنى

اورابا اوخ آتمىياجاق،
موقابىئىنە قالخانلا چىخماياجاق،
قاباخىندا تورپاق قالاغى قورماياجاق.
آنجاق گلدىئى يوللا گرى قايداچاق،
و بو شەھەرە گۇرمىيە جىككىدەر.
رب بله بويورور.
”من بو شەھەرە ئۆزۈم اوچۇن،
قولوم داودودون خاطىئىنە قوروپوب
خىلاصىن اده جىم.“
او گىچە رېشىن مەلەيى چىخىب آشور
اوردوگاهىندا يوز هشتاد بش مئن نفرى
قىيردى. سحر ارگىن قالخىب گۇردولر كى،
اونلارين ھامىسى اۇلدورولوب.^{۳۵} آشور
پادشاھى سىنخىئىب گرى چككىلەپ كەتدى و
نىيوادا قالدى.^{۳۶} او ئۆز آلاھى نىرسوکون
معبدىئەنە پەستىش إدەرگىن، اوغۇللارى أدرەم مىلەك
و شىرىس اونو قىيلىنجلا اۇلدوردولر و آرارات
اۇلەكەسەنە قاچدىلار. سىنخىئىن پىۋەنە اوغلو
إىسرەخىدۇن پادشاھ اولدو.

خىزقىيانىن ناخوشلاماسى

(۲۲-۲۱، ۸-۱:۳۸، إشعياء ۲۶-۲۴)

٢٠ او گونلارده خىزقىيانى اۇلومجول
ناخوشلاadi. آمۇص اوغلۇ
پىغمبر إشعياء اونون يانينا گلېش ددى: «رب بله
دىئر: «اوئشىن ائشلەئىن تىرتىباتىنى ات،
چونكى ناخوشلىقدان صاغالمايىب
اۇلەجىكسن». ^۲ خىزقىيانى اوزۇنۇ دووارا چوئىرىدى
و ربە دوعا ادېب ددى: ^۳ «يالوارىپام، يارب،
يادىينا سال كى، نجه سىنن قاباگىندا صالحنىك
و كامىئل اوركەلە ياشامىشام، نجه سىنن
گۈزۈننە ياخشى اولان ائشلەر اتەمىش». ^۴
خىزقىيانى آجي-آجي آغاڭادى. ^۵ إشعياء حله اورتا
اولدو: «قايدىت، منم خالقىمین رهبرى
خىزقىيانىدا دە كى، آتان داودوون تارىسى رب
بىلە دىئر: «سىن دوعانى اشئىتىم، گۈز

مگەر اشئىمە يېبسىن؟
من بۇنۇ چوخ قاباق اتدىم.
قادىمدىن بىرى اونون نقشەسىنى چىككىدەم.
ائىندى يېرىئە يېتىرمەش كى،
سن قالالى شەھەرلىرى و ئەرانەلەيە چوئىرىسىن.
^{۲۶} بۇنا گۈزە بىر شەھەرلىنى ساكنلىرى ضعف
ائىدلەر،
هراسا، خىجالە دوشىدلەر.
پېشىمەمىشان اوّل ياندىرىپلان
چۈل اوتۇرۇنى، گۈيېرىتى كىمى،
دامدا بؤۈمىدەن يانىب گىدىن اوت كىمى
اولدۇلار
^{۲۷} سىنن اوتوروشۇنۇ،
گۈرئىشنى-چىخىشىنى،
منم ضىئىدەمە اولان حىنەتتىنى بىلەشم.
^{۲۸} منم ضىئىدەمە حىنەتلىنىئەنە گۈزە،
لووغالىغىن قولاغىما چاتالىغىنە گۈزە،
حالقامى بورۇنما و جىلۇرۇمۇ آغزىنا
تاخاچاگام،
سنى گلدىئىن يوللا گرى قايتاراجاغام.

^{۲۹} سىنن اۆچۈن علامت بىر او لاچاق،
بو ائىل و گلن ائىل ئۆزۈ پېشىن بارىنى يېشىن،
اما اوچۇن جو ائىل اكىن ادئن، بىئچىن ادئن،
اوزۇم باغلارى سالىپ اونلارين
بەھەستىنى يېشىن.
^{۳۰} يەھودا نىسلەندىن خىلاصى اولوب قالانلار،
گەنە آشاغى يا طرف كۆك سالاجاقلار،
يۇخارىيما طرف بەھە ورەجىكلەر.
^{۳۱} چونكى قالانلار اورشىلمىدىن،
خىلاص اولاانلار صەھىيون داغىندا
چىخاچاقلار.
قوشۇنلار رېشىن قىرتى بۇنۇ ادەجك.»

^{۳۲} بۇنا گۈزە رب آشور پادشاھى بارەدە بىلە
دىئر:
«أو بو شەھەرە گۇرمىيە جىك،

بابىلدىن گلدىلر». ^{۱۵} اشعياء سوروشدو: «ستئن سارايىندا نه گۈرۈپلر؟ خىزقىيا ددى: «سارايىمدا اولان بوتون شىلىرى گۈرۈپلر. خىزنىڭلىئىمە اونلارا گۈرستىمەدئىم بېر شى قالمادى». ^{۱۶} اشعياء خىزقىيا ددى: «ربىن سۈزۈنۈ اشتىت: «باخ، اله گۇنر گله جك كى، سىئىن سارايىندا اولان هر شى و آتالارىنин بو گونە قدر يىغىدىقلارى شىلىر باپلەل آپارىلاجاق، هچ نه قالماياجاق». رب دىئر. ^{۱۸} سىئىن نىشانىدىن اولان و سىندىن عملە گلن بعضى اوغوللارىنى گۈرۈپ آپارىلاجاقلار و اوئلار باپلەل پادشاھينىن سارايىندا حرم آغاسى اولاچاقلار». ^{۱۹} سۇنرا خىزقىيا اشعياء ددى: «ددئىئىن ربىن سۈزۈ خاشىسى دىير». چونكى دوشۇنوردو: «هچ اولماسا مىتم دۈورۈمە صولح و آمنىن-آمانلىق اولاچاق».

^{۲۰} خىزقىيانىن قالان ائشلىرى، اونون بوتون قۇوتى، نجه حووض و سو كىمرى دوزىلدىپ سوپىو شهرە كىئىرمەسى بارىدە مىگر يەھودا پادشاھارىنин سالنامەلر كىتابىيىندا يازىلمايىيدىر؟ ^{۲۱} خىزقىيا اۇلۇپ آتالارى ائلە ياتدى و يېئە اوغلو مىنسە پادشاھا اولدو.

يهودا پادشاھى مىنسە
(سال: ۲۰-۲۳)

۲۱ مىنسە پادشاھا اولدوغو واخت، اون ائكى ياشىندا ائدى و اورشلىئىمە آلى بىش ائل پادشاھلىق اتدى. آناسىنinin آدى خىصىباھ ائدى. ^۲ مىنسە، ربىن گۈزۈنده پىش اولان ائشلار ائدئ، او مىئلتەرئن ائيرىنج ائشلىرى كىمئى اتدى كى، رب اونلارى ائسرايىشل اۋولادلارىنин قاباغىنidan قووموشدو. ^۳ آتاسى خىزقىيانىن داغىتىدېغى پىرسىتىشگاھلارى تىزىدەن تىشكىدى. ائسرايىشل پادشاھى آخابىن اتدىئى كىمئى بَعَل بوتو اوجۇن قوربانگاھلار قوردو و آشىرا بوتو دوزىلتىدى، بوتون گۆى جىشىملىرنىھ سىجىدە و قىللوق اتدى. ^۴ ربىن

ياشلارىنى گۈرۈم. باخ، سىئىن صا غالدا جاگام و اوچونجو گون رېتىن معبدىئەن قالماجاكسان. ^۵ سىئىن ئۈمۈرۈنۈ اون بىش ائل آرتىرا جاگام. سىئىن و بو شهرى آشور پادشاھينىن ئىثنىن قورتاراجاگام، اونو اۆزۈم اوچۇن و قولوم داودودون خاطرئەن حىفظ ادەجىم». ^۶ سۇنرا اشعياء ددى: «انجىر كوندەسى گۈرۈرون». بۇنى گۈرۈپ چىيانىن اوستونە قويىدolar و پادشاھ صا غالدى.

^۷ خىزقىيا اشعيادان سوروشدو: «ربىن منى صا غالدا جاگىينا و اوچونجو گون رېتىن معبدىئەن قالماجاگىما عالمات نە دەر؟ ^۹ اشعياء جاواب وردى: «سەنە ربىن دىئىي سۈزە عمل ادەجىئەن عالمات بودور: آيا كۈلگە اون قەم اوزانسىن، و يا قىسالسىن؟ ^{۱۰} خىزقىيا ددى: «كۈلگە اوچۇن اون قەم اوزانماق آساندیر. قوى اون قەم قىسالسىن». ^{۱۱} پىغمبر اشعياء ربى چاگىردى، رب دە آخازىن تىشكىدىپ پىلەكىن ئەنلىك دوشۇن كۈلگەنى اون قەم گىرى چىكدى.

خىزقىيانىن آغىلىسىزلىقى (اشعياء ۸-۱:۳۹)

^{۱۲} او زامان باپلەل پادشاھى بىلدان اوغلۇ مىرودك بىلدان خىزقىيانا مكتوبلار و ھەدىئەلر گۈندردى، چونكى خىزقىيانىن ناخوشلادىغىينى اشىتىمىشدى. ^{۱۳} خىزقىيا اونلارا قولاق آسىدى. او، خىزئىنه سىندە اولان بوتون شىلىرى، قىزىل - گوموشو، عطرئىياتى، قىئىمتلى ياغلارى، سلاح آنبارىنداكى بوتون اشىلارى إلچىلەر گۈرستىدى. خىزقىيانىن سارايىندا و بوتون پادشاھلىغىندا اونلارا گۈرستىمەدئىي بېر شى قالمادى.

^{۱۴} او واخت اشعياء پىغمبر، خىزقىيا پادشاھين يانىنا گلېب اوندان سوروشدو: «بو آداملار نە دىئىل؟ سىئىن يانىنا هارادان گلدىلر؟» خىزقىيا ددى: «اۋراق بىر اۇلکەدن،

اونلارى سوپر تالان اده جكلر. ^{۱۵} چونكى گۈزۈمde شرات ادېلر و آتالارينىن مئشىرىن چىخىدىقلارى گوندن حتاً يو گونه قدر منى قضىلىنىڭىزىلەر. »

^{۱۶} منسە رېن نظرئىندە پىش ائشلىرى ادەرك، يەھودالى لارى گوناها بايتىرماقلا بىس اتمىدى، اورشىمى بىش اوچدان او بىرى اوچونا قدر گوناھسىز قانلارلا دا بولادى. ^{۱۷} مىنسەن قالان ائشلىرى، اتىئىي ھەر شى و إله دىئىي گوناھ بارەدە مىگر يەھودا پادشاهلارينىن سالنامەر كىتابىيىدا يازىلمايىدىر؟ ^{۱۸} مىنسە اۋلۇپ آتالارى ائلە ياتدى و اۋز سارايىنин باغچاسىندا، عۆزى باغچاسىندا ياسدىرىيلدى. اونون يېئىنه اوغلو آمون پادشاه اولدو.

يهودا پادشاهى آمون

(سال ۲۱-۲۵)

^{۱۹} آمون، پادشاه اولدوغو واخت، ائېرىمى ائكى ياشىندا ائدى و اورشىلمىدە ائكى ائل پادشاهلىق اتدى. آناسى يوطبالي خاروصون قىزى مىشۇل لېمت ائدى. ^{۲۰} آمون، آناسى مىنسەن شەن اتىئىي كىمى، رېن گۈزۈنده پىش اولان ائشلر اتدى. ^{۲۱} آتاسىنин يولو ائلە گىدېب اونون قوللوق اتىئىي بوتلە پرسىتىش و قوللوق اتدى. ^{۲۲} بىلە جە آتالارينىن تارىسى رېنى ترک اتدى و رېن يولو ائلە گىتمەدى. ^{۲۳} آمونون اعيانلارى اونون ضىئىنەن قىد حاضىرلادىلار و پادشاهى اۋز سارايىندا اۋلۇردولر. ^{۲۴} اولكە خالقى پادشاه آمونون ضىئىنەن قىد حاضىرلایانلارين ھامىسىنى قىرىدىلار و اونون يېئىنه اوغلو يوشىيانى پادشاه اتدىلر.

^{۲۵} آمونون اتىئىي قالان ائشلىرى بارەدە مىگر يەھودا پادشاهلارينىن سالنامەر كىتابىيىدا يازىلمايىدىر؟ ^{۲۶} او، عۆزى باغچاسىندا، اۋز قېشىنىڭىزىلەر باسدىرىيلدى. اونون يېئىنه اوغلو يوشىيانى پادشاه اولدو.

«آديمى اورشىلمىدە قويياجاغام» دىئىي معبدىنە، مىنسە قوربانگاھلار تىكىدى. ^۵ رېن معبدىنىن هەر ائكى حىيەتىشىدە بوتون گؤى جىئىملىرىنىن قوربانگاھلار دۆزلىتىدى. ^۶ او، اوغلۇنو اوددا قوريان وردى، فالچىليغا مشغۇل اولدو، باخىجىلىق ادېب جىندارلارا و روح چاغىريانلارا اوز گىتىرىدى. او، رېن گۈزۈنده چوخخلۇ پىش ائشلر گۇرۇب اونون قىضىنى آلوللانىرىدى. ^۷ دۆزلىتىئى اوپىما آشىرا بوتونو معبدە قوييدو. او معبدە كى، رب داودا و اوغلو سوليماندا دىمىشىدى: «بى مىعىددە و بوتون ائسرايىل قېئىلەرلىنىن سەجدىئىم اورشىلمىدە، اۋز آديمى ابىدەجىك قويياجاغام. ^۸ اگر مىئم بوتون اونلارا بويوردو قلارىما و قولوم موسانىن اونلارا امر اتىئىي بوتون قانۇنا عمل اتسەلر، ائسرايىللەلىرى قويىما ياجاغام كى، آتالارىنىن وردىتىئىم تورپاقدان دىئرگىش دوشىسونلار». ^۹

آما اونلار قولاق آسمادىلار. مىنسە اونلارى الە يولدان چىخارتىدى كى، رېن ائسرايىل اۋولادلارينىن قاباغىندا محو اتىئىي مەنلەردىن دە چوخ پىش ائشلر اتىشىلەرنى.

^{۱۰} رب اۋز قوللارى پىغمېرلىر واسطەسى ائلە دانىشىپ ددى: ^{۱۱} «ائندى كى، يەھودا پادشاهى مىنسە بۇ ائيرىنج ائشلىرى اتىمكىلە، اۋزۇندىن اۋلۇلولارين اتىئىلەرلىنىن دە چوخ پىشىك ادېب و بوتلرى ائلە يەھودالى لارى دا گوناها چىڭىب، ^{۱۲} بونا گۇرۇھ ائسرايىلنىن تارىسى رب دىيش: «باخ، من اورشىلمىن و يەھودانىن اوستۇنە الە بىئر بلا گىتىرىم كى، اونو اشىئىن دە كىسەن قولاقلارى جىنگىتلەدە يەجك. ^{۱۳} سامىئەنى اۋلۇچىدۇيۇم ائپى و أخاب نىسلەننىن اوستۇنە چىكدىئىم شاقۇلۇ، اورشىلمىن اوستۇنە دە چىكەجىم. بىئر نەر بوشقاپى نجه سئىڭىب اوزو اوستە چۈرۈر، من دە اورشىلمى كە سئەلەجىم. ^{۱۴} ائرثىمەن قالانلارىنىن دۆز دۇندرەجىم، اونلارى دوشىمنىرىنىن تىلەم اده جىم و دوشىمنىرى

یهودا پادشاهی یوشئیا

(سال. ۱:۳۴-۲)

۲۲

یوشئیا، پادشاه اولدوغو واخت، سکنیز یاشیندا ائدی و اورشلئمده اوتوز بئر ائل پادشاهلیق ائدی. آناسینین آدی پیدئا ائدی، بوصغطلى عدایانین قىزى ائدی. ۲ یوشئیا، رېئن گۈزوندە دوغرو اولان ائشلر اتدى، هر ائشىدە آتاسى داۋودون يولو ائله گىدئ صاغا-سولا دۇنمهدى.

معبدە شرئعت کتابىينىن تاپىلماسى

(سال. ۸:۳۴-۲۸)

۳ یوشئيانىن پادشاهلىغىينىن اون سكئنچىجي ائلنەن، پادشاه، ميشولام اوغلۇ آصلىيا اوغلۇ

مئززە شافانى رېئن معبدەنە گۈندەرئب ددى: ۴ «باش كاهن خلقىيانىن يانينا گت. قوى او، رېئن معبدەنە گىتىرئن پولو كى، قابىدا

دوران كىشكىچىلار خالقدان يېغىيلار، شەزىدە چىكىشىن. ۵ اوونو رېئن معبدەنەن ئىشىنە نظارت ادنلەر ورسىتلەر. اونلار دا پولو رېئن معبدەنە

اولان اشچىتلەر ورسىتلەر كى، معبدى تعمىر اتسىتلەر؛ ۶ دولگىلەر، اوستالار، بىنالار، معبدى

تعمىر اتمك اوچجون تختە و يونولۇمۇش داش آلماغا ورسىتلەر. ۷ آنچاق آللەئە ورئالن پولون حسابى اونلارلا آپارىلماسىن، چونكى

صادقتە چالىشىرلار.»

۸ باش كاهن خلقىيە مئززە شافانى ددى: «ربىئن معبدەنە شرئعت کتابىنى تاپىمىشام.» خلقىيە كىتابى شافانى وردى و شافان اوونو اوخودو. ۹ مئززە شافان پادشاهىن يانينا گىلدى

و اونا خبر گىتىرئب ددى: «قوللارىن معبدە تاپىلان پولو بوشاتىدىلار و اوونو رېئن معبدەنەن ئىشىنە نظارت ادنلەر وردىلەر.» ۱۰ مئززە شافان

پادشاها بونو دا خبر ورئب ددى: «كاهن خلقىيە منه بئر كىتاب ورئب.» شافان اوونو پادشاهىن

حوضۇروندا اوخودو. ۱۱ پادشاه شرئعت قويولا جاقسان و بو يېئن اوسىتونە گىشەجىنم

كتابىينىن سۈزلەئىنى اشئىنە پادشاهنى جىرىدى. ۱۲ پادشاه كاهن خلقىيە، شافان اوغلۇ آختقاما، مئكىيا اوغلۇ عكپورا، مئززە شافانى و پادشاهنى خەدەمچەسى عَسِيَايَا امر ادئب ددى: ۱۳ «گەدىن، تاپىلىميش بىن سۈزلەئىنە گۈرە مىتم اوچون، خالق اوچون، و بوتون يهودا اوچون رېدىن مىصلحت آلين، چونكى رېئن بىزئم ضىئىتىزە آلولوئامىش قىضى بؤيوىكدور. اونا گۈرە كى، آتالاريمىز كتابىين بوتون سۈزلەئىنە قولاق آسمايىپىلار و اورادا بىزئم اوچون يازىلىميش بى شىلەر عمل اتمە يېئىلر.»

۱۴ كاهن خلقىيە خالقىيە، آختقاما، عكپورا، شافان و عَسِيَا بَئِيَّه خولدانىن يانينا گىتىلەر. او، خىرخس اوغلۇ تىقۇوا اوغلۇ پالتالارا باخان شەلۆمون آردايىدى ائدی و اورشلئمەنە ئىكتىنجى محلەدە ياشايىرىدى. اونلار اونونلا صۇحبىت اتدىلەر. ۱۵ خولدا اونلارا ددى: «اىسرائىلەن تارىسى رب بىلە دېش: «سېزى مىتم يانىما گۈندەن آداما دېشىن كى، ۱۶ رب بىلە دېش: من بو يېرە و بورادا ياشايالانلارين اوسىتونە بلا گىتىرئم، بوتون او بلالارى كى، يهودا پادشاهى اوخويوب. ۱۷ چونكى اونلار منى ترک ادئلەر و آيرى آلالاھلارا بوخور ياندىرىپ بوتون عمل لرى اتلە منى قىسىلەنەتلىرىلەر. بونا گۈرە دە بو يېئن ضىئىنە قىبلىم آلولوئانجاق و سۇنمىيە جىكەتىر.» ۱۸ آنچاق رېدىن مىصلحت الماق اوچون سېزى گۈندەن يهودا پادشاهىنا دېشىن كى، اىسرائىلەن تارىسى رب اشئىتىئىن سۈزلەر بارەدە بىلە دېش: ۱۹ «چونكى مىتم بو يېئن و اورادا ياشايالانلارين حاقيىدا وئرانەلتىك و لعنت اولسون دەئىم سۈزاش اشئىنە اورەيەن يومشالدى و رېئن قاباغىندا اۋۇزونو آلچالتدىن، پالتارىنى جىرىپ حوضۇرمدا آغاڭادىن. بونا گۈرە دە من سىنى اشتىتمىم.» رب بىلە بويورور. ۲۰ «باخ، من دە سىنى آتالارينا قوشاجاڭام، راحاتلىق اىچىنەدە اوز قېرىئەنە قويولا جاقسان و بو يېئن اوسىتونە گىشەجىنم

چیخارتدى. اونو قىدرۇن درەستىنده ياندىرىدى، اۆزئىب توز اتدى و توزۇنو عوام آداملارىن قېئىلىرى اوستۇنە سېپدى.⁷ رېشىن اوئىنە مەبد فاھىشەلەئىي ائلە مشغۇل اولان كىشىلەرن ىولرئىنى داغىتىدى. آروادلار اورادا آشىرا بוטو اوچۇن قوماشلار توخۇيوردولار.⁸ يوشىيا يەھودا شەھرلەئىن بوتون كاھنەلىرى چاھىرىب گىتىتىدى، گىبعەن بىرشىبايا قدر بۇ كاھنەلىرن بوخور ياندىرىدىقلارى پەستىشگاھلارى نجىس اتدى. شهر رىئىسى يوشۇمۇن دروازا سىينىن گىرەجك يېرىنىدە، سول طرفەدە اولان شهر دروازا سىينىدا كى پەستىشگاھلارى داغىتىدى.⁹ لەكتىن پەستىشگاھلارىن كاھنەلىرى اورشىلمىدە رېشىن قوربانگاھىينا قالخىمادىلار، آما قارداشلارى ائلە بىرلەتكەدە ماياسىز چۈرک يىدىلر. ¹⁰ يوشىيا، بىنھەئۇم درەستىنە اولان توفىتى نجىس اتدى كى، هچ كىن اوغلۇنۇ و يا قىزىپىنى مولك اوجۇن اوددا قورباي انتمەسەن.¹¹ او، رېشىن مەبدىئىن گۈرئىشىن، ساراى خەندىتچىسى تېئن مېلکىن خىطەدە اولان اوتاباغىدا، يەھودا پادشاھلارىنин گونشە وقف اتدىكىلرى آتالارىن گىتىرلەمەستە آخر قوبىدو و گونشە وقف ادئملىمىش عارابالارىنى اوددا ياندىرىدى.¹² آخازىن يوخارى اوتاباغىنinin دامىندا يەھودا پادشاھلارىنinin دوزلەتدىي قوربانگاھلارى و رېشىن مەبدىئىن ائكى خىطەنە مىنسەنەن دوزلەتدىي قوربانگاھلارى دا پادشاھ داغىتىدى. اونلارى اورادا آزدى و توزلارىنى قىندرۇن درەستئە آتدى.¹³ اورشىلمىن شرق طرفىنە، هلاك داغىنinin جنوب طرفىنە صىدونلولارىن ائيرىنج بוטۇ عاشۇرتىت، موابىلارىن ائيرىنج بוטۇ كىمۇش و عەمۇنلولارىن ائيرىنج بוטۇ مئلکۈم اوچۇن ائسرايىش پادشاھى سوليمانىن دوزلەتدىي پەستىشگاھلارى، پادشاھ نجىس اتدى.¹⁴ او، موقۇس سوتۇنلارى تىكە-تىكە اتدى، آشىرا بوتلىرىنى گىسى و اونلارىن يەھودىنى انسان سوموكلىرى ائلە دولدوردو.

بوتون بلانى گۈزلىرىن گۈرمە يەجك.» اونلار بو خېرى پادشاھا چاتدىرىدىلار.

پادشاھ و خالقىن ربىلە عەهد باغلاماسى

(۳۰-۲۹، ۷-۳:۳۴ سال)

۲۳ پادشاھ، يەھودا و اورشىلمىن بوتون آغساقاللارىنى چاھىرىتىدى و اونلار اونون يانىنا يېغىلىدىلار.² پادشاھ و اورشىلمىدە ياشاييانلار، كاھنەلر، پېغمېرىلر و بؤيوىكىن كىچىتىيە قدر بوتون خالق رېشىن مەبدىئىنە گىتىدىلر. پادشاھ، رېشىن مەبدىئىنە تاپىلمىش عەهد كىتابىنин بوتون سۈزلىرىنى اونلارا اوخودو.³ پادشاھ سوتۇنون يانىندا دايىندى. او، رېشىن قاباغىندا عەد باغلاadi كى، رېشىن يەھودا ئەلە گىدېب اونون امرلىرىنى، شەھادلىرىنى، قايدالارىنا بوتون قلبى، بوتون جانى ائلە عمل اتسىن و بو كىتابدا يازىلىمېش عەھدىن سۈزلىرىنى يېرىنە يېتىرىسىن. بوتون خالق دا عەد باغلاadi.

يوشىانىن بوتپەستلىشىي آرادان قالدىرماسى

پادشاھ باش كاھنەن خەلقىتىيا، كۆمكچى كاھنەلرە و قاپىدا دوران كىشكەچلىرە امر اتدى كى، بىعل، آشىرا و بوتون گۈئى جىئىشلىرى اوچۇن دوزلەتلىمەش شىلەن ھامىسىنى رېشىن مەبدىئىنەن چىخارتىسىنلار. اونلارى اورشىلمىن اشىئىنەدە اولان قىندرۇن درەستىنە كى زەئىردە ياندىرىدى و كوللىرىنى پەت ائلە آپاردى.⁴ او، بوتپەست كاھنەلىرى كى، يەھودا پادشاھلارى اونلارى يەھودا شەھرلەئىنە و اورشىلمىن اطرافىندا اولان پەستىشگاھلاردا بوخور ياندىرىماق اوچۇن قويىمۇشدولار، ائشىدن بىركان اتدى. بىعلە، گونشە، آيى، بورجلە، بوتون گۈئى جىئىشلىرىنى بوخور ياندىريانلارى دا ائشىن چىخارتىدى.⁵ آشىرا بوتونو رېشىن مەبدىئىن اورشىلمىن كارىيانا، قىندرۇن درەستىنە

پاسخا بايرامي بله كچئرلەمە مىشىدى. ۲۳ لاكىن يوشيانىن پادشاهلىغىيىن اون سكىزئنجى ائلىشىدە، بۇ پاسخا رب اوچون اورشىتمەدە كچئرلەلدى.

۲۴ بوندان باشقما، يوشىيا ربئىن معبدئىندا كاهىن خىلقىيانىن تاپيدىغى كىتابىدا يازىلان شرئعتشن سۈزۈلەنە عمل ادئب جىندالارلى و اووسونجولارى، او بوتلەنى و آيرى بوتلرى، يهودا اولكەسنتەدە و اورشىتمەدە گۈزۈنە دىن بوتون ائرىنج شىلىرى محو اتدى. ۲۵ موسانىن بوتون شرئعتتىنە گۈرە بوتون قلبى، بوتون جانى، بوتون گوجو ائله اونون كىمى ربه اوز توتان بىر پادشاه نە اوندان اول، نە دە اوندان سونرا اولدو.

۲۶ آما رب يهودانىن ضىئىنە آلولانان بئيوىك قضىبىندەن دۇنەمەدى، چونكى مىسە رېي بوتون اتىئىكلەرى عمل لرى ائله قضىبىنلەر مىشىدى. ۲۷ رب ددى: «ائسرايىللى حوضورومدان رە اتىئىئىم كىمى، يهودانى دا رە ادھەجىم. سەجدىئىش شەھر اورشىتمەن و «آديم اورادا اولاچاق» دىئىئىم معبددن اوز دۇئىرەجىم.»

يوشيانىن اۇلому

(۲۰۳۵-۲۰۳۶ سال.)

۲۸ يوشيانىن قالان ائشلىرى و اتىئىي هر شى بارەدە مگر يهودا پادشاهلارينىن سالنامەلر كىتابىندا يازىلما يېيدىرى؟ ۲۹ اونون دۇوروندە مئصىر پادشاهى فىئرۇن نىكۆ، فەرات چايانا طرف آشور پادشاهىينىن كۆمەتنە گىلدى. يوشىيا پادشاه اونون پىشوازينا چىخىدى. فىئرۇن نىكۆ يوشىيا ائله مىگىددۇدا راستلاشىب اونو اوللوردو. ۳۰ نۆكىلرى اونون جىسىنى مىگىددۇدان گۈئىروروب دئيوىش عاراباسى ائله اورشىتمە كىڭىردىن و اۋز قېرىئىدە باسىرىدىلار. اولكە خالقى يوشيانىن اوغلۇ ېھواخازى گۈئىروروب مسح اتدىلار و اونو آتاسىنىن يېئىنە پادشاه اتدىلار.

۱۵ همچىئىن بىت ائلده اولان قوربانگاھى و ائسرايىلە گوناھ اتىئىرەمىش نىبات اوغلۇ يەربىعامىن دۆزلىتىئى پرسىتىشگاھى داغىتىدى. او قوربانگاھ و پرسىتىشگاھى داغىتىدى، داشلارىنى يىخىدى و آزىب توز اتدى، آشىرا بوتونو دە ياندىرىدى. ۱۶ يوشىيا دۇنوب موقابىلتىنە كى داغدا اولان قېشىرلىرى گۈردو و آدام گۈنۈرئىب سوموكلىرى قېشىرلىرن گۈئىروردو. بۇ ائشلىرى قاباقجادان اعلان ادن تارى آدامىنин دەئىيى رېئىن سۈزۈنە گۈرە، اونلارى قوربانگاھ اوستوندە ياندىرىپ اونو نىجىش اتدى. ۱۷ سونرا يوشىيا سوروشدو: «بۇرادا گۈردو يەبىدە موجىسمەسى نەدئى؟» شەھرىن آدامالارى اونا دەئىلر: «يەھادادان گلن تارى آدامىنин قېئىرى دئىر. او، بىت ائلده كى قوربانگاھىينىن ضىئىنە سىنىن اتىئىشىن بۇ ائشلىرى قاباقجادان دەئىشىدى». ۱۸ او ددى: «اونا توخۇنمايىن، هەچ كىسىن اونون سوموكلىرى ائله ايشى اولماسىن.» بىلە جە اونون و سامىرەدن گلمىش اولان پىغمەرىنى سوموكلىرى توخۇنما يەلار. ۱۹ يوشىيا سامىرە شهرلىتىنە اولان بوتون پرسىتىشگاھلاردا اولان اولرى آرادان قالدىرىدى. ائسرايىل پادشاهلارى بۇ اولرى تىكىتى بىرى قىضىبىنلەر مىشىدلەر، او، بىت ائلده اتىئىي بوتون ائشلىرى بۇ يېلىرە دە اتدى. ۲۰ يوشىيا قوربانگاھلارين اوستوندە، هەمنىن پرسىتىشگاھلارداكى بوتون كاھىتلرى قوربان گىشىدى و اونلارين اوستوندە ائنسان سوموكلىرى ياندىرىدى. سونرا اورشىتمە قايتىدى.

يوشيانىن پاسخا بايرامىنى كچىرتىمەسى

(۲۰۱۶-۲۰۱۹ سال.)

۲۱ پادشاه بوتون خالقا امر ادئب ددى: «بو عەد كىتابىندا يازىلما يېىتى كىمى تارىينيز رب اچون پاسخا بايرامىنى كچىردىن.» ۲۲ ائسرايىلە حۆكم ادن داورلەن دۇوروندىن بىرى، ائسرايىل و يەھودا پادشاهلارينىن بوتون دۇورو بويو

آما سونرا بويون قاچيرديب اونون ضئئنه عوصيان اتدى. ۲ رب اونون ضئئنه گلدانلىرىن، آراملى لارين، موابللى لارين و ئەمۇنلولارين دىستەلرئىنى گۈندىرىدى. بلهجه او دا اونلارى يەھودانين اوستونه گۈندىرىدى كى، اورانى محو اتىشىلر. نجه كى، رب اۆز قوللارى پېغمىرلەر واسىطەمىسى اتلە دەشىدى. ۳ حققىتن، رېشىن سۈزۈنە گۈرە يەھودانين باشينا بو ائش گلدى كى، مىسەنئىن اتدىيى بوتون گوناھلارдан اۇتىرى رب اونلارى اۆز حوضوروندان رە اتىشىن. ۴ تۈكۈدۈي گوناھسىز قان اوچۇن ده. چونكى او، اورشلەمى گوناھسىز قانالا دولدوردو و رب ائىستىمەدى كى، باغشلاسىن.

۵ يەھوياقەمئىن قالان ائشلرى و اتدىيى هر شى بارىدە مگر يەھودا پادشاهلارين سالنامەلر كىتابىندا يازىلمايىپدىرى؟ ۶ يەھوياقەم قويدى. آما اتالارى اتلە ياتدى و يرئەنە اوغلۇ يەھوياكىن پادشاه اولدو. ۷ مەصىر پادشاهى بئر داهما اۆز اوللەكە سىنەن كنارا چىخىمادى، چونكى مەصىر درە سىنەن فەرات چايىنا قدر مەصىر پادشاهينىن اۆللەر اشغال اتدىيى هر يىرى، بابىل پادشاهى توتموشدو.

يهودا پادشاهى يەھوياكىن

(سال. ۲۰-۹:۳۶)

۸ يەھوياكىن، پادشاه اولدوغو واخت، اون سىكىز ياشىندا ائدى و اورشلەئىمەدە اوج آى پادشاهلىق اتدى. آناسى اورشلەئىملە ئەناتانىن قىزىي ائدى، آدى نىخوشطا. ۹ يەھوياكىن، آناسىنин اتدىيى كىمى، رېشىن گۈزۈنده پىش اولان ائشل اتدى.

۱۰ او زامان بابىل پادشاهى ئىبوگەنچىرىن عسگەرلى اورشلەئىمە گلدىلەر و شهر موحاصىرە يە آليندى. ۱۱ عسگەرلى شەھرى موحاصىرە يە

يهودا پادشاهى يەھا آخاز

(سال. ۲۰-۲:۳۶)

۳۱ يەھا آخاز، پادشاه اولدوغو واخت، ائىئرمى اوج ياشىندا ائدى و اورشلەئىمەدە اوج آى پادشاهلىق اتدى. آناسىنин آدى خەمۇطەل ائدى. او لىثىنالى ارمىيانىن قىزىي ائدى.

۳۲ يەھا آخاز، آتالارينىن اتدىيى كىمى رېشىن گۈزۈنده پىش اولان ائشل اتدى. ۳۳ فرعون نىكۆ خەمات تورپا غىينىداكى رئىلادا اونو اسئر آلدى كى، اورشلەئىمە پادشاهلىق ادە بىلەمەسەن. او، اۆلکە اوستونه بئر تالانت^{*} قىزىل و يوز تالانت^{*} گوموش مەقدارىيندا خراج قويدى.

۳۴ فرعون نىكۆ يوشئيانىن اوغلۇ لىياقىمى آتاسى يوشئيانىن يرئەن پادشاه اتدى و اونون آدىنىن دىيئشدەرئىب يەھوياقەم قويدى. آما يەھا آخازى گۆئىرۇب آپاردى. يەھا آخاز منصىره گلڭىز اورادا اولدو. ۳۵ بلهجه يەھوياقەم فەرۇعونا قىزىل-گوموش وردى و اۆلکە اوستونه ورگى قويدى كى، فرعونون امر اتدىيى قدر گوموش ورسىن. او، اۆلکە خالقىنidan هر كىسە تىعىن اولونموش مبلغە گۈرە قىزىل-گوموش آلدى كى، فرعون نىكۆيا ورسىن.

يهودا پادشاهى يەھوياقەم

(سال. ۸-۵:۳۶)

۳۶ يەھوياقەم، پادشاه اولدوغو واخت، ائىئرمى بش ياشىندا ائدى و اورشلەئىمە اون بئر ائشل پادشاهلىق اتدى. آناسى رومالى پەدایانىن قىزىي ائدى، آدى زېندا. ۳۷ يەھوياقەم، آتالارينىن اتدىيى كىمى، رېشىن گۈزۈنده پىش اولان ائشل اتدى.

۲۴ يەھوياقەمئىن دۈورونىندا بابىل پادشاهى ئىبوگەنچىرىن اونون اوستونه هوجم اتدى. يەھوياقەم اوج ائل اونا قول اولدو؛

اورشلئمئن سوقوطو
 (سال ۲۱-۱۳:۳۶، ارميا ۸-۱:۳۹) (۱۱-۳:۵۲)

صئدقىيَا بابئل پادشاهينين ضئدئنه عوصيان اتدى.

۲۵ صئدقىيائينين پادشاهلىغىينىن دوقۇزونجۇ ائلىنىدە، اونونجۇ آيىن اونونجۇ گونو بابئل پادشاهى ئېوگەن نصر بوتون قوشونو ائلە اورشلئمئن اوستونه هو جوم اتدى، اورايما ضئد اوردوگاھ قوردو و اطرافىندا موحاصىرە دووارى دوژلتىدى. **۳** صئدقىيَا پادشاهين حاكىميتىشىن اون بېرىنجى ائلىنى قدر، شهر موحاصىرەدە قالدى. **۴** دؤردونجۇ آيىن دوقۇزونجۇ گونو شهرە آجلقىك الله گوجلەندى كى، اولكە خالقىنин يەمەن چۈرەمى قالمادى. **۵** هەمئن واخت شهرىن دواوارلارىندا دئنك آچىلدى. كىچە ائتكىن گىلانلر شهرەن اطرافىندا اولاندا پادشاه و بوتون دۇيوشچولر پادشاه باغچاسىينىن يانىندا اولان ائكى دووار آراسىندا كى دروازىدان چىخىپ عەربا اوواسينا گىدىن بوللا گىتلەر. **۶** آتىقاڭ گىلانلر قوشونو پادشاهى تعقىب اتدى و آرتىحا اووالاريندا اونا چاتدى. پادشاهين بوتون قوشونو اونو ترك ادئب داغىليمىشى. **۷** پادشاهى توتوب رئبلايا، بابئل پادشاهينين يانىنا آپارىدىلار و اونون حاقيىندا حۆكم وردىلر. **۸** صئدقىيائينين اوغوللارىنى اونون گۇزو قاباغىندا اوللوردولر، اۇزونون دە گۈزىلرئىنى چىخاردىلار و زىنجلەلە يېش بابئلە آپارىدىلار.

۹ بابئل پادشاهى ئېوگەن نصر ئەن پادشاهلىغىينىن اون دوقۇزونجۇ ائلىنىدە، بېرىنجى آيىن يەنچى گونو بىزۈزەدان كى، بابئل پادشاهينين اعيانى اولان كىشىكچىلر رىئىسى ائدى، اورشلئمە كىلدى. **۱۰** او، بېرىن معبدئىن، پادشاه سارايىنا، اورشلئمەدە كى بوتون اولره اود ووروب بوتون آسامىس بىئنالارى ياندىيردى. **۱۱** كىشىكچىلر رىئىسى ائلە بىرلىككەدە گلن بوتون گىلانلر

آلاندا، بابئل پادشاهى ئېوگەن نصر شهرە ياخىنلاشدى. **۱۲** يەودا پادشاهى يەھوياكىن آناسى، اعيانلارى، رېئىسلرى و ساراي خىدەمتچىلرى ائلە بىرلىككەدە بابئل پادشاهينا تسلىم اولدو. بلە جە بابئل پادشاهى اونو پادشاهلىغىينىن سگىزئنجى ئەلتىنە اسەر آلدى.

۱۳ او رېشىن معبدئىش و پادشاه سازارىينىن خىزئەنلەرئىنى اورادان چىخاردى. ائسرايىتل پادشاهى سوليمانىن رېشىن معبدى اوچون دوزلەتىئى بوتون قىزىل شىلىرى تىكە-تىكە اتدى، نجه كى، رب دەئشىدى. **۱۴** او بوتون اورشلەنلى لرى، بوتون رېئىسلرى، انگىند آداملارين ھامىسىنى، جەمى اون مەن نفرى و بوتون اوستالارلا دەئرەتچىلرى اسەر اتدى. اولكەدە لەپ يوخسول خالقىدان باشقەن، هېچ كىس قالمادى. **۱۵** يەھوياكىنى دە بابئلە اسەر آپاردى. پادشاهين آناسىنى، آروادلارىنى، ساراي خىدەمتچىلەرنى و اولكەن ئادلى-سانلى آداملارىنى اورشلئمەن اسەر ادئب بابئلە آپاردى. **۱۶** بابئل پادشاهى بوتون دۇيوشچولرى كى، سايىدا يىدى مەن نفر ائدىلر، مەن نفر اوستانى و دەئرەتچىنى، موحارېبەدە ائش گۈزىن بوتون باجاريقلى آداملارى اسەر ادئب بابئلە گىشىرى. **۱۷** بابئل پادشاهى يەھوياكىنىن يەنە عەمىسى مەتىيەپى پادشاه اتدى و اونون آدينى دېئىشىپ صئدقىيَا قويىدو.

يەودانىن آخر پادشاهى صئدقىيَا

(سال ۱۱-۱۳:۳۶، ارميا ۳-۵۲)

۱۸ صئدقىيَا، پادشاه اوللۇغو واخت، ائثيرمى بىر ياشىندا ائدى و اورشلئمەدە اون بىر ائل پادشاهلىق اتدى. آناسى ئىنبىالى ارمانىن قىزى خەموطل ائدى. **۱۹** صئدقىيَا، يەھوياقىمەن اتدىي كىئىمى رېشىن گۈزۈنده پىئس اولان ائشلر اتدى. **۲۰** حقەقىن، رېشىن قىضىتىنە گۈرە اورشلئمەن و يەودانىن باشىندا بو ائش گىلدى و رب اولنالارى اۋز حوضۇرۇندان آتدى.

بابىل پادشاهينين يانينا آپاردى. ^{۲۱} بابىل پادشاهى خمات تورپاغىندا اولان رېبلادا اوپنارى اۇلدوردو. بلەجە يەھودا خالقى اۇز اۇلکەستىندىن اسېر اولوندو.

يەھودا والىنىڭ گىدلىا

(إشعيا ۴۰:۹-۷، ۴۱:۳)

^{۲۲} يەھودا اۇلکەستىندە بابىل پادشاهى نېبىگەنلىرىنىڭ توخۇنمادىيغى قالان خالقا گلىنچە، پادشاھ شافان اوغلۇ آخىنقاام اوغلۇ گىدلىيانى اونلارىن اوسىتوندە والى قويىدۇ. ^{۲۳} بابىل پادشاهينين گىدلىيانى والى قويىدۇغۇنۇ اشىتىئىكىدە، بوتون قوشۇن باشچىلارى و اونلارىن آداملارى نېتىنيا اوغلۇ إسماعىل، قاراخ اوغلۇ يوخنان، بەنۋە ئەن ئەن ئەن سىرايى، بېر مەعکالىينىن اوغلۇ يەزىزنىا و اونلارىن دۇيوشچولرى مئصىپا، گىدلىيانى يانينا گىلدەرلىر. ^{۲۴} گىدلىيا اونلارىن اۇزلىرىنى و آداملارينا آند ائچىب ددى: «كىلدانلىرىنىن نۇكىرىلىنىن قورخمايىن. اۇلکەدە قالىب بابىل پادشاهينا قوللىق ادئن. بلە ادەستىنىز، سىزئۇن اوجۇن ياخشى اولار». ^{۲۵} يەنئىجي آيدا پادشاھ نىلىشىن اولان ئىشامام اوغلۇ نېتىنيا اوغلۇ إسماعىل اون نفرلە بېرلىكىدە گିلەن گىدلىيانى اۇلدوردو. اونلار مەنصىپادا گىدلىيانى يانىندا اولان يەھودالى لارى و گىلدانلىرى دە اۇلدوردولر. ^{۲۶} بۇيوكىن كىچىتىيە قدر بوتون خالق و قوشۇن باشچىلارى قالخىب مەئسىرە قاچىدى، چونكى گىلدانلىرىن قورخوردولار.

يەھوياكتىش آزاد ادئلمەسى

(أرميا ۵۲:۳۱-۳۴)

^{۲۷} يەھودا پادشاهى يەھوياكتىش اسېرلىكىدە اولماغانينين اوتوز يەنئىجي ائلىنىدە اۇئىل

قوشۇنو اورشلئىمەن اطرافىينىداكى دووارلارى اوچورتىدو. ^{۱۱} كىشتىكچىتلەر رىيسى نېبۈرەدان شهرەدە قالان خالقى، بابىل پادشاهينين طرفىنە كىچن فرارىئلىرى و باشقۇا اهالىنى اسېر اتدى. ^{۱۲} آنچاق او، باغچىليق و آكتىنچىلتەك اتمك اوچۇن اۇلکەدەكى لاب يوخسۇلارىن بېر حىنچەستىنى اورادا ساخلادى.

^{۱۳} گىلدانلىر رېشىن معبدىتىدە اولان بورونج سوتۇنلارى، پايالارى و بورونج حوووضۇ پارچالاپىپ، بورونج لرئىنى بابىلە آپاردىلار.

^{۱۴} عىبادت زامانى اشله دەلن ھەنگىزلازارى، كوركلىرى، پىلتەن ماشالارى، قاشىقلارى و بوتون بورونج قابلارى گۆتۈرۈپ آپاردىلار.

^{۱۵} كىشتىكچىتلەر رىيسى خالئىص قىزىلدان و گوموشىدەن اولان بوتون شىلىرى يوخرۇدانلارى و لېنچەلەر گۆتۈردو. ^{۱۶} رېشىن معبدى

اوچۇن سوليمانىن دۆزلىتىئىي ائكى سوتۇندا، حوووضدا و پايالاردا اولان بوتون بورونجۇن آغىرلىقى حسابا گىلمىزدى. ^{۱۷} بېر سوتۇنون

بويو او سنگىز قولاچ * ائدى و اوستۇنە بورونج بېر باشلىق وار ائدى. باشلىغىن بويو اوج قولاچ * ائدى. بو باشلىغىن اطرافىندا

حؤرمە تور و نارلار وار ائدى. هەر شى بورونجىدىن دۆزلىتىلەمىشىدى. او بېرى سوتۇن دا

حۇرمە تورلا بېرلىكىدە بىر جور ائدى. ^{۱۸}

كىشتىكچىتلەر رىيسى باش كاهىن سىرايىنى، باش كاهىشىن معاوئنلىقىنى صىقىنائى و اوج قاپى كىشكەچىستىنى اسېر آلدى. ^{۱۹} شهرەدە قالان

دۇيوشچولرىنىن سركردەستىنى، پادشاهين مصلحتچىلىرىنىن شهرەدە اولان بش نفرى،

اۇلکە خالقىنى قوشۇنا يازان سركردەننىن مىززەستىنى و اۇلکە خالقىنidan شەھەرەدە قالان

آلتمىش نفرى اسېر توتىدو. ^{۲۰} كىشتىكچىتلەر رىيسى نېبۈرەدان اونلارى گۆتۈرۈپ رېبلايا،

مرودَك بابئل پادشاهى اولدو. همئن ائلەن اوڭىنىڭچى آيىنин ائىشمى يىدىنچى گونو اۋەل مرودَك يېھودا پادشاهى يېھوياكىشى زېئنداندان آزاد اتدى. ۲۸ اوئونلا مەرئبانلىقلا صۈحبت اتدى و اوئون اوچۇن باپىلدەكى قاباقكى پادشاهلارين تختلىئىندن داها اوستۇن بىر تخت قويىدوردو. ۲۹ يېھوياكىش حېسخانا پالتارلارينى آيىشىندن چىخارتدى. او ياشادىغى مۇدَدە پادشاهين سوفرەسىندە يىمك يېئىرىدى. ۳۰ بۇتون ئۇمۇر بويو اوغا پادشاه طرفىنىڭ گوندەلەك آذوقە ورئىشىدى.